תלמוד בבלי · אחרונים · מהר״ם · סדר מועד

מהר"ם על סוכה

רבי מאיר מלובלין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מהר"ם על סוכה

רבי מאיר מלובלין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מהרם-על-סוכה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ב: 9
דף ג. 10
דף ג: 11
דף ד. 11
דף ד: 13
דף ה. 13
דף ה: 14
דף ו. 14
דף ו: 15
דף ז. 16
דף ח. 17
דף ח: 17
דף ט. 18
דף י. 18
דף י: 18
דף יא. 19
דף יב: 19
דף יג. 21
דף יג: 21
דף יד. 21
דף יד: 22
דף טו. 23
דף טז. 23
דף טז: 24
דף יז. 24
דף יז: 25
דף יח. 25
דף כ. 27
דף כ: 27
דף כא. 28
דף כא: 28
דף כב. 29
דף כב: 29
דף כג: 29
דף כד. 29
דף כד: 30
דף כה. 30
דף כו. 30
דף כז. 31
דף כז: 31
דף כח. 32
דף כט: 32
דף ל. 33
דף ל: 36
דף לא. 37
דף לא: 38
דף לב. 39
דף לב: 41
דף לג. 42
דף לג: 42
דף לד. 43
דף לד: 44
דף לה. 45
דף לה: 46
דף לו. 47
דף לו: 48
דף לז. 48
דף לז: 49
דף לח. 50
דף לח: 50
דף לט. 51

דף לט: 52
דף מ. 54
דף מ: 55
דף מא. 56
דף מא: 56
דף מב: 56
דף מג. 57
דף מג: 57
דף מד. 58
דף מד: 58
דף מה. 59
דף מה: 59
דף מו. 60
דף מו: 61
דף מז. 62
דף מח: 63
דף מט. 63
דף מט: 64
דף נ. 65
דף נ: 66
דף נא. 67
דף נא: 67
דף נב: 67
דף נג. 67
דף נג: 68
דף נד. 68
דף נד: 68
דף נה. 68
דף נו. 68

דף ב.

בגמ' סוכה דאורייתא תני פסולה מבוי דרבנן תני תקנתא. נ"ל דהמשך דברי המקשן והתרצן לפרש"י כך הוא דהמקשה הקשה מ"ש גבי סוכה וכו' ד"ל ממ"נ אי ניחא ליה לתנא לשנות לישנא דפסולה א"כ גבי מבוי נמי ניתני לשון פסולה פי' שהקורה שהניח במבוי למעלה מכ' כדי להתיר לטלטל במבוי היא פסולה ואי ניחא ליה לתנא לשנות לישנא דתקנתא דהיינו ימעט כדקתני גבי מבוי גבי סוכה נמי ליתני לשון דימעט ומתרץ התרצן דלעולם ניחא ליה לתנא לשנות לישנא דפסולה כדקתני גבי סוכה אלא שגבי מבוי לא שייך לשנות לישנא דפסולה כיון שהוא מרבנן לכך היה מוכרח לשנות לישנא דימעט ואב"א בדאודייתא נמי תני תקנתא וכו' ר"ל ואי בעית אימא דלשון דימעט ניחא ליה למתני כמו במבוי אלא דהכא גבי סוכה לא היה אפשר לשנות לישנא דתקנתא משום דנפישי מילי ולכך היה מוכרח לשנות לישנא דפסולה:

אמר רבה אמר קרא למען ידעו דורותיכם וכו'. פרש"י הכי דריש לה אע"ג דאין מקרא יוצא מידי פשוטו דהיקף ענני כבוד וכו' וזה לשון הר"ן אע"ג דאין מקרא יוצא מידי פשוטו וקרא ה"ק כדי שיזכרו דורותיכם הבאים היקף ענני כבוד שהיו במדבר אפ"ה למען ידעו דורותיכם מיותר ליה דה"ל למיכתב בסוכות תשבו כי בסוכות הושבתי ובהכי הוי סגי דממילא משמע ומדכתיב למען ידעו דורותיכם משמע דה"ק עשה סוכה שתהא ישיבתה ניכר לך וכו' שמעינן מרבריהם דבלא דרשה מפשוטו דקרא דאיירי בהיקף ענני כבוד שהיו במדבר לא יליף עשה סוכה שישיבתה ניכרת לך ומה שהכריחו לפרש כן משום דכן משמע בגמ' לקמן דקאמר כולהו כרבה לא אמרי ההיא ידיעה לדודות הוא משמע בהדיא דכיון דמיירי בידיעה לדורות לא שמעינן מינה סברתו של רבה ויש לתמוה למה דמפשוטו של מקרא נמי הוה שמעינן סברתו של רבה דה"ק קרא בסוכות תשבו כדי שיזכרו דורותיכם היקף ענני כבוד שהיו במדבר וע"י מה יזכרו היקף ענני כבוד כשיראו ויסתכלו שיושבים בצל סכך הסוכה ולמעלה מכ' לא שלטא ביה עינא שאינו רואה את הסכך וסוכה היינו סכך כשמה ונ"ל דאי לאו מדרשא לא הוה אמרי' דקרא ר"ל דבשעה שישב בסוכה ויסתכל בסכך ע"י זה יזכור היקף ענני כבוד שהיו במרבר אלא ר"ל בסוכות תשבו פי' שתצאו מבתיכם שהיא דירת קבע לסוכה שהיא רירת עראי וע"י כך ידעו דורותיכם ויזכרו היקף ענני כבוד שהיו במדבר ע"י היציאה שיצאו מבתיהם אבל השתא מיתורא דקרא דרשינן דה"ק קרא למען ידעו דורותיכם פי' הדודות כשיעשו סוכה יעשוה באופן שבשעת שישבו בה יהיה ישיבתה ניכרת להם שצויתי להם לישב בסוכה וע"י מה ע"י שיסתכלו ויראו הסכך וק"ל וע"ד זה יתורץ ג"כ תירוצו של רבא דאמר

מהכא בסוכות תשבו שבעת ימים אמרה תורה כל שבעת ימים צא מרירת קבע ושב ברירת עראי וכו' שיש לדקדק מנא ליה לרבא ורש זה דהא בענין אחר לא הוה אפשר ליה לקרא למכתב אע"ג דזה נוכל ליישב קצת דדייק לה מדהוי ליה למכתב שבעת ימים תשבו בסוכות דוגמת מה שכתוב בפסח שבעת ימים תאכלו מצות ועוד יש לדקדק למה לו לרבא להאריך בדבורו שאמר אמרה תורה כל שבעת ימים צא מדירת קבע וכו' למה לו להזכיר היציאה היה לו לומר אמרה תורה עשה סוכה של שבעת ימים ותו לא דהיינו עראי אלא נראה שרבא ס"ל דעיקר הידיעה הוא היציאה מביתם לסוכה כפשוטו של מקרא כמו שכתבנו ולכך דייק רבא דהוה לה לתורה להזכיר היציאה שיצאו מביתם דהיא דירת קבע לסוכה שהיא דירת עראי דכל סוכה אפי' היא עשויה במחיצות של ברזל היא נקראת דירת עראי נגר בית שהרי גשמים יכולין לירד לתוכה ולכך היה לו לקרא להזכיר היציאה שהיא הידיעה העיקרית ולמה תלה הכל בישיבה ואמר בסוכות תשבו שבעת ימים אלא לומר לך עשה סוכה שאינה ראויה לישב בה כ"א ז' ימים שתהא בנין עראי ולא קבע ולמעלה מכ' א"א לעשותה אלא בבנין קבע וחזק ולכך היא פסולה וק"ל:

הכא דל דפנות ליכא צל סוכה. פי' דל רפנות ר"ל אותו גובה הדפנות היותר על כ' אמה אבל לא כל הדפנות דא"כ ה"ל למימר ליכא דפנות ואין סוכה פחותה מג' דפנות אבל לפ"ז קשה דא"כ שהסוכה נפסלת בנטילת גובה חדפנות מחמת שהחמה באה מתחתיה א"כ בסוכה שאינה גבוהה למעלה מכ' אמה כשאין הדפנות מגיעות אל הסכך תפסל מחמת שהחמה באה מתחת לסכך ולקמן (דף ט"ז) במתני' המשלשל דפנות כו' מלמטה למעלה אם גבוה י' טפחים כשרה משמע דאם הדפנות גבוהות י' טפחים אפי' הסכך גבוה הרבה מהן שאין הרפנות מגיעות לסכך בכל ענין כשרה לכך נ"ל דהא דקאמר בגמ' דל דפנות ליכא צל סוכה ד"ל כל דפנות והא דלא קאמר דל רפנות ליכא דפנות אלא ליכא צל ה"נ קאמר דל דפנות ליכא צל סוכה ר"ל דלא מכשרינן בצל הסכך אלא כשיש כאן דפנות לכל הפחות גבוהים י' טפחים דאז איכא צל סוכה אבל כשאין כאן דפנות ליכא צל סוכה כלל ולא נקרא כלל בשם סוכה כשאין כאן דפנות דהיינו שדקדק רש"י דל רפנות וכו' ונמצא שמה בטל ר"ל דסכך בלא דפנות אינו נקרא בשם סוכה:

ברש"י בד"ה ור"י מכשיר בגמ' מפרש פלוגתייהו במאי. ר"ל הא דקאמר לקמן בדף זה ע"ב מחלוקת כשאין דפנות מגיעים לסכך וכו':

ד"ה מבוי שהוא גבוה וכו' עד הרי הוא רה"י לבני החצירות. כוונת רש"י במה שכתב והרי הוא רה"י לבני החצירות צ"ע שלמאי נפקא מינה כתב כאן שהמבוי הוא רה"י לבני חצירות גם מה שכתב אח"כ ואסרו חכמים להוציא מרשותו לרשות חבירו בלא עירוב

והחצירות כל אחת רשות לעצמה וכו' אין לדברים הללו קישור וראיתי שבספר ח"ש הגיה שהחצירות כל אחת רשות לעצמה וכו' ור"ל שלכך אסור לטלטל ולהוציא במבוי משום שחכמים אסרו להוציא מרשותו לרשות חבירו בלא עירוב שהחצירות הם כל אחת רשות לעצמה והמבוי רשות לכולן והוי כאילו מוציא מרשותו לרשות חבירו כשמוציא מחצר למבוי ולכך הצריכו בו חכמים שיתוף אבל נ"ל שאינו מכוון שלפי הגהתו משמע שעירוב ושיתוף דבר אחד הוא וזה אינו דעירוב הוא שהבתים שבחצר מערבים יחד ושיתוף הוא שכל החצרות הפתוחות למבוי משתתפין יחד וכן הוא בהדיא ברש"י דף ג' ד"ה ואין מערבין בו. ונ"ל שכוונת והמשך דברי רש"י וקישורם כך הוא מבוי שהוא סתום מג' צדדים וכו' הרי הוא רה"י לבני החצירות ומן התורה היה מותר להוציא ולטלטל בה שאין זה רה"ר מה"ת אלא שחכמים אסרו לטלטל ולהוציא לתוכו ואסרו הכמים להוציא מרשותו לרשות חבירו ר"ל מן הבתים לחצר שכיון שהחצר הוא רשות לכולן כשמוציא מן הבית לחצר הוי כאילו הוציא מרשותו לרשות חבירו ולכך אסרו להוציא בלא עירוב דחיינו עירובי חצירות והחצירות ג"כ כל אחת רשות לעצמה והמבוי רשות לכולן ולכך אסרו ג"כ להוציא מן ההצירות למבוי בלא שיתוף והיינו שתופי מבואות:

בתוס' ד"ה מאי שנא וכו' והא דלא פריך מאי שנא גבי הדס וכו' ר"ל ולמה לו למפרך ממבוי דהיא מסכת אחרת ה"ל למפרך מהדס דמתני' היא פ' לולב הגזול בהאי מסכת גופה משום דלא פריך אלא מסוכה ומבוי שדינם שוה וכו' ועוד דגבי הדס איצטריך למתני וכו' ד"ל דלא פדיך מהדס משום דנוכל לומר דלעולם לישנא דפסול ניחא ליה לתנא למתני ולא תקנתא וכיון דקתני הכא פסול לא איצטריך למתני תקנתא אבל גבי הדס אע"ג דקתני לישנא דפסול אעפ"כ איצטריך למתני ג"כ תקנתא ונוכל ג"כ לפרש כוונת התוס' דלא על המקשן קא מקשו דה"ל למפרך מהדס אלא גם לפי מאי דמסיק ותירץ סוכה ומבוי ומסיק דגבי סוכה לא שייך למתני תקנתא ועדיין הא ה"ל למפרך מהדס דהוי ג"כ דאורייתא ותני פסול ותקנתא ותירצו דלא פריך אלא מסוכה ומבוי וכו' אבל במשניות אחרות לא חיישינן אם משנה לשון משנתו ועוד דגבי הדס איצטריך למתני תקנתא וכו' ולכך ליכא למיפרך מידי לפי המסקנא וק"ל:

ד"ה דאורייתא תני פסולה דאי הוה תני ימעט חיישינן דלמא טעי כו' הוקשה להם לתוס' ע"פ דש"י דלפי פירושו אינו מתורץ לשינויא קמא דכיון דלא שייך למתני לישנא דפסולה גבי מבוי כ"א לשון ימעט א"כ ה"ל לתנא לשנות גבי סוכה נמי לשון ימעט כדי שישוה לשון משנתו וגם לפי מה שפירשתי לעיל המשך התירוץ שבגמ' לפרש"י לא יתיישב לישנא דאי בעית אימא רקאמר ואי בעית אימא בדאורייתא נמי תני תקנתא

דמשמע דלשינויא קמא לא שייך לשון דימעט בדאורייתא וזה אינו לפרש"י דלפירושו לשנויא קמא לשון ימעט שייך נמי בדאורייתא אלא דלשון פסולה ניחא ליה לתנא לשנות כדלעיל ע"כ פירשו התוס' בהיפוך מפירוש רש"י דלשנויא קמא לישנא דימעט הוה לישנא מעליא ולכך תני ליה גבי מבוי אלא שהכא גבי סוכה דהוי דאורייתא לא הוי אפשר ליה לשנות לישנא דימעט דחייש דלמא טעי אינש וכו' ויבא לידי איסור דאורייתא אבל גבי מבוי דהוי דרבנן לא חייש כ"כ לטעות ולכך תני לישנא דימעט דהוי לישנא מעליא דלישנא דפסולה הוי לישנא מגונה קצת כדאשכחן ריש פסחים שעיקם הכתוב וכו' פי' שכתב ומן הבהמה אשר איננה טהורה ולא אמר טמאה כדי שלא להוציא דבר מגונה מפיו והשתא יתיישב לישנא דאי בעית אימא שפיר והא דפירשו התוס' דבמבוי דרבנן לא חייש ותנא ימעט דמשמע מדבריהם דבמבוי נמי פסול בדיעבד אלא דלא חייש לדקדק למתני פסולה ולא פירשו דרך קצרה טפי דבמבוי דרבנן אינו אלא לכתחלה ולכך תני לשון ימעט משום דלפי האמת אינו כן דבמבוי נמי קי"ל דאם הניח הקורה למעלה מכ' אמה אפי' בדיעבד אסור לטלטל במבוי:

בא"ד א"נ י"ל דלשון ימעט משמע חומרא דרבנן כו' מתוך דברי התוס' דהכא משמע דהאי א"נ הוי תירוצא אחרינא ור"ל א"נ ה"פ דגמ' דשינויא קמא דקאמר סוכה דאורייתא תני תקנתא וכו' משום דגבי דאורייתא שייך דוקא לישנא דפסולה ולא לשון דימעט וגבי דרבנן שייך דוקא לשון דימעט דמשמע דבר שהוא דרבנן ולא לשון פסול ועיין בתוס' בריש עירובין דשם משמע דהכל הוא תירוץ אחד:

בא"ד א"נ אי הוי תני ימעט הוה משמע כמות שהיא דולקת וכו' ואע"ג דלעיל מזה כתבו התוס' דבמבוי דדרבנן לא חייש לדקדק בלשון משנתו שאני הכא דכשאינו מדליק במקומו אינו מקיים מצות נר חנוכה כלל משום דהרואה אומר לצרכו הוא מדליקה ולכך דקדק ותני פסולה אע"ג דהוי דרבנן וק"ל:

ד"ה אמר רבה וכו' דאמר רבה הסוכה פסולה וכו' שם ללישנא קמא אמר רבה בסוכה פסולה ובמבוי כשרה וצ"ל דהתוס' סברי דגם לרבה ראמר התם בסוכה פסולה ס"ל דחלל סוכה תנן משום דהכי משמע לישנא דמתני' דהכא דקתני סוכה שהיא גבוהה למעלה מכ' וכמו שכתב הר"ן ואעפ"כ פוסל שם בסוכה כיון דמקצת הסכך למעלה מכ' ורבא השיב שם דחלל סוכה תנן והואיל ומקצתו הוא בתוך כ' וממעט החלל כשרה דאל"כ אלא שהתוס' ס"ל דלרבה לא אמרי' חלל סוכה תנן אלא כשהיא כ' עם הסכך תני מתני' דהכא דפסולה א"כ נימא נמי הא דאמר רבה הכא עד כ' אמה אדם יודע וכו' למעלה מכ'

אין אדם יודע וכו' משום דלא שלטא ביה עינא נמי ר"ל אע"פ שאין בחלל הסוכה לבד כ' לא שלטא ביה עינא וא"כ מאי מקשו התוס' וק"ל:

בא"ד ורבה גרסי' התם משמע מדברי התוס' דאי גרסי' התם רבא הוה אתי שפיר והא אפי' אי גרסי' רבא נמי קשה דהא רבא נמי ס"ל הכא דדוקא כשהסכך הוא למעלה מכ' היא פסולה וי"ל דלרבא נוכל לתרץ דכיון דטעמו משום קביעות דמחיצות נוכל לומר דהתם כיון דמקצת הסכך הוי למעלה מכ' א"כ ע"כ המחיצות נמי גבוהות כ' ולכך פסול התם אבל כיון דגרסי' רבה ואיהו תלי טעמא בשלטא עינא קשה ונ"ל דלפי האמת שמכשיר שם רבא ס"ל דלא פסלו חכמים אלא כשהחלל של הסוכה כ' אמה וכל הסכך למעלה מכ' דאז א"א כ"א במחיצות בנין קבע אבל כשאין בחלל כ' אלא שמקצת הסכך בתוך כ' אע"ג דהמחיצות גבוהות למעלה מכ' אפ"ה כשרה משום דאין רגילות לעשות מחיצות חזקות בנין קבע כשאין כל הסכך למעלה מכ' וק"ל:

ד"ה כי עביד ליה דירת קבע שפיר דמי וכו' עד מ"מ בסככה שעיקר הסוכה על שם הסכך לא מינכרא עד דעביד ליה עראי פי' עראי דסכך היינו שלא יכסנו בקביעות בנסרים בענין שלא ירדו בו גשמים:

דף ב:

בתוס' ד"ה יש בה יותר מד' אמות וכו' עד לבסוף מסיק דרב הונא סבר מראשו ורובו ושלחנו עד ד' אמות פליגי וכו' ד"ל דאם היא אינה מחזקת ראשו ורובו ושלחנו כ"ע מודו דפסולה ואם יתירה על ד' אמות כ"ע מורו דכשרה אפי' אם המחיצות גבוהות ולא פליגי אלא בשיעור דביני ביני ונ"ל דהא דהוצרכו התוס' להביא מאי דמסיק לבסוף ולא הקשו התימה על מימרא דרב הונא גופא דאמר בהדיא אבל יש בה יותר מד' אמות על ד' אמות אפי' למעלה מכ' אמה כשרה משום דבהא דמסיק לבסוף מראשו ורובו ושלחנו עד ד' פליגי ר"ל דאם היא יתירה מר' אמות אפי' משהו כשרה לכ"ע ודוקא נקיט ד' אמות מצומצמות דומיא דפחותה מראשו ורובו ושלחנו דאפי' משהו כ"ע מודו דפסולה וכו' ודו"ק:

בא"ד כ"ע טובא עוג מלך הבשן פורתא פי' דשם פריך כ"ע בכותבת ועוג מלך הבשן בכותבת ומשני כ"ע מייתבי דעתייהו טובא בכותבת ועוג מלך הבשן מיישב דעתו פורתא בכותבת דאע"ג דהוא אדם גדול ביותר א"א שלא יגיע לו קצת יישוב הדעת ע"י אכילה ככותבת ה"נ קי"ל דכשהיא רחבה יותר מד' אמות ומשהו אע"ג דהמחיצות גבוהות אלף אמות א"א שלא יהא כאן צל סכך פורתא:

ד"ה בשלמא דר' יאשיה וכו' עד לא פליגי אדר' יאשיה וכו' פי' לא פליגי בשיעור הכשר סוכה שהרי ר' יאשיה לא איירי כלל במשכא דסוכה אבל מ"מ פליגי בענין אחר דר' יאשיה ס"ל טעמא דלמעלה מכ' פסולה הוי מטעם דלא שלטא ביה עינא ולכך כשהדפנות מגיעים לסכך כשרה ולרב חנן אין הדין כן אלא שבשיעור הסוכה לא פליגי והמשך הפשט לפי גירסא זו יתיישב שפיר בשלמא דר' יאשיה לא פליגא אדרב הונא וכו' כלומר זה פשיטא לן דלא פליגי ר' יאשיה ואינהו בשיעורא אלא רב הונא ורב חנן נימא דבשיעור הכשר סוכה פליגי או לא וע"ד זה צריכין אנו ג"כ לפרש המשך הפשט לפי הגירסא דגרסי פליגי דאל"כ מאי קאמר בשלמא דר' יאשיה וכו' דהא כמו דלדידהו הוי בשלמא משום דר' יאשיה ס"ל דטעמא הוי משום דלא שלטא עינא כך הוי בשלמא לרב הונא ולרב חנן דפליגי וטעמא דרב הונא ס"ל דטעמא הוי משום צל ולכך דוקא ביתירה מד' על ד' כשרה משום דאיכא צל אבל עד ארבע פליגי ורב חנן ס"ל טעמא אחרינא ולכך אמר דבמחזקת יותר מראשו ורובו ושלחנו אפי' למעלה מכ' כשרה וק"ל:

ד"ה עד ארבעים וחמשים אמה וכו' עד דהתם ניחא דהוי זו ואצ"ל זו פי' דגבי ארבע וחמש צאן הוי נמי זו ואצ"ל זו דהא השתא ד' לוקחים מן הרועים ולא חיישינן שמא גנבום משל בעלים משום דחסרונן ניכר בעדר ואין יכול לישמט ולומד זאב טרפן חמש מבעיא דחסרונן ניכר טפי:

דף ג.

בתוס' ד"ה דאמר לך מני וכו' ער ועל מה שפסק בהך כב"ש אין להקשות וכו' עד ומייתי ראיה מההיא מלתא דסוכה וכו' מיהו שמעתין וכו' לפי גירסת הספרים בתוס' שלפנינו המשך דברי התוס' כך הם ומייתי ראיה כו' ד"ל מדמייתי ראיה מהך מלתא דסוכה דעשה כדברי ב"ש לא עשה ולא כלום ש"מ דבהא אין הלכה כב"ש ותירץ דההיא איירי בסוכה גדולה וכו' מיהו שמעתין וכו' ר"ל דבלא קושיא ע"כ צריכין אנו לפרש שם בענין אחר דיש לתמוה דהיאך דייק דעשה כב"ש לא עשה ולא כלום דראיה דמייתי דעשה כב"ה איירי אע"כ דאיצטריך התם לאתויי היכא דב"ה מחמרי וכו' וא"כ נוכל לומר דלעולם בהאי מלתא דסוכה הלכתא כב"ש ולא מייתי מינה בברכות אלא במקום אחד היכא דהלכתא כב"ה ועביד כב"ש אפי' במה שמחמירים ב"ה מדרבנן לא יצא ידי חובתו אפי' מדאורייתא וא"כ אין מכאן קושיא לדברי רב עמרם שפסק בזה כב"ש אלא שיש לדקדק לפי' התוס' שלפנינו היאך ס"ד מתחלה דשם בברכות מייתי ראיה כפשוטו דעשה כב"ש לא כלום מההיא דסוכה ושם איירי בעשה כב"ה וראיתי ספרים שכתוב בהן כך בתוס'

ומייתי ראיה מההיא מלתא דסוכה וכו' עד אמרו לו זקני ב"ש א"כ היית נוהג כל ימיך לא קיימת מצות סוכה כל ימיך והלכה כד' יוחנן החורני ולפי גירסא זו נוכל לומר שמתחלה עלה על דעת התוס' דשיטת דגמ' דברכות גורס בסדר המשנה בההיא עובדא דהלכו זקני ב"ש וזקני ב"ה בסיומא דמלתא דהלכה כר' יוחנן החורני ומינה מייתי ראיה דעשה כב"ש לא עשה ולא כלום ובתר הכי קאמר דהתם תימה היאך דייק מינה וכו' דפירוש קמא נראה להם דוחק גם בסדר המשנה שלפנינו ליתא לסיומא והלכה כר' יוחנן החורני וע"כ יש תימה היאך דייק מינה וכו' וע"כ כתבו וע"כ צריך לפרש התם בע"א באופן דלא יקשה מזה כלל לרב עמרם כמו שכתבנו למעלה וק"ל:

ד"ה בית שאין בו ד"א וכו' עד ועוד ה"ל למימר לענין פתח וכו' ר"ל בשלמא לפי הגמ' שלנו לא קשיא מידי משום דתני ושייר אבל בירושלמי דקא חשיב כולהו א"כ ה"ל למיתני נמי הא:

ד"ה ואין מניחים וכו' משום קנין פי' דבני החצר מקני' לבעה"ב שמניחים [שם] העירוב [חלקם] שיש להם בהצד בשכר שהוא מקנה להם ביתו שמניחים בו העירוב ולא מקני ליה רשותייהו כ"א בבית הראוי לדירה:

דף ג:

בתוס' ד"ה ואין עושים אותו עיבור כו' עד לר"מ וכו' כלל הענין שם במשנה דרבי ס"ל דאפי' לעיר אחת נותנים ורבנן אמרו לא אמרו קרפף אלא לב' עיירות ומפרש רב הונא דרבנן ס"ל דב' עיירות נותנים להם ב' קרפיפות דבב' עיירות ס"ל כר"מ וחייא בר רב ס"ל דגם בב' עיירות פליגי דלרבי נותנים ב' קרפיפות ולרבנן קרפף אחר:

בא"ד א"כ מה לו להזכיר ב' עיירות וכו' ר"ל דלענין למעט שייך נמי בעיר אחת דאם עומד הבית בסוף ע' אמה ושיריים ונכנס לתוך הע' אמות ושיריים ממעט האויר של הע' אמות ונחשב לעיר ומודדין מן הבית ולחוץ אפי' לרבנן כדלקמן בסוף דבור זה דממ"נ לחייא בר רב וכו' לא נקטי רבנן ב' עיירות דוקא וכו' צ"ל דלחייא בר רב דס"ל דלרבנן אין נותנין אלא קרפף אחד לשתיהם צ"ל שהעיר השניה מובלעת בתוך הע' אמה ושיריים לעיר אחרת והוא הקרפף כמו גבי בורגנין שצריכים להיות מובלעים וק"ל:

דף ד.

בגמ' מהו דתימא דופן עקומה מרוח אחת אמרי' וכו' ואע"ג דמתני' דבית שנפחת מפרש רש"י שנפחת באמצע א"כ שמעינן נמי מיניה דאמרי' דופן עקומה מכל רוח ורוח י"ל

דשאני הכא דלא חזיא לדופן לא הוה אמרי' דופן עקומה לכל רוח ועוד י"ל הא דפרש"י שנפחת באמצע היינו לפי האמת דאשמעינן הכא דאמרי' דופן עקומה לכל רוח אבל אי לאו דאשמעינן הכא נבי אצטבא היינו מפרשים ההיא דבית שנפחת ר"ל שנפחת מן הצד ולא באמצע ולא אמרי' דופן עקומה כ"א מצד אחד:

ברש"י ד"ה אם יש בה איצטבא וכו' כשרה כל הסוכה וכו' עיין באשר"י שיש חולקים על פרש"י ולא מכשרי כל הסוכה כ"א על גבי האצטבא ועיין ג"כ בר"ן:

בתוס' ד"ה בית שמלאוהו וכו' עד ואין לומר דהך דמייתי הכא ברייתא היא כצ"ל ר"ל ובברייתא תני תבן וא"כ לא נצטרך לומר שטעו הסופרים דזה אינו דאין לו להביא מן הברייתא וכו' אלא שהאמת הוא דהך דהביא מתני' היא:

בא"ד וכן בפרק חלון וכו' ופריך אי ר' יוסי איפכא שמעינן בין אתבן ובין אצרורות פריך ר"ל דשם רצה לאוקמי מתני' דאהלות דתנן בית שמלאוהו תבן או צרורות ובטלו וכו' כר' יוסי ופריך אי ר"י איפכא שמעינן ליה דלא מצריך ביטול ובין אתבן ובין אצרורות פריך איפכא שמעינן ליה דבתבן לא מצריך ר"י ביטול בפירוש אלא אין עתיד לפנותו אע"ג דמתני' דאהלות לא תני תבן בהדדיא מ"מ במכל שכן דעפר שמעינן לה דבעי ביטול ולכך פריך עלה:

ד"ה והוצין יורדין לתוך עשרים וכו' כדאשכחן בעירובין גבי מקצת סכך וכו' דפסל בסוכה דכי קלשת לה וכו' כצ"ל ור"ל לפי שינויא דרבינא דאמר סוכה דאורייתא החמירו הוי פי' החמירו משום דכי קלשת לה הויא לה חמתה מרובה מצלתה ולכך פסולה אע"ג דהשתא צלתה מרובה מחמתה ומקשו התוס' הכא א"כ גבי הוצין נמי ליפסלה מהאי טעמא [אף] דהשתא צלתה מרובה מחמתה ואפי' את"ל שצלתן כ"כ מרובה שאפי' שיקלשו לה ישאר בהוצין צלתן מרובה מחמתן מ"מ ליפסלה מטעם דכי קלשת לה לא יוכלו להתקיים ויהיו חמתן מרובה מחמת שהרוח יפזרם דשם גבי מקצת סכך בתוך כ' איירי נמי שאף לאחר שיקלש מקצת הסכך שלמעלה ישאר באותו מקצת שבתוך כ' צלתה מרובה מחמתה בלאו אותו מקצת שלמעלה מכ' ואפ"ה פסול מטעם דאי קלשת לה לא יוכל להתקיים מחמת שהרוח יפזרם או יפול דאין לומר דשם איירי שבאותו מקצת שבתוך עשרים לא הוה צלתה מרובה כ"א ע"י אותו מקצת שלמעלה מכ' ואי קלשת לה הויא לה חמתה מרובה דא"כ בזה לא היו מכשרי אינך אמוראי דהתם וכו' ר"ל דשם איכא לישנא אחרינא דמכשרי בסוכה ותירצו התוס' דהכא איירי שיש הרבה היצין שיכולין להתקיים בקל ע"י סמיכה והא דלא הקשו התוס' ג"כ לשינויא אחרינא דהוא רבא מפרזיקא דמשני התם דטעמא דבסוכה דפסול משום דסוכה דיחיד הוא לא

מדכר וזימנין דמשתקל מתתא עובי הסכך וקיימא כולה למעלה מכ' והביאוהו התוס' לעיל ריש הפרק ד"ה אמר רבא וכו' א"כ ליחוש נמי הכא גבי הוצין דלמא משתקלי הנך היצין דיורדין בתוך כ' ולא מדכר וליפסלה נמי מה"ט כדהתם משום דלדידיה פשוט דאיכא לשנויי דהכא איירי דיורדין כל כך הרבה למטה באופן דליכא למיגזר מידי וע"ש בעירובין דף ג' בתוס' ד"ה אי קלשת וכו' ותמצא הכל מבואר כמו שכתבתי:

דף ד:

בתוס' ד"ה פחות מג' וכו' עד דאי בעי מנח עליה מידי ומשתמש וכו' פי' מניח דף או דבר אחר על אותה מחיצה ונמצא שהוא כולו כעמוד גבוה י' ורחב ד' ונעץ בו יתד כל שהוא מיעטו פי' מיעט מרוחב של ד' טפחים ולא השיב תו רה"י:

דף ה.

בתוס' ד"ה יו"ד ה"א מלמעלה אע"פ שי' ה שם גמור וכו' ר"ל וא"כ היכי קאמר הגמ' יו"ד ה"א מלמעלה וכו' היה לו לומר בלשון כינוי כגון השם מלמעלה וקדש למ"ד מלמטה:
ד"ה קדש למ"ד מלמטה וכו' עד קדש למ"ד בתחלת שיטה תחתונה כו' אבל מ"מ קשה גם לפי' הא נמי לא הוי כסדר קריאה שהרי מה שכתוב בשיטה עליונה אע"פ שהוא בסופה הוא נקרא תחלה אבל רבינו בחיי כתב בפרשת תצוה בשם הראב"ד בהיפך שקדש למ"ד היה בסוף שיטה עליונה וזה קרויה מלמטה והשם בתחלת שיטה התחתונה ועם זה היה נקרא כסדר ע"ש:
ד"ה מסגרתו למטה היתה וכו' עד דלמ"ד מסגרתו למטה היתה טבלא המתהפכת טמאה וכו' פי' דשם יליף דשלחן שבמשכן מקבל טומאה מדכתיב על השלחן הטהור מכלל דאיכא טמא אע"ג דכלי העשוי לנחת ואינו מטלטל מלא וריקן דומיא דשק אינו מקבל טומאה אמר התם דשלחן של מקדש היה מטלטל דהיו מגביהים אותו לעולי רגלים ומראים להם הלחם והנס הנעשה בו שהיה נשאר חם סילוקו כסידורו ואמר ר' יוחנן דלמ"ד מסגרתו למטה וא"כ לא היה לשלהן למעלה בית קיבול ואפ"ה היה מקבל טומאה א"כ ה"הכל טבלא המתהפכת כפרש"י שחלקה מב' צדדים ויכולים להשתמש בה בצד זה כמו בצד זה דומיא דשלחן במקדש טמאה דילפינן לה משלחן ולדברי האומר מסגרתו למעלה היתה א"כ היה לשלחן בית קבול טבלא המתהפכת מיבעיא לן אי (נמי) טמאה אי לא משום דליכא למילף משלחן (דלא תימא) [דהוא טמא] (ליה) משום דשלחן היה לו בית קיבול כיון דלדידיה מסגרתו למעלה היתה וקשיא ליה לר"ת דבפ' אלו מומין

לא משכחת וכו' ולא מסתבר למימר וכו' דלההוא נמי קאמר שם דמיבעי אי טמאה דאורייתא או לא ובפ' המוכר את הבית מדקאמר שאני פשוטי כלי עץ דמדרבנן משמע דמדאורייתא פשיטא דטהורים ואין בהן שום ספק ומתוך כך היה דוחק ר"ת וכו' וזה לא יתכן וכו' וצ"ל דהא דקאמרינן גבי דף של נחתומין דרבנן היינו כמ"ד מסגרתו למעלה היתה וה"ק שאני פשיטי כלי עץ דמדאורייתא איבעיא לן אי טמאים או לא ואינן טמאים טומאה ודאית כ"א מדרבנן והא דמשמע בכל דוכתין דפשוטי כלי עץ אפי' טומאה דרבנן לית להו וכו' ר"ל דבלא פי' זה דלעיל היינו יכולין לתרץ דדף של נחתומים שאני משאר פשוטי כלי עץ משום דהוי תשמישי אדם ולכך טמא מדרבנן יותר משאר פשוטי כלי עץ אבל השתא דפרישנא דדף של נחתומים לא משמש תשמישי אדם ככל פשוטי כלי עץ קשה והיינו דמסיימו התוס' בסה"ד ואי הוה מצי למימר דדף של נחתומים הוי כטבלא המשמשת תשמישי אדם וכו' כ"ש דניחא טפי:

ד"ה ואל יוכיח ציץ וכו' עד ואע"ג דגבי ציץ כתיב מצח ומתרגמינן בין עינוהי וכו' יש לדקדק מה הוצרכו התוס' להביא התרגום הלא בלא התרגום קשה טפי דכתיב בהדיא מצח ונ"ל להגיה הא מתרגמינן בין עינוהי וכו' ותירוצא היא ובסמוך גרסי' והאי בין עיניך משמע כמו בין עיניך דכתיב גבי תפילין וכו' והאי בוי"ו ואלעיל קאי וק"ל:

בא"ד ומ"מ אפי' היה הציץ על המצח וכו' ר"ל ופירושו של ריב"א שפי' שהיה על הראש אינו מוכרח וק"ל:

דף ה:

ד"ה בשליש הבית הן עומדים וכו' עד והא דכתיב ולפני הדביר פי' בית קדשי הקדשים שהוא לפני הדביר:

דף ו.

ד"ה גפן כדי רביעית וכו' עד וסוגיא דשמעתין כר"א בן עזריה וכו' והא דקאמר ר"א עד שישתה רביעית לאו דוקא אלא ה"ה לענין אכילת לולבים וגפנים משערים ברביעית כמו שיפורש בתוס' בסמוך:

בא"ד ובנזיר איכא נמי פלוגתא וכו' דתנן ואינו חייב עד שיאכל מן הענבים כזית משנה ראשונה עד שישתה רביעית יין ר"ע אומר וכו' פי' רישא רמתני' אתיא כר"ע דסיפא והיא המשנה האחרונה ואמרי' בגמ' ת"ק מדמי ליה איסורי נזיר לשתיה פי' ת"ק דד"ע דהיא משנה ראשונה:

בא"ד וקצת קשה לגירסא זו דהיכא אשכחן דצריך רביעית במידי דאכילה וכו' ר"ל היכא אשכחן בדברי הת"ק דהיא משנה ראשונה דמצריך רביעית במידי דאכילה והלא לא הזכיר בדבריו אלא שתיה דקאמר עד שישתה רביעית ומאי קאמר בגמ' ת"ק מדמי ליה איסורי נזיר לשתיה:

בא"ד ור"ת גריס וכו' עד אבל לאכילה ניחא טפי ר"ל אותה גירסא דגרסי ת"ק לא מדמי כל איסורי נזיר לאכילה אותה גירסא היא ניחא טפי ולפי' ר"ת רישא דמתני' דקתני עד שיאכל מן הענבים כזית אתיא ככ"ע דמידי דאכילה כ"ע מודו דשיעוריה בכזית ולא פליגי משנה ראשונה ור"ע אלא בשתיה דר"ע מדמה איסור שתיה לאכילה וס"ל דשיעוריה בכזית:

בא"ד וקשה לר"ת דמאי נפקא מינה דמשערין אותו כזית בכוס מלא יין ר"ל שהרי לפי גירסא זו הוי פירושא דשמעתין הכי דאם לולבי גפנים משערין אותן בכזית והיאך משערין אותן מביאין זית אגורי ומכניסין אותו לתוך כוס מלא ובהכרח יצאו מים כשיעור זית ואח"כ חוזרים וממלאים הכוס ולוקחים מהלולבי גפנים כשיעור שאכל ומכניסים אותן לתוך הכוס ואם יצאו מים מהכוס כ"כ הרבה כשיעור שיצאו בהכנסת הזית א"כ ידעינן שאכל כשיעור זית וא"כ מה לי שממלאים הכוס ביין או במים אם יצאו ע"י הזית הרבה כמו כן יצאו ע"י הלולבי גפנים אם יהיו כשיעור זית וק"ל:

דף ו:

בגמ' ואי בעית אימא דכ"ע יש אם למקרא והכא בהא קמיפלגי מר סבר סככה בעי קרא וכו' מקשין העולם הא ע"כ לפי שינויא זה כ"ע ס"ל דבעי חד קרא לגופיה דאל"כ הרי כאן לר"ש שש וא"כ לרבנן דאיצטריך חד קרא לגופיה וחד קרא לסככה א"כ לא פשו כ"א שתים דהא לא נשאר כ"א חר קרא דסוכות ואינהו ג' מחיצות בעו והשתא עדיין לא ידעינן למימר דהלכתא אתיא להוסיף וא"כ לא נצטרך לרבנן כ"א ב' מחיצות וצ"ל דהשתא ס"ל לרבנן דהסכך הוא נחשב כדופן דמה לי דופן מן הצדדים או דופן למעלה וא"נ ס"ל דאתי חד קרא לגופיה פשו להו ד' דהיינו ד' דפנות וחד דופן אתי לסכך פשו להו ג' דפנות לצדו ים ואתיא הלכתא וגרעת לשלישית ואוקמא אטפח וק"ל:

ברש"י ד"ה יש אם למסורת כמה שכתב משה ומסר בספר וכו' כצ"ל:

ד"ה כנגד היוצא וכו' עד אם השתים מזרחית צפונית וכו' הא לך הציור ב? *):

בתוס' ד"ה דבר תורה רובו ומקפיד וכו' עד ועוד מדיהיב שיעורא בחציצות וכו' ואע"ג דהתם בחציצות בגדים איירי מ"מ מסתבר להו לתוס' למימר דכי היכי דבחציצות בגדים

מחלקים בין מקפיד לשאינו מקפיד ש"מ דהא דר' יצחק לא קאי דוקא אשערו וה"ה לחציצות בשרו דתלי בהקפדה:

בא"ד בסופו וי"ל דאיצטריך לבית הסתרים וכו' פי' דאפי' בבית הסתרים שייכא הציצות דאע"ג דביאת מים לא בעינן בבית הסתרים מ"מ ראוי לביאת מים בעינן ע"ש בפ"ק דקדושין:

ד"ה ור"ש סבר יש אם למקרא וכו' עד ובפ' לולב הגזול וכו' ודרשי' בגמ' לולב אחד מדכתיב כפת חסר ו' וכו' ויש להקשות הא על כל פנים היכי דמכחשי סבר ר"ע דיש אם למקרא ודרשינן המקרא ולא המסורת וא"כ גבי לולב אחד למה ס"ל לר"ע דדרשינן המסורת אבל מצאתי בתוס' פ' כל שעה (פסחים דף ל"ו) ד"ה עוני קרינן וז"ל והא דלגבי לולב כ"ע מודו דכפת כתיב ולא אמרינן כפות קרינן ויצטרך שני לולבים ליטול אור"י משום דהתם סמכינן אקרא פרי עץ הדר דלא משמע אלא חד לכך מודו התם כ"ע דדרשינן מסורת ע"ש:

בא"ד ועוד אשכחן ר"ע דסבר יש אם למקרא וכו' פי' היכי דמכחשי כדלעיל:

ד"ה בדורשין תחלות וכו' עד ואפ"ה דל חד לגופייהו וכו' ועוד קשה וכו' עד ואי משופט לא הוי ידעינן מומחה כצ"ל:

דף ז.

רש"י ד"ה ויעמידנו כנגד ראש תור ראש שורה במקצוע צפונית מעדבית באלכסון וכו' עד ומחזי כארבע מחיצות כו'. מתוך משמעות לשון רש"י שכתב ומחזי כד' מחיצות וגם מתוך לשון התוס' שכתבו אע"ג דאכיוצא בזה אמר פ"ק אתי אוירא דהאי גיסא וכו' נ"ל לצייר הצורה באופן זה א? ור"ל אם השתים מזרחית ודרומית אזי יעמיד אותו הטפח במקצוע צפונית מערבית ויהיה קצת נוטה לצד צפון וקצת נוטה לצד מערב ומחזי כאילו היה לו ג"כ דפנות לצפון ולמערב והיינו ד' מחיצות ואם השתים צפונית ומערבית כזה ב? אזי יעמיד הטפח במקצוע מזרחית דרומית (כזה?) וק"ל ובספר הח"ש ראיתי שצייר בענין אחר אבל לא יתיישב לפי ציורו לא פרש"י שכתב ומחזי כד' מחיצות ולא לשון התוס' שהקשו דלא אמרי' הכא אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה ע"ש ודו"ק:

דף ח.

בגמ' ור"י מקום גברי לא קא חשיב ופרש"י בתוך הסוכה אלא סביבותיה וכו' עד והוצא לך אמה מזה ואמה מזה לכל צד ר"ל הא דקאמר ר"י אם יש בהיקפה כרי לישב כ"ד בני אדם כשרה אין פי' שיהא הסוכה כ"כ גדולה שיוכלו כ"ד בני אדם לישב בתוכה מבפנים אלא ר"ל פי' שיהא מקום היקף ושטח הסוכה כ"כ גדול שיוכלו כ"ד בני אדם לישב מבחוץ סביב לאותו היקף ונמצא שאותו היקף מבפנים כשתמדוד אותו מפני האיש ר"ל מלבד גופו היושב בצד דרום עד פני האיש היושב בצד צפון שכנגדו אינו אלא ו"א שמתחלה כשחשבת עם הגופים היה הרוחב ה"א ועתה כשתחשוב ותמדוד לבד הגופים אין כאן כ"א ו' אמות כי כל גוף גברא אמה בעוביה כמו ברחבו וברחבו ג"כ באמה יתיב וא"כ חסר מן המדה אמה מגוף האיש היושב בדרום ואמה מגוף האיש היושב כנגדו בצפון ולא תמדוד כי אם השטח שביניהם מזה לזה:

בתוס' ד"ה כמה מרובע וכו' עד דאטו טבלא עגולה של ד' על ד"א וכו' ד"ל דאטו טבלא עגולה של ד' על ד' שחוט של י"ב מקיפה לפי חשבון דכל שיש בהיקפו י"ב יש בו רוחב ד' וטבלא של ג' על ג' מרובעים ג"כ חוט של י"ב מקיפה וכו' בשביל שחוט המקיפין מדתו שוה נאמר ג"כ שהטבלא עגולה של ד' על ד' לא תחזיק יותר מהטבלא המרובע שהיא ג' על ג':

בא"ד ואה"כ תחתוך החוטין מן הנקודה וכו' כזה א? ואח"כ שיחתכם יתפשטו כל החוטין ימין ושמאל כזה החוט הארוך הוא החוט העליון והב' הקצר קצת ממנו הוא השני:

ד"ה כל אמתא בריבוע וכו' עד שאם תעשה רבוע י' על י' וכו' כזה ב?:

דף ח:

ד"ה רבועא דנפיק מגו עגולא פלגא וכו' עד ודבר תימה הוא זה מה ענין זה אצל זה ר"ל דעיגולא מגו רבועא הוי פירושו דהעיגול מתמעט רבע מכל הריבוע וריבוע דנפיק מגו עיגולא פלגא הוי פירושו דמתמעט פלגא ממה שנשאר:

בא"ד והוא אמת לענין המקום כו' והם טעו בזה שהיו סבורים דחוט המקיף ומקום המחזיק חדא מלתא הוא:

בא"ד תדע שאם תעשה ריבוע וכו' כזה (הציור בח"ש אות ו') א"כ העיגול יתר על הריבוע הפנימי חציו של פנימי דהיינו ריבוע של חיצון כצ"ל:

דף ט.

בתוס' ד"ה ואם עשאה לשם חג וכו' עד ואפי' לא נפקא מינה אלא לב"ש וכו' אלא היכא דפליגי וכו' ולא נ"מ מידי בפלוגתא אליבא דב"ה משמע דהכא נפקא מינה ג"כ אליבא דב"ה ובריש דבריהם אמרו ואפי' לא נ"מ אלא לב"ש וכו' ונראה דבריהם כסותרים אלא שר"ל דבהאי שעשאה לשם חג לא נפקא בדין זה אלא לב"ש אבל מ"מ יש נפקותא בזה שמפרש סברת ב"ש דמינה שמעינן סברת ב"ה דמכלל דבית הלל אפי' לא עשאה לשם חג מכשרי:

ד"ה מנין לעצי סוכה וכו' עד ואפ"ה משמע התם בסוף שמעתין דלא אסירי אלא מטעם מוקצה וכו' התוס' דהכא ס"ל דמדנקיט לישנא דמוקצה עצי סוכה דקאמר אתקצאי לז' ס"ל לגמ' דלא אסירי אלא מטעם מוקצה ועיין בתוס' פ"ב דשבת דף כ"ב דלא מפרשי שם הכי במסקנא:

בא"ד והא דפריך בביצה ומי מהני בה הנאה כו' ומייתי האי דרשא דהכא דחג לה' ומה פריך הא אמרי' דאינו אסור מדאורייתא אלא בשעודה קיימת ושם איירי כשנפלה היינו משום דכיון דאסירא מדאורייתא בעודה קיימת אפי' כשנפלה אסורה מטעם מוקצה ומטעם מוקצה פריך המקשה שתהא אסורה אפי' כשנפלה ולא יהא מועיל בה תנאי והיינו דקאמרי בתר הכי ואע"ג דמעיקרא ידע ה"ט ר"ל דהמקשה לעיל גופיה לא פריך שלא יועיל ביה תנאי כשנפלה אלא מטעם מוקצה וא"כ ל"ק מידי מנוי סוכה כו':

בא"ד ור"ת פי' דעצים של כדי הכשר וכו' עיין בפ' במה מדליקין (שבת דף כ"ב) ושם תמצא מבואר סברת המקשן והתרצן לפי שיטת ר"ת:

דף י.

בתוס' ד"ה אמר רב הונא טפח וכו' הכא לא שייך ר"ל דהא דאמרי' לקמן חבוט רמי היינו דוקא בקנה עולה וקנה יורד אבל בסכך שלם לא שייך לומר חבוט רמי וק"ל:

דף י:

ד"ה עד מוצאי יו"ט האחרון וכו' עד דאפי' רב אסי דאסר ביצה וכו' כוונתם להכריח דלא אמרי' מיגו דאיתקצאי מחמת יום שעבר וליכא למ"ד כלל דלימא הכי דא"כ למ"ד דס"ל דאמרי' מיגו דאיתקצאי מחמת יום שעבר א"כ למה ליה לדחוקי לרב אסי ולומר דאוסר הביצה מטעם דמספקא ליה אם קדושה אחת הן או לא נימא דאסורה מטעם מיגו דאיתקצאי לבין השמשות מחמת שמא עדיין יום שעבר הוא איתקצאי לכולי יומא דשני

אלא ודאי ליכא למ"ד דאמרי' מיגו מחמת יום שעבר ומאן דאסר אתרוג בשמיני היינו טעמא משום דגזר אתרוג אטו סוכה:

בא"ד ומיהו אין ראיה מרב אסי וכו' ר"ל משום דרב אסי פליג התם על המ"ד דאסר אתרוג בשמיני ולא ס"ל דאסור מטעם מיגו דאיתקצאי ולכך דחיק נמי בביצה ואמר דהביצה אסורה בשני מטעם דמספקא ליה אי קדושה אחת הן או לאו אבל אותו מ"ד דס"ל לאסור אתרוג אף בשמיני לעולם אימא לך דמטעם מיגו דאיתקצאי אסר ליה וס"ל דאמרי' מיגו מחמת יום שעבר:

דף יא.

בתוס' ד"ה אי קביעי להוי כקינופות וכו' דברי התוס' בדבור זה הן מגומגמים וטורח ליישבן כפשוטן וראיתי מי שהגיה בלשון זה אע"פ שזה יש לה גג וזה אין לה גג ובשניהם אית בהו חדא לריעותא דהנקליטין אין לה גג וגבוהה עשרה ובקינופות יש לה גג ואין גבוה עשרה מ"מ לא חשיב גג כיון דאין גבוהים עשרה ולגירסא זו מיושב קצת דהא דקאמרי דבשניהם אית ביה חדא לריעותא הכל לשון קושיית התוס' הוא דמקשי מה פריך המקשה אי קביעי להוי כקינופות הא הוי ודאי כקינופות דבכל חדא אית ביה חדא לריעותא וכו' ומ"מ לא חשיב גג וכו' תירוצא דתוס' היא אבל האמת שגם לפי גירסא זו קשיא דלמה להו להתוס' למינקט הקושיא בלשון אריכות זה היה די למבין במה שאמרו אע"ג דזה יש לה גג וזה אין לה גג כמנהגם בכל המקומות לקצר בלשונם לכן נראה שכוונת התוס' כאן הוא בדרך תדע וק"ל:

דף יב:

בתוס' ד"ה אין מסככין וכו' עד אבל מדרבנן לא וא"כ לפי זה צ"ל דגמ' ס"ל דלישנא דאין מסככין שייך במידי דרבנן ולישנא דאינה סוכה שייך בדאורייתא ולאו מלישנא ראין מסככין דמשמע לכתחלה דייק לה:

בא"ד וא"ת וכו' וי"ל דשאני התם דליכא למטעי לפ"ז צ"ל דלישנא דאין מסככין שייך בדרבנן ובדאורייתא ולישנא דאינה סוכה לא שייך כ"א בדאורייתא ולכך הכא דאיכא למטעי אי הוי דאורייתא לא ה"ל למתני לישנא דאין מסככין והואיל ותנא כן ודאי איירי בדרבנן דהיינו משום גזירת אוצר אכל התם גבי דבר המקבל טומאה ליכא למיטעי ולכך לא דקדק ותנא לישנא דאין מסככים אע"ג דהוי מדאורייתא:

בא"ד ומהא דקתני מתני' ואם היו מותרות כשרות לא מצי למידק מידי ר"ל דא"ת לידוק מהא דאם איתא דמתני' אירי באיסור דאורייתא כגון שהניחם לייבש א"כ הא דקתני סיפא וכולן שהתירן כשרים מהא לא מצי למידק מידי וכו':

ד"ה באניצי פשתן וכו' עד וכי תימא באינץ לא פליגי. פי' והסיפא דקתני והאונץ של פשתן משיתלבנו ד"ה היא ולא פליגי כ"א בשתי וערב וכו' אכתי קשה מאחר דנראה וכו' כצ"ל:

בא"ד כמאן כי האי תנא דתנן ומייתי מתני' דנגעים כו' פי' משמע דגמ' ס"ל דבין לר"מ ובין לר"י לא מטמא בננעים כ"א טווי דוקא וא"כ ש"מ דאונץ של פשתן ר"ל פשתן טווי:

בא"ד ומיהו בההיא שמעתתא גופיה פרש"י וכו' ור"ל דפליגי. פי' ומאי דאמר כמאן כי האי תנא לא מייתי ראיה כ"א מר' מאיר לחוד:

בא"ד שמא שערה נאה דומה לאניצי פשתן ועוד תניא בסיפרי וכו' כצ"ל והיותר ראוי למחוק:

בא"ד לכן נראה וכו' ר"ל דלעולם אונץ של פשתן דקתני התם גבי נגעים היא מטווה של פשתן כמו שפי' הערוך אבל שאינו טווי אינו מטמא בנגעים אבל אניצי פשתן דהכא דשמעתין ודאי לאו טיוי הוא. ואמרו דבר אחד דקאמר וכו' ר"ל דכיון דקאמר ר"ש בן אלעזר וסומכוס אמרו דבר אחד משמע דאיכא מאן דפליג משום דלר' יהודה וכו' ולכך קאמר ר"ש בן אלעזר וסומכוס אמרו דבר אחד לאפוקי ר"י דלא ס"ל כסומכוס ואפילו אם ת"ל דפסיל ר' יהודה מדרבנן וכו' וא"כ לא פליג ר"י אסומכוס דהא איהו נמי ס"ל דפסול מדרבנן מ"מ לא הוי דבר אחד עם סומכוס דסומכוס ע"כ ס"ל דפסול מדאורייי':

בא"ד ואע"ג דהא בהא תליא וכו' עד א"כ יפסול לסכך מדרבנן באניצי פשתן ר"ל אעפ"כ כיון דר"מ לא איירי בסיכוך לא אמר ר"ש וסומכוס ור"מ אמרו דבר אחד וזה הוא סיומא דמלתא והא דכתב בתר הכי ולעולם אונץ דר' יהודה וכו' אלעיל אריש דתירוצו:

בא"ד ועוד י"ל דרבנן דפליגי עליה דסומכוס וכו' ר"ל ולכך אמר ר"ש וסומכוס אמרו דבר אחד לאפוקי רבנן דפליגי עליה:

בא"ד דליכא למימר דחוץ מפשתן דקאמר ר"ש בגד פשתן קאמר וכו' ר"ל דהואיל דכל היוצא מן העץ דקאמר ברישא חוזר גם על פשתן דסיפא ובחד דיבורא קאמר להו לכך קאמר לאו מלתא היא דבההוא נמי ה"ק חוץ היוצא מן הפשתן והוי כאילו אמר גבי פשתן יוצא בפני עצמו ועוד יש לפרש כוונת התוס' דה"ק דליכא למימר דחוץ מן הפשתן דקאמר רשב"א ע"כ בבגד פשתן קאמר משום דהא קאי נמי אשלש על שלש ודין דשלש

על שלש אינו כ"א בבגד וא"כ ע"כ ס"ל דהא חוץ מן הפשתן הוי פירושו בגד פשתן לאו מלתא היא וכו':
בא"ד ה"ק כו' חוץ מן היוצא מן הפשתן וחוץ מן היוצא כולל בגד וכולל ג"כ פשתן ממש וגבי ג' על ג' ר"ל בגד של פשתן וגבי דין סיכוך ר"ל פשתן ממש דהיינו אניצים שאינו טווי וק"ל:

דף יג.

גמ' אמר אביי כל שנשתנה שמו וכו' בידוע שיש לו שם לווי וכו' הלשון אינו מדוקדק ור"ל כיון שנשתנה שמו קודם מתן תורה והתורה כתבה סתם אזוב ולא כתיב בשום מקום אותו אזוב שהיה לו שם לווי בידוע שהקפידה התורה למעט אותו אזוב שיש לו שם לווי אבל מרור היו קורים אותו קודם מ"ת מרור סתם ולא היה לו שום שם לווי ולכך לא מצינו לומר שהתורה מיעטו:

דף יג:

בתוס' ד"ה ירקות שאמרו וכו' עי ומה שהוזקק לפרש מדרבנן וכו' ר"ל ולא פי' דאין חוצצין מן התורה דלא חשיבי הפסק וחציצה כלל משום דלכי יבשי פרכי ונפלי ולכך אפי' בעודן לחין כמאן דליתנהו דמי דאי חשיבי אוהל מדאורייתא לענין הבאה ה"ה לענין חציצה עד אבל לא שייך למתלי טעמא בהכי ר"ל דדלמא ה"נ מביאין הטומאה אבל לא חוצצין משום דהוי דבר המקבל טומאה:
בסה"ד או שעלו מאליהן בחלון ממעטין ואע"ג שעלו מאליהן היינו מחובר ולעיל מזה בסמוך כתבו התוס' דמחוברים לא מביאים ולא חוצצין שם בפ' לא יחפור הקשו זה בתוס' ותירץ ר"ת דדוקא לענין דאין נעשין אוהל לחוץ בפני הטומאה על מה שתחתיהן או שעליהן או להביא הטומאה משום שהרוח מנשבו ואינו עומד במקום אחד והוי דומיא דעוף הפורח שאינו לא חוצץ ולא מביא אבל לענין למעט בחלון ממעט אפי' מחובר כן משמע שם בתוס' ע"ש:

דף יד.

בגמ' ואפי' פחות מג' הא קנים בעלמא נינהו וכו' עד ומר סבר כיון דליתנהו שיעור מקום לא גזרינן וכו' וי"ל מה ס"ד דמקשה ואפי' פחות מג' דמהיכי תיתי לומר דאירי אפילו בפחות מג' ועוד יש לדקדק דבדברי שמואל פרש"י דנחלקו אי חייש למיעוטא דמסככים בנסרים שאין בהן ארבע וא"כ במסקנא דמסיק רב פפא דמג' ועד ד' פליגי

למה לו למינקט סברא אחרת דפליגי מר סבר כיון דליתנהו שיעור מקום וכו' למה ליה למהדר מסברא קמייתא דאמרי' דפליגי בחייש למיעוטא ונ"ל דהא בהא תליא דלעיל היה סבר דפליגי באי חיישי' למיעוטא דמסככים בנסרים שאין בהם ד' וזאת המחלוקת שייך ג"כ אפי' בנסרים שיש בהן פחות מג' דבהו נמי יש מיעוט העושין מהן תקרה ולכך פריך ואפי' בפחות מג' קנין בעלמא נינהו ומסיק רב פפא דמג' ער ד' פליגי אבל בפחות מג' ד"ה כשרה ולא פליגי בחיישינן למיעוט אלא מר סבר כיון דליתנהו שיעור מקום וכו' ומר סכר כיון דנפקי להו מתורת לבוד גזרינן:

דף יד:

בגמ' בשלמא לשמואל דאמר כשאין בהן ד' מחלוקת וכו' מאי מצטרפין לד' פי' דאע"ג דאית ליה לר"מ דאסור לסכך בנסרים אף פחותים מד' מ"מ לא פסלי הסוכה אלא אם כן הוו ד' טפחיים במקום אחד כדין כל סכך פסול שאינו פוסל כ"א בד':

שם לישנא אחרינא וכו' אלא לרב בשלמא לר"מ וכו' אלא לר' יהודה וכו' מאי אין מצטרפין וכו' איידי דקאמר ר"מ מצטרפין א"ר יהודה אין מצטרפין כנ"ל להגיה ופי' מאי אין מצטרפין הלא לר"י לא שייך שום צירוף כיון דאפי' ברחבין ד' ס"ל דמותר לסכך בהן אבל לשמואל דלא פליגי אלא בשאינן רחבין ד' אבל ברחבין ר' אסור לסכך בהם אפי' לר' [יהודה] שייך שפיר צירוף לר"י כגון ברחבין ד' ולד' אמות מן הצד והשתא בברייתא זו איירי ברהבים ד' דאסור לסכך לכ"ע ופליגי בפלוגתא אחרינא אי מצטרפין מן הצד לד' אמות דלר' יהודה אין מצטרפין ולר"מ מצטרפין אבל באמצע דשיעורו בד' טפחים לד"ה פסולה הסוכה ודו"ק:

בתוס' ד"ה ומודה ר"מ וכו' עד ועוד משום דעיקר ומודה אאין בהן ד' דאפליגו בה קאי. לכאורה פי' התוס' כך הוא דלא שייך לומר ומודה אלא במאי דפליגי ובש בהן ד' לא פליגי ולכך עיקר ומודה קאי אאין בהן ד' דפליגי בה אבל קשה לא לימא לישנא דמודים לאשמעינן רבותא דאפי' ביש בהן ד' ויש בין נסר לנסר כמלא נסר דכשרה ונראה דמה שאמר ועוד משום דעיקר ומודה וכו' לא אתיבת ומודה לחוד קאמר אלא אמה שאמר ומודה שאם יש בין נסר לנסר כמלא נסר וכו' דזה עיקרו קאי אאין בהם ד' ואין כל הסוכה כשרה אלא כשיש דוקא בין נסר לנסר כמלא נסר כמו שמבאר והולך בתר הכי ודוקא נקט בין נסר לנסר וכו' ודו"ק. בא"ד היכא דמקום הפסל מרובה גרע צ"ל מקום הפסול:

בא"**ד** ואי משום להכשיר שאר הפסולין שבין נסר לנסר הוו להו כבאמצע וכו' ר"ל ואינן מתכשרין כיון דבאמצע וביניהם יש נסר רחב ד' שהוא סכך פסול וסכך פסול פוסל באמצע בד' טפחים:

דף טו.

בתוס' ד"ה פרוץ כעומד וכו' ומיהו קשה דמשמע דספיקא דאורייתא היה אסור משום חששא בעלמא כו' ר"ל אע"ג דיש כאן תרתי להיתרא ממ"נ בין פרוץ מרובה ובין עומד מרובה הוא מותר ואין כאן כ"א חדא חששא לאיסורא דשמא שוין א"כ היכי דייק וכו' ועוד למאן דאסר פרוץ לא אסר אלא מטעם דאמר רחמנא גרור רובא פי' דהשתא איכא תרתי לאיסורא דשמא הפרוץ מרובה ואת"ל שוין רחמנא אמד גדור רובא ואין כאן כי אם חדא להיתרא דשמא העומד מרובה אבל בלאו האי טעמא והוה סבירא לן רחמנא אמרה לא תפרוץ רובא דלא הוה כאן כי אם חדא לאיסורא דשמא הפרוץ מרובה ותרתי להיתרא דשמא העומד מרובה ואם תמצא לומר שוין הוה נמי להיתרא לא הוה אסרינן ליה מטעם דשמא הפרוץ מרובה לדוד (לא) וא"כ בההיא דלחי דאיכא תרתי להיתרא ולא הוה כי אם חדא לאיסורא דהיינו בשוין א"כ אפי' הוי ספיקא דאורייתא מותר:

בגמ' אם היו נתונין שתי נותנן ערב פי' הקנים שנותן למלאות האויר שבין שפוד לשפוד מניח אותן אורכן בין שפוד לשפוד ודאשי הקנים מונחים על שפוד זה מכאן ועל שפוד זה מכאן וא"כ א"א שלא יעדיף דהא ראשי הקנים מונחים על השפודין:

תד"**ה** והא אפשר לצמצם וכו' עד דאין דרך לצמצם וכו' ופרכינן והא אם יתן דעתו לכך אפשר לצמצם כצ"ל והספרים חסרים:

ד"**ה** בארוכה ושתי כרעים וכו' ער סופו היינו לאחר שחברו למטה וכו' ולפ"ז צ"ל הא פירשה היא טמאה וכו' ר"ל פירשה מהמטה הטמאה שלה אבל חברה למטה אחרת טהורה ולכך היא טמאה מדרס שחוזרת לטומאה ישנה והמטה מגע מדרס:

דף טז.

תוס' ד"ה ממה מטמאה חבילה וכו' עד ומ"מ מודה ד"א שאם נתפרקה וחזר וחברה חוזרת לטומאתה כדקאמר ומטהרת חבילה וכו' ור"ל מודה ר"א וכו' ולא אמרי' דכיון שנתפרקה בטלה ונטהרה מטומאתה לעולם אלא כשחוזר ומחברה חוזרת לטומאתה כדאמר ר"א בעצמו מטהרת חבילה ר"ל מכלל דצריכה טבילה כשחוזר ומחברה א"כ ש"מ דלא נטהרה לגמרי מטומאתו:

בא"ד הארכובה בכל הדבור צ"ל הארוכה:
ד"ה ומטהרת חבילה וכו' והא דמשמע פ' ר"ע דמפץ אין לה טהרה וכו' שם איתא דכל שאין לה טהרה במקוה אינה מטמאה טומאת מדרס ופריך מברייתא דמפץ דקתני דמטמא במת מק"ו דפכין קטנים שאינם מטמאים מדרס מפץ דמטמאה מדרס אינו דין שמטמאה במת וכו' והא מפץ אין לה טהרה במקוה וכו' והשתא כל דברי התוס' בדבור זה מבוארים:
ד"ה דלא חזי וכו' עד התם מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו וכו' פי' שעשה מעשה שניכר מתוכו שמייחד אותו לאיזה דבר כגון שתלאו ביתד או בקופסא ועיין בפ' כ"ה דכלים:
ד"ה אבל יש שם חלל טפח וכו' דהא לשמואל דאמר התם עשרה לא שייך הכא זה לשון הרא"ש דהא לשמואל דאמר התם עשרה הכא לא שייך לומר עשרה דאין כאן חוטט לעשות סוכה שהרי מתחלה עשה שיעור סוכה לצל:
ד"ה בין מלמטה בין מתוך אוגנו ברש"י ובתוס' משמע דלא גריס בגמ' בין מלמעלה אלא בין מלמטה בין מתוך אוגנו ומתוך אוגנו היינו מלמעלה רחוק מן המים ובלבד שיהא בתוך אוגנו של בור כמו שפרש"י וכן הוא שם בעירובין ולפ"ז צ"ל הא דמסיימו התוס' הכא ועוד א"כ לא הוי למעלה דת"ק כגון למעלה דרשב"ג נקט למעלה לאותן ספרים דגרסי בין מלמעלה בין מלמטה מתוך אוגנו וק"ל:

דף טז:

בגמ' פשיטא מ"ד חד לבוד אמרי' וכו' מיתיבי מחצלת שבעה וכו' מקשין העולם על הסוגיא דמתחלה פריך פשיטא והדר פריך מיתיבי וכו' דכיון דהוה ידע דהברייתא להוי עליה תיובתא מאי פריך מתחלה פשיטא ויש ליישב דמתחלה לא סלקא אדעתיה לחלק בין לבוד א' לב' ולכך היה סבר הא דנקט בברייתא מחצלת שבעה ה"ה מחצלת ד' דמה לי הא ומה לי הא ולא אתא הברייתא אלא לאשמעינן דאמרי' לבוד במחיצות וא"כ ה"ה בד' אבל השתא דמשני מהו דתימא וכו' א"כ ש"מ דסלקא דעתך אמינא לחלק בין לבוד א' לב' א"כ אם איתא דהברייתא ס"ל דאמרי' ב' לבוד ה"ל לאשמעינן רבותא טפי דאפי' תרי לבוד אמרי' ולכך פריך שפיר מיתיבי וכו':

דף יז.

תוס' בסוף ד"ה בפחות מג' סמוך לדופן וכו' עד וי"ל משום דאמרי' פ"ק דעירובין דכל מחיצה שאינה של שתי וערב אינה מחיצה וכו' יש לתמוה על דברי התוס' מאי משני

והקושיא עדיין במקומה עומדת דהא אפי' כל דפנות הסוכה קנה קנה בפחות מג' כשרה כדלעיל ולא אמרי' דהוי מחיצה של שתי ועוד דהא דאיתא בפ"ק דעירובין כל מחיצה שאינה של שתי וכו' דברי יחיד הן וחכמים פליגי עליה ע"ש דף ט"ז דדברי ר"י בר' יהודה הן ואף ר' יוסי לא אמר אלא ביתר מבית סאתים כדאיתא התם בגמ' ויש ליישב בדוחק דה"ק משום דאמרי' בעירובין דכל מחיצה שאינה של שתי וערב כו' הואיל ואיכא מאן דאמר דס"ל הכי וכדי שתהא עשויה כתיקונה לכ"ע לכך אמר ר' אמי פס ד' כדי שלא תהא נראת כמחיצה של שתי אבל מן הדין היתה כשרה אפי' בשני פסין שאין בכל א' ד' וק"ל:

דף יז:

תוס' ד"ה ותני עלה וכו' עד אבל בגד ועוד או שק ומפץ דשיעורן רחוקין זה מזה וכו' ו"יל לפ"ז מאי פריך מהכא לרבה הא לרבה שיעור דאויר ושיעור דסכך פסול רחוקים ולכך אתי שפיר דלא מצטרפים ויש ליישב דדוקא גבי בגד ועור דיש אמצעים ביניהם דהיינו שק ולכך חשיב שיעור העור רחוק ממנו משא"כ הכא גבי אויר וסכך פסול וק"ל:
בא"ד ומתוך הכלל דאתא לרבויי משמע דלאו דוקא קתני ר"ל אלא אפי' בגד ועור גם כן מצטרפין:

דף יח.

תוס' ד"ה אין לבוד באמצע וכו' עד דהא מה נפשך יותר משלשה וכו' פי' דהא אפי' למ"ד יש לבוד באמצע הא על כל פנים ביתר מג' הרי יצא מתורת לבוד וא"כ כשסכך פסול משהו יותר מג' ליפסל אע"כ לא דמי לאויר:
ד"ה סיכך ע"ג אכסדרה שיש לה פצימין וכו' עד לפיכך נראה כי מעיקרא פליגי בסיכך ע"ג אכסדרה שאין לה פצימים וכו' כתב בספר ח"ש שנראה לו *) בשיירא עכ"ל וכתבו ע"ש בד"ה בפחות מג' סמוך כו' כן הוא במהרש"א הראשון הנדפס שנת שע"ב:
שהתוס' מפרשים שסיכך ע"ג האכסדרה ממש והאכסדרה היא בעצמה הסוכה וכן משמע לשון רש"י בפרק כל גגות בההיא דא"ל רבא לאביי ולא מצינו מחיצה לאיסור והא סיכך ע"ג אכסדרה שיש לה פצימים כו' והביאו התוס' לשונו לקמן בסמוך בדבור זה והאמת אתו שכן משמע כל לשון התוס' בדיבור זה אבל מ"מ הפי' האמיתי דשמעתין לא נוכל לפרש כן משום דהא אמרי' לקמן בשמעתין לימא אביי ורבא בפלוגתא דרב ושמואל קמיפלגי וכו' עד אליבא דשמואל כ"ע לא פליגי כי פליגי אליבא דרב אביי כרב

ורבא אמר לך ע"כ לא אמר רב התם אלא דמחיצה לאכסדרה היא עבידא אבל הכא דלאו להכי עבידא לא ואי כפירושו דאיידי הכא דסיכך ע"ג אכסדרה ממש והסוכה היא בתוך האכסדרה עצמה א"כ הכא נמי המחיצה בפי תקרה להכי עבידא הלכך ע"כ א"א לפרש שמעתין אלא כפי' רש"י דהכא דפי' סיכך ע"ג אכסרה היינו שעשה הסוכה בחצר וסיכך ע"ג החצר אלא שסמך סכך הסוכה לתקרת האכסדרה וכשאין לאכסדרה פצימים ס"ל ג"כ לאביי דכשרה מטעם דפי תקרה של האכסדרה יורד וסותם ועולים לדפנות לסוכה אע"ג דהפי תקרה של האכסדרה אינה עשויה אלא לגוואי דהיינו לתוך האכסדרה לא להיות מחיצה לאויר החצר ששם סיכך לשם סוכה אבל לפי האמת אין נפקותא בדבר ואף לפי שיטה זו של רש"י דהכא נוכל לפרש כפי' התוס' דלפי' התוס' איירי נמי שעשה הסוכה באויר החצר אלא שאיירי שעשה להסוכה ב' מחיצות כמין גאם ובדופן השלישית סמכה לאכסדרה ואפי' אין לה פצימין שרי לה אביי ע"י פי התקרה וכן ההיא סוגיא דפ' כל גגות יש לפרש על פי שיטה זו דלפרש"י איירי שיש לה לסוכה שתי דפנות מפולשות ובשלישית סמכה לאכסדרה ואם יש לה פצימים כשרה דשלישית אפי' טפח ואילו השוה פצימיה פסולה באין לה כ"א שתי מחיצות דהפצימים עומדים בין שתי המחיצות שמכאן הדרומיות ובין שתי המחיצות שמכאן הצפוניות ואין נראים הפצימים בתוך הסוכה כלל כזה א? ולפירוש התוס' איירי שיש להסוכה שתי מחיצות מזרח ודרום או מזרח וצפון ובשלישית סמכה להאכסדרה ואע"ג דעדיין נשאר פצים א' בקרן דדומית (כזה) וצ"ל דס"ל דלא מכשרה הסוכה ע"י טפח בשלישית אלא כשהטפח סמוך לא' מהדפנות כזה ב? וכן צ"ל ע"כ ג"כ אפי' אי מפרשים לה דסיכך ע"ג האכסדרה עצמה ועשאה סוכה דהא אכסדרה יש לה ד' פצימים בראשי הדפנות וא"כ אפי' השוה הפצימים השנים ועשה ב' דפנות כמין גאם לפנים מהפצימין עדיין נשאר פצים אחת בקרן הרביעי וק"ל ועיין לעיל בגמ' בדף ז' גבי ואותו טפח היכן מעמידו וק"ל:

בא"ד ומיהו לפי מה דפרישית קשיא דמשמע פ' כל גגות דמפולשות מכשיר נמי אביי כו' עד והשתא יש לה פצימים דהתם לא הוי כיש לה פצימים דהכא דע"כ בההיא דהתם דפליגי וכו' כצ"ל ויש גורסים בההיא דהכא פליגי אבל לי נראה דא"צ למחוק הספרים דאפי' אי גרסי' בההיא דהתם פליגי י"ל שפיר דה"ק דע"כ בההיא פצימים דהתם פליגי כדקאמר לדידי כשרה לדידך סילוק מחיצות וכו' והכא משמע דביש לה פצימים כ"ע מודו דשרי וא"כ ע"כ צ"ל דההיא דהשוה פצימים דהתם דפליגי ביה לא הוה כההיא דהכא אלא צריך לפרשה כפירושו של רש"י וא"כ נשמע מינה דאפי' בשתי דפנות המפולשות מכשיר אביי:

דף כ.

בגמ' של קנים ושל חילת גדולה מסככין בה ארוגה אין מסככין בה האי גדולה לשון גידולין הוא פי' מעשה קלועין ובקטנה איירי ואעפ"כ מסככין בה משום דאין ראויה לשכיבה:

בתוס' ד"ה אחת גדולה ואחת קטנה כו' עד ונראה דאין ראיה מבור ובונה לכאן וכו' ר"ל משום דהתם לא קאי אתנא דלפניו אלא הכל דברי עצמו הן ודרך לשנות לפעמים הפשוט באחרונה אבל ההיא דיבנה דקאי נמי אדברי תנא שלפניו לכך הוי שפיר ראיה לכאן דאיירי נמי בענין זה דבכל מקום דקאי אדברי תנא שלפניו מזכיר הפשוט בראשונה אותו דבר שדבר בו התנא שלפניו:

ד"ה של שיפה ושל גמי וכו' עד ולקמן אשכחן בהדיא דפליגי בשל גמי לענין מדרס כצ"ל ורצונם לומר הא דמייתי לקמן בגמ' ברייתא דקתני חוצלת של שעם ושל גמי וכו' ומפרש לה ריש לקיש דהיינו מחצלת וא"כ קשה הא דלא קתני לה הכא בפלוגתא דפליגי לענין סיכוך:

בא"ד ולמ"ד מאי חוצלת מרזובלי ניחא כצ"ל ור"ל דלקמן נמי לא איירי במחצלת של שיפה ושל גמי:

בא"ד ואפי' לריש לקיש דאמר מחצלת ממש כצ"ל ולא גרסי' של קנים:

בא"ד לא תני לה הכא משום דלא איתשיל הכא אלא לאשמעינן במה מכסין ובמה אין מכסין ר"ל ור' דוסא ל"פ אלא לענין טומאת מדרס אכל לענין סיכוך דסוכה מודה דאין מכסין בקטנה בשל שיפה ושל גמי:

דף כ:

בתוס' ד"ה ראיתם טבי עבדי וכו' עד דהא הכא מיהו בידו חכמים מלישב בסוכה שהרי היה ישן תחת המטה וכו' ואע"ג דמלשון המשנה דקתני ראיתם טבי עבדי שהוא ת"ח כו' משמע שמעצמו היה עושה זאת שהיה ישן תחת המטה כמובן מעצמו צ"ל דה"ק שהוא ת"ח ויודע שהעבדים פטורים מן הסוכה ואם ישב בסוכה ממש ימחו בידו כמו שמוחים בידו מלעשות שאר המצות לפיכך ישן הוא תחת המטה מ"מ נשמע מינה שהיו מוחים בידו מלקיים המצות:

בא"ד ופריך אי שלא לדחוק וכו' ישב לו חוץ לסוכה יש לדקדק דקושיא זו אין ענינה הכא דהא אפי' לפי מאי דס"ד דמשום דמיהו בידו היה ישן תחת המטה תקשה נמי ישב לו בחוץ וי"ל בדוחק דבשלמא לטעמא דמיחו בידו נוכל לתרץ דמש"ה ישן תחת

המטה ולא יצא לחוץ כדי שיהא היכרא שאסור לו לקיים המצות ולכך היה ישן תחת המטה וק"ל:

דף כא.

תוס' ד"ה יליף אהל אהל ממשכן וכו' אינו מטמא טומאת אוהלים אלא פשתן וכו' פי' דגבי טומאת מת כתיב והזה על האהל דגם האהל בעצמו הוא טמא ויליף שם דכל אהל שהוא עשוי מעץ אינו טמא בעצמו כ"א הכלים שבתוכו חוץ מן האהל של פשתן דגם האהל בעצמו טמא ומקשו התוס' הכא דאפי' הכלים שבתוכו לא יטמאו כ"א בתוך אהל של פשתן דוקא הואיל ויליף לה ר' יהודה לענין זה ממשכן:

בא"ד דלגבי מצורע כתיב מושבו וכו' נ"ל מדכתיב לשון מושב ולא כתיב לשון אהל ילפינן כל המאהילים דמושב משמע כל מיני מושב אבל לשון אהל משמע דוקא של פשתן כדאשכחן גבי משכן:

ד"ה ומביאין נשים עוברות וכו' או בשעת הזאה לר' יהודה או לרבנן פי' דרבנן ס"ל דבעינן איש בשעת קידוש דהיינו כשנותנים האפר במים ור"י ס"ל דבעינן איש בשעת הזאה:

ד"ה וע"ג דלתות וכו' ומיהו לר"א דלקמן ודאי קשה וכו' עד וקושיא דמטה משני משום דהוי אהל עראי וכו' מתוך דברי התוס' הללו משמע דאינהו מפרשי הא דאיתא לקמן בסמוך בגמ' ואי בעית אימא ר' יהודה לטעמיה דאמר סוכה דירת קבע בעינן וכו' שהאי שינויא חוזר אשינויא דר"א דלעיל דשני דשאני שוורים הואיל ומגינים על הרועים אלא דפריך עלה א"ה מטה נמי וכו' ועל זה מהדר ואי בעית אימא וכו' ולעולם טעמא דשוורים הוי מטעם דמגינים על הרועים אבל מפרש"י משמע דהאי אי בעית אימא אתחלת סוגיא קא מהדר דפריך והרי מטה דיש בה כמה אגרופין וכו':

ד"ה והרי דלת דיש לה כמה אגרופין עד ולא שייך טעם זה אלא בדבר התלוי בסברא וכו' נ"ל דקשה להו להתוס' א"כ מאי פריך לעיל והא שוורים דאהל שאינו עשוי בידי אדם הוא וכו' נימא דשאני שוורים דהוו בעלי חיים וחשיבי טפי להציל וע"ז כתבו התוס' דלא שייך טעם זה אלא בדבר התלוי בסברא כגון אין דרך אהל בכך אבל לעיל דפריך מטעם דיליף ממשכן דבעינן אהל העשוי בידי אדם לא שייך האי טעמא:

דף כא:

תוס' ד"ה שאין לה קבע וכו' עד ובירושלמי משמע וכו' פי' הירושלמי מפרש שאין לה קבע בענין אחר מפרש"י:

דף כב.

בגמ' אבל אין ביניהם פותח טפח וכו' פי' אבל התחתונות בעצמן יש בהן פותח טפח דאל"כ אפי' יהיה טומאה תחת א' מהם לא היה תחתיה טמא. ביניהם ועל גביהם טהור פי' ביניהם בין התחתונות בין זו לזו ולא הוי פי' דהאי ביניהם כביניהם דלעיל דקתני ביניהם טמא דלעיל הוי פירושו ביניהם בין התחתונות לעליונות וק"ל:

דף כב:

בגמ' אין כוכבי חמה נראין וכו' פי' כשאין כוכבי חמה נראין אז מעובה יותר משאין סתם כוכבים נראין מתוכה:

תוס' ד"ה הא זה וזה בתוך כ' וכו' עד סבר לה כאבוה בחדא דאית ליה רואים פי' דר' יהודה פליג התם במתני' וס"ל דאפי' בקורה עקומה אמרי' רואים כאלו היא שוה או של קש כאלו היא של ברזל כדאיתא התם ומדקאמר ר"י בר יהודה בהאי רואים כאבוה מכלל דרבנן דפליגי ולא ס"ל רואים דהתם לא ס"ל ג"כ האי רואים דר' יוסי בר יהודה:

ד"ה שתים באילן וכו' עד ואנח ביה קנים באילן וכו' פי' הקנים שהסכך מונח עליהם:

דף כג:

בתוס' ד"ה שני לוגים וכו' בסופו ועוד ע"כ צריך להפריש וכו' וכוונתו שבא להוכיח דמיחל לא הוי פירושו מחלל דהא משמעות דברייתא הוא שצריך להפריש דשאני עתיד להפריש אכולהו קאי וא"א לפרש דמפריש קודם ואח"כ מחלל דהא אסור להפריש בשבת וא"כ ע"כ צריך לפרש דמפריש לאחר השבת ואי כבר חללו בשבת כדי לשתותו למה לו אח"כ להפרישו הא כבר נעשה חולין ושותה אלא ע"כ ומיחל לא הוי פירושו מחלל כנ"ל וק"ל:

ד"ה דברי ר' מאיר וכו' עד והטעם פי' שם בקונטרס וכו' פי' והטעם שהוצרך לטעם דברירה ולא אמרינן דהוי גט מטעם התנאי:

דף כד.

בא"ד ועוד י"ל דהא דדייק ליה לר' יהודה ברירה וכו' ואלעיל מהדרי דקאמרי וכן צ"ל נמי דלא תקשי דשמואל אדשמואל וכו' דכיון דאמר דלכי מיית הוי גיטא א"כ הוי מטעם ברירה כדלקמן ולעיל והשתא קאמר דלעולם ס"ל אין ברירה וטעמו דשמואל דלכי מיית

דהוי גיטא לא הוי מטעם ברירה אלא מטעם התנאי והא דדייק הכי מדברי ר' יהודה טעמא אחרינא אית ביה כדמפרש ואזיל:

דף כד:

תוס' ד"ה ורבנן האי וכתב מאי עביד ליה וכו' עד וי"ל דבפ' המגרש דרשינן וכתב לה ולא לה ולחברתה וי"ל א"כ מאי פריך ג"כ לרבנן הא לרבנן נמי איכא לתרוצי הכי דבעינן תרי קראי חד לכתיבה לשמה וחד ללא לה ולחברתה וי"ל דללה ולא לה ולחברתה דהיינו שאין ב' נשים מתגרשות בגט א' להאי ילפותא לא הוי צריך למכתב וכתב דהא האי מלתא לא בכתיבה תליא ובשלמא לר' [יה"ג] אע"ג דמהאי קרא דלשמה הוי דרשינן גמי שפיר כלל ופרט מ"מ הואיל ובלאו הכי איצטריך למכתב לה למעט ולא לה ולחברתה כתב נמי וכתב למילף מיניה כלל ופרט בפ"ע אבל לרבנן קשה דלמה ליה למכתב האי וכתב כלל וק"ל ובדרך זה יתיישבו קושיות הרבה אשר א"צ בהן להאריך:

דף כה.

בתוס' ד"ה בלכתך בדרך וכו' עד וסוגיא דשמעתין משמע וכו' ר"ל דמפרש"י משמע דגריס בברייתא בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה ובלכתך בדרך פרט לחתן אבל סוגיא דשמעתא לא משמע הכי דקאמר מאי משמע אמר רב הונא כדרך מה דרך רשות וכו' משמע דמבלכתך בדרך ממעט פרט לעוסק במצוה ובשילהי פ"ק דברכות הגירסא להיפך בברייתא ממה שמשמע מפרש"י הכא ואתיא שפיר נמי כסוגיא דשמעתין דהכא דמשמע דמבלכתך בדרך ממעט פרט לעוסק במצוה וגם קושית רש"י לא תקשה הכא דמיעוטא דחתן כתיב ברישא בקרא ומחתן לא הוי ידעינן שאר עוסק במצוה דדלמא שאני חתן וכו' וק"ל:

דף כו.

בגמ' שומרי גנות ופרדסים פטורים בין ביום ובין בלילה וכו' פי' משום דצריכים לשמור בין ביום ובין בלילה:

בתוס' ד"ה חתן פטור מק"ש וכו' וקשיא דאי לית להו וכו' דברי התוס' צ"ע אבל צריך לפרש דהתוס' ס"ל לפי פרש"י פירוש הברייתא כך חתן והשושבינים פטורים וכו' וחייבים בק"ש כולן חייבים אפי' חתן משום ר' שילא אמרו חתן פטור פי' מהכל אפי' מק"ש והשושבינים וכל בני החופה חייבין פי' אפי' בתפלה ותפילין ולכך פרש"י

לית להו להני תנאי דאמרן משום ר' שילא העוסק במצוה פטור מן המצוה דהא אמרו דהשושבינים חייבים בכולן והקשו א"כ לחייב חתן בסוכה וכי תימא דלדידיה אין ה"נ דמחייב דהא משמע דאינהו פטרי בחתן יותר מת"ק דהא אפי' מק"ש פטרי ליה וא"כ הא דאמר ר' אבא בר זבדא דחתן ושושבינים פטורים מן הסוכה כמאן אתיא לכך נראה דקסבר חתן אין יכול לכוין דעתו וכו' ר"ל דלעולם קסברי העוסק במצוה פטור מן המצוה במקום שיתבטל ממצותו אם יתקיים האחרת אלא שק"ש דמצות כוונתו אינו אלא בפסוק ראשון ויכולין לכוין דעתן שעה קטנה כזו וגם אינו כ"כ שיהוי ואינן מתבטלין כ"כ ממצותן ולכך חייבין אבל חתן אינו יכול לכוין דעתו כלל ולכך פטור אבל בתפלה ותפילין דיתבטלו ממצותן על ידיהם אפי' השושבינים פטורין והא דקאמרי והשושבינים וכל בני החופה חייבים אק"ש לחוד קאי ופליגי את"ק אבל בכולהו אחריני מודו כנ"ל: ד"ה הישן בתפילין וכו' עד ור' יעקב לא חייש וכו' פי' אבל חכמים פליגי וס"ל דבלילה אפי' עראי אסור לישן בהן דחיישי' דלמא ישן שינת קבע והא דקאמרי חכמים אבל לא שינת קבע פי' כל מקום דאיכא למיחש לשינת קבע כגון בלילה אסור בכל ענין:

דף כז.

בתוס' ד"ה אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל וכו' עד אע"ג דלר"א אמרי' בשאר ימים אם השלים במיני תרגימא יצא התוס' אזלי לטעמייהו דמפרשים בדבור שאחר זה שמתחיל חזר בו ר"א שלעולם לא חזר ר"א ממה שאמר שחייב לאכול י"ד סעודות אלא שמזה חזר שיש להן תשלומין אף ביום אחרון אע"פ שאין אוכל אז בסוכה ועל זה קאי בגמ' ישלים במיגי תרגימא אבל סעודת ליל ראשון אף ר"א מודה דבעי כזית דגן דוקא כדאיתא בירושלמי כמו שכתבו התוס' בדבור הנזכר ולכך כתבו הכא אע"ג דלר"א בשאר ימים אם משלים במיני תרגימא יצא אבל בסעודת ליל ראשון אף לר"א לא יצא במיני תרגימא:

דף כז:

בתוס' ד"ה כל האזרח בישראל וכו' עד דכיון דכתיב לך למעוטי דשותפין משמע וכו' עד ומרבינן סוכה אחת לכל ישראל ש"מ דלא דרשינן לך למעוטי שאולה וכו' והמשך דברי התוס' כך הם ור"ל דהאזרח דמרבינן מיניה סוכה אחת א"א לאוקמא בשותפות דהא לך למעוטי דשותפות משמע ר"ל דבמשמעות דלך אימעוט שותפות כמו שאול ומדמרבינן מהאזרח סוכה אחת לכל ישראל ש"מ דלא דרשינן לך למעוטי שאול דאי דרשינן ליה

לשאול אימעיט נמי שותפות וא"כ היכן מצינו סוכה אחת לכל ישראל אלא ע"כ צ"ל דלא דרשינן ליה לא לשותפות ולא לשאול אלא מוקמינן ליה למעוטי גזול:

בא"**ד** וא"ת הכי נמי נדדוש הכי וכו' נ"ל לגרוס וא"כ הכי נמי נדרוש הכי ולפי' הקונטרס ניחא דע"כ יוצאים בשאול וכו' ר"ל דהא ליכא לאוקמי בשותפים משום דלא מטי שוה פרוטה לכל אחד וא"כ ע"כ צריך לאוקמא הא דיוצאים כל ישראל בסוכה אחת היינו בשאול וליכא למימר א"כ נימא איפכא ונוקמא האזרח לשאול ולך למעוטי שותפים משום דמסתברא לאסור יותר בשאול מבשותפים וכיון דמהאזרח ילפינן להתיר בשאול כ"ש דמותר בשותפות וא"כ מיעוטא דלך ליכא לאוקמא אלא לגזול:

דף כח.

בתוס' ד"ה הלכתא נינהו וכו' ובריש בנות כותים וכו' לפי שמסופק על שניהם וכו' משום דשם אמר רבא הלכתא נינהו והדר מסיק ומפרש שם הי היא הלכתא דמשמע דרבא בעצמו היה מסופק מתחלה איזה מהן הוי הלכתא ומשום דמעיקרא היה רבא מסופק הי מינייהו הוי הלכתא לכך קאמר לישנא נינהו לשון רבים ור"ל חדא מינייהו הוי הלכתא ר"ל וא"צ להגיה הספרים שם אבל הכא אע"ג דפריך נמי גמ' הי קרא והי הלכתא מ"מ לרבא בעצמו לא היה שום ספק בדבר דסוכה הוי הלכתא כדאמר לקמן בסמוך רבא אמר איצטריך וכו' לכך כתבו התוס' דהכא דהלכתא היא גרסי' לשון יחיד ולפי זה נ"ל הא דקאמר התם בפ' בנות כותים הי קרא הי הלכתא אילימא וכו' הכל הוא מדברי רבא ור"ל שמתחלה היה רבא עצמו מסופק הי מינייהו הוי הלכתא ומ"מ דברי התוס' דהכא אינם כדבריהם שם בפ' בנות כותים דשם משמע מדברי התוס' דאף הכא בסוכה גרסי' נינהו לשון רבים וכאן בדבור זה כתבו דגדסי' הכא הלכתא היא לשון יחיד ובספר ח"ש מפרש התוס' דהכא דרצונו לפרש הכא בהאי פירושא דדחו שם בפ' בנות כותים מכח סוגיא דהכא [וז"א] שהרי כתבו שם וא"צ לפרש משום דקאי נמי אקרא דזכרים דלקמן וכו' ע"ש וגם אין במשמעות לשון התוס' דהכא כפי' ספר ח"ש שהרי כתבו לפי שמסופק על שניהם וכו' והאי לישנא דלפי שמסופק לא יתיישב כלל לפירושו אלא כמו שכתבתי ועיין במה שכתבתי שם בפ' בנות כותים:

דף כט:

בתוס' ד"ה לולב היבש פסול וכו' עד דהא אמרי' לקמן גבי הדס יבש וכו' אלמא אין היבשות תלוי בי"ב חדש וכו' הוכיחו זה דאי תימא דפירושו של יבש הוא י"ב חדש א"כ

ה"נ ע"כ מפרש גבי הדס יבשו רוב עליו היינו שרוב עליו הן בני י"ב חדש ופירושו של ג' בדין לחין היינו נמי שאינן בני י"ב חדש וזה א"א להיות שקצתו של ענף אחד יהיה י"ב חדש וקצתו אינו י"ב חדש וק"ל:

ד"ה נקטם דאשו וכו' עד דנקטם ראשו איירי ברוב העלין העליונים עיין באשר"י שכתב שראש כל עלה ועלה קאמר:

דף ל.

בגמ' שנאמר והבאתם גזול את הפסח ואת החולה גזול דומיא דפסח וכו' נ"ל דדריש כן מדלא הקדים חולה לפסח:

משל למלך ב"ו שהיה עובר על בית המכס וכו' יש לדקדק מה כוונת ר' יוחנן במשל זה כי איזה דקדוק יש לו במקרא זה שהביא המשל על זה ונראה מדכתיב כי אני ה' שונא גזל בעולה וי"ל מה קאמר בעולה וכי בענין אחר אינו שונא הגזל אע"כ ר"ל אפי' בעולה וא"כ מאי אפי' ועל זה הביא המשל וכו' ור"ל אפי' הביא הגזל לפני לעולה ומקודם זה ג"כ הכל שלי ואין עול בדבר אפ"ה אני שונא אותו א"נ י"ל שר"י נתכוין לדקדוק זה שאמר כי אני ה' אוהב משפט שונא גזל בעולה כי מאי נתינת טעם הוא לכי ה' אוהב משפט שהוא שונא גזל בעולה אלא ודאי ה"ק כי אני ה' אוהב משפט של בני אדם שיתנהגו במשפט ולא בגזל וחמס וע"כ אני שונא גזל בעולה אע"פ שכבר הכל שלי כדי שממני ילמדו בני אדם ויאהבו ג"כ המשפט וישנאו הגזל ומביא המשל על זה:

בתוס' ד"ה משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה וכו' והדתניא לקמן וכו' ולקחתם לכם משלכם וכו' משום שאול איצטריך וי"ל דא"כ דלגזול לא איצטריך שום מיעוט א"כ קשיא לרבנן דמכשרו סוכה שאולה ולך דכתיב גבי סוכה מוקי לה למעט סוכה גזולה לעיל סוף פ' הישן ולקמן (דף ל"א) מייתי לה ולמה לי לך לגזולה תיפוק ליה משום מצוה הבאה בעבירה וצריך לחלק בין לולב לסוכה דלא עביד מצוה בידים בגופה וק"ל:

בא"ד ואע"ג דקרא גבי קרבן כתיב וכו' כדמוכח בריש הגוזל קמא וכו' י"ל מה כוונת התוס' בזה אם להביא ראיה לדבריהם דלכם דכתיב גבי לולב לא איצטריך לגזול דנפקא ליה מטעם מצוה הבאה בעבירה דילפי' ליה מקרבן א"כ קשה מה איצטריכו להביא ראיה מריש הגוזל קמא משמעתין גופא הוי ראיה דהא ר' יוחנן דמפרש טעמא דמתני' דלולב הגזול פסול משום דהוי ליה מצוה הבאה בעבירה הביא ראיה מקרא דקרבן והבאתם גזול ואת הפסח וגו' ואם כוונתם להביא ראיה לדברי ר"י ולומר שטעמו של ר"י שהביא ראיה מקרבן משום דהכי נמי אשכחן גבי חלה א"כ ר"י גופיה לא ה"ל לאתויי

אלא מחלה לחודיה ונראה שכוונת התוס' הוא דלא תימא דלעולם דפסולי דגזול ילפינן מלכם ולא נפקא ליה מטעם מצוה הבאה בעבירה דלא הוי פסול מדאורייתא מטעם זה דקרא כי כתיב בקרבן הוא דכתיב אלא מדרבנן פסלו לולב הגזול ביום שני מטעם דאשכחן איסור דמצוה הבאה בעבירה גבי קרבן אבל לעולם פסול דאורייתא ליכא מטעם זה אלא מטעם לכם ביום הראשון ולכך כתבו דאע"ג דקרא גבי קרבן כתיב וכו' ה"ה בכל המצות כדמוכח בריש הגוזל וכו' ושם מייתי לה נמי מקרא דבוצע ברך נאץ ה' א"כ ש"מ דמן התורה בכל המצות שייך מצוה הבאה בעבירה ולכך צ"ל דגבי לולב נמי בלאו לכם נפקא לן גזול מטעם מצוה הבאה בעבירה והא דר' יוחנן לא מייתי ראיה מחלה משום דהאי דרשה דבוצע ברך נאץ ה' ר' אליעזר בן יעקב דריש לה הכי ואיכא תנאי אחריני דדרשי לה בענין אחר או משום דס"ל כשאר תנאי דגבי חלה לא מקרי מצוה הבאה בעבירה משום דקני לה בשינוי קודם שהל המצוה דמעיקרא חטים והשתא סולת כדלקמן בתוס' דף זה ד"ה הא קנייה ביאוש כו' ולכך הביא ר' יוחנן קרא דוהבאתם את הגזול ואת הפסח וכו':

בא"ד ותו אמאי שרינן אשרה דלאו דמשה כצ"ל:

בא"ד דאע"ג דאמרי' לקמן טעמא משום דלא גמר פירא לקמן הוא בגמ' דף ל"א ע"כ ור"ל א"כ לא הוי טעמא דביצה או כאגוז משום דבעי שיעורא מ"מ עכ"פ בעי שיעור דיהא מינכרא לקיחתו דאי קטן כ"כ שאינו מינכר לקיחתו הוא פסול כמו פלפלין וא"כ שייך נמי באתרוג טעם דמכתתא שיעורא הואיל ובעי שיעור:

ד"ה כי יקריב מכם וכו' עד ה"ד אילימא לפני יאוש למה לי קרא פי' אלא לאחר יאוש ומביא מיניה אותו מ"ד ראיה דיאוש כדי לא קנה ולית ליה אותו מ"ד טעמא דמצוה הבאה בעבירה א"נ אית ליה ואעפ"כ מוכיח מיניה דיאוש כדי לא קני דאי קני לא מקרי מצוה הבאה בעבירה משום דקנה ליה ביאוש קודם עשיית המצוה כמו שכתבו התוס' בדבור שאחר זה בסמוך:

בא"ד כמו שמפרש ר"ת גבי לא תתחתן וכו' לא משמע כן כלל כצ"ל וד"ל דבשלמא אי קאמר הכא הא כתיב כי יקריב מכם היינו יכולין לפרש דאסיפא דקרא סמיך אבל מדקאמר לישנא מכם אמר רחמנא משמע דמלשון מכם לחוד קא דריש:

בא"ד משום דאי לא כתיב ביתו וכו' ור"ל דגמ' דרשה הפשוטה נקיט אע"ג דלפי האמת לאו מהכא יליף לה והשתא יתורץ הכל דמכם איצטריך לדרשה דדריש בחולין ומביתו ילפינן דכל הקדשות אין אדם יכול להקדיש כלל לפני יאוש ולא חלה עליו שם הקדש כלל אפי' סתם הקדש לאו דקרבן וקרבנו ולא הגזול איצטריך דלענין קרבן אפי' לאחר

יאוש אסור להקריב משום דיאוש כדי לא קנה וליכא להקשות למ"ד דיאוש כדי לא קנה למה לי טעמא דמצוה הבאה בעבירה תיפוק ליה דאינו שלו דהא אע"ג דיאוש לא קנה מ"מ חל עליו שם הקדש מטעם יאוש ושינוי השם כדאמרי' במרובה הגנב והגזלן הקדשן הקדש אבל לקרבן אסור מטעם דהוי מצוה הבאה בעבירה דמחמתה בא לו השינוי השם כמו שיתבאר בדבור שאחר זה ודין דיאוש כדי לא קנה נפקא לן ג"כ לענין שאר דינין לענין דאף לאחר שנתיאשו הבעלים צריך הגזלן להחזיר לבעלים הגזילה בעינה ולא הדמים:

ד"ה הא קנייה ביאוש וכו' עד הא ממ"נ התם קני דאיכא יאוש ושינוי השם ר"ל הא אפי' נימא יאוש כדי לא קני מ"מ הא קני התם מטעם יאוש ושינוי השם אלא ע"כ צ"ל דמש"ה אסור לקרבן משום דהוי ליה מצוה הבאה בעבירה א"כ נימא נמי דלעולם יאוש כדי קנה והא דקאמרי' קרבנו ולא הגזול היינו אפי' לאחר יאוש היינו מטעם דהוי מצוה הבאה בעבירה:

בא"ד ובכולה שמעתי' דלא חשיב מצוה הבאה בעבירה היכי דקני ליה מצי למימר דבכל מקום קני קודם ובאגודה למאן דבעי אגד וכו' ור"ל דלקמן איתא בשמעתין דפריך וליקנייה בשינוי מעשה ומשני לולב א"צ אגד ואת"ל צריך שינוי החוזר לברייתו הוא משמע דלמאן דבעי אגד ואי דלא הוי שינוי החוזר דקנייה באגד הוי נפיק ביה שפיר ולא אמרי' דהוי מצוה הבאה בעבירה היינו משום דאי קני באגד דאגיד ליה קודם יו"ט ואי נמי ביו"ט בכל ענין קני ליה קודם שבא לצאת בו ידי חיוב מצוה ולכך לא חשיב מצוה הבאה בעבירה:

בא"ד והא דמשמע בריש הגוזל קמא וכו' דאע"ג דשינוי קונה הוי מצוה הבאה בעבירה וכו' דחויא בעלמא הוא פי' דשם רצה להוכיח דראב"י ס"ל דשינוי אינו קונה מדאמר הגוזל סאה חטים וכו' אין זה מברך אלא מנאץ ודחי ליה שאני התם משום דהוי מצוה הבאה בעבירה ור"ל ולעולם יכול להיות דס"ל לראב"י בעלמא שינוי קונה דמשמע לפי שינויא דהתם דאפי' אי שינוי קונה מקרי מצוה הבאה בעבירה ולכך קאמרי התוס' דיחויא בעלמא הוא אבל לפי האמת טעמו של ראב"י משום דס"ל דשינוי אינו קונה אבל אי הוה קונה לא הוה מיקרי מצוה הבאה בעבירה:

בא"ד אי נמי שאני ברכה דאיכא הזכרה וכו' ולפי שיטה זו צריך ליישב ההיא דהניזקין וכו' אבל יש לדקדק לפי תירוץ זה דמשמע מיניה דהיכי דאיכא ברכה מקרי שפיר מצוה הבאה בעבירה אפי' היכי דקני ליה קודם שחלה המצוה א"כ מה פריך בגמ' בסמוך ולקנייה בשינוי מעשה וכו' הא אפי' אי הוי קני ליה בשינוי מעשה מ"מ מקרי מצוה

הבאה בעבירה כיון דגבי לולב נמי איכא ברכה וצ"ל דס"ל לגמ' כיון דבהנהו אוונכרי לא היה גזל ודאי כי אם ספק ולכך אי הוי שינוי קונה א"כ הוה נפיק ביה שפיר אפי' היתה אותה קרקע גזולה ואפי' מצוה בעבירה ליכא כיון דקונה מקודם ואין כאן אלא חשש שמא תהיה הברכה קצת אינה ראויה אם היתה גזולה הואיל וברכות אינן מעכבות משום חשש זה לא היה רב הונא מטריח עליהם לדקדק שיגזזו אותם הנכרים אבל בההיא דגוזל סאה בגוזל ומברך קאי ולכך קאמר דהוי מנאץ בודאי וק"ל נ"ל:

ד"ה מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול הכא דוקא לפי שהוא מדרבנן וכו' וצ"ע דלפ"ז מאי קאמר רבא לקמן בסמוך אליביה דמ"ד זה לתרץ המשנה דקתני גזול לעולם ביו"ט ראשון ולא מיבעיא קאמר פי' וכ"ש שאול דמאי כ"ש הוא זה הא איכא למימר דאימא גזול דוקא דהוי מצוה הבאה בעבירה כיון דיום ראשון הוי דאורייתא ובדאורייתא לכ"ע חיישינן למצוה הבאה בעבירה ודו"ק:

דף ל:

תוס' ד"ה וקרקע איגה נגזלת וכו' עד מכר לו אין מעיד לו עליה כצ"ל:

בא"ד אבל פרה וטלית לא הדרי וכו' ושם בגמ' פריך הא מ"מ חייב להחזיר לו הגזלן הדמים וא"כ ניחא ליה לשמעון דתיקום ביד לוי שקנאה מראובן הגזלן ומשני כגון דמת הגזלן:

בא"ד ואע"ג דלא נתייאשו הבעלים דלא אמרו ווי ליה לחסרון כיס דאנן סהדי דמייאשו ואפי' שמעינן דלא מייאשו נעשה כצוח על ספינתו וכו' כצ"ל:

בא"ד נוטע לרבים חייב כנוטע בתוך שלו ברה"ר פטור כגזל קרקע:

בא"ד וכולה מלתא דתמיה היא דהא מתני' קתני הגזלן וכו' כצ"ל:

בא"ד דמשמע משום דנגזל' ויש יאוש פטור וכו' אדרבה מכח זה יש לי לחייב כנוטע בתוך שלו כצ"ל:

בא"ד ואם מתקנה דיש יאוש צריך לאוקמא וכו' כצ"ל ופי' ואם נוכל לתקן וליישב לשון הירושלמי ויהיה נשמע מיניה דיש יאוש צריך לאוקמה דאירי כשנשתקעו שם הבעלים אבל לעולם בסתם יאוש לא שייך בקרקע:

ד"ה שינוי החוזר לברייתו וכו' כגון נסרים ועשאן כלים כיון דמדאורייתא לא קני כצ"ל:

ד"ה ולקניוה בשינוי השם וכו' עד וי"ל דהתם איכא יאוש בהדי שינוי השם וכו' ועדיף שינוי השם החוזר וכו' ר"ל ובזה יתורץ ג"כ הקושיא הראשונה של התוס' שהקשו תימה

הא אמרי' דשינוי מעשה החוזר כו' וה"ה בשינוי השם וכו' דהא השתא הוכיחו התוס' דעדיף שינוי השם החוזר כו' וק"ל:

בא"ד ושינוי השם דהדר למלתא בלא יאוש לא קני וכו' וכן לענין קרקע כיוצא בו כצ"ל ור"ל דדין בנין קרקע דומה למריש:

בא"ד הא דפריך הכא וכו' תקשי ליה אמתני' וכו' ר"ל אפי' תימא דמתני' איירי שלא נתייאש מ"מ לקני בשינוי מעשה או שינוי השם לפי מה דס"ד השתא דבלולב איכא שינוי מעשה ושינוי השם:

דף לא.

בגמ' אי קרקע נגזלת סוכה גזולה היא ואי נמי קרקע אינה נגזלת סוכה שאולה היא כצ"ל ולא כספרים דגרסי אי קרקע אינה נגזלת וכו' ואי נמי נגזלת סוכה גזולה היא דעל זה לא שייך למימר ואי נמי דר"ל ואת"ל נגזלת דהא ר"א איהו ס"ל קרקע נגזלת ורבנן ס"ל אינה נגזלת ומאי את"ל קאמר וק"ל וכן משמע בתוס' שמתחיל הדבור אי קרקע נגזלת וכו' כצ"ל:

אבל גזל עצים וסיכך בהם וכו' ממאי מדקתני וכו' הוצרך לדיוק זה דלא נימא דתקנת מריש ליתא בסוכה משום דאין כ"כ טורח והפסד לסתור סוכתו כמו שפי' רש"י לקמן בסמוך גבי האי כשורה דמטללתא וכו':

והני מילי בגו שבעה וכו' כצ"ל:

דהא אמר רבא אפי' בסיב ואפי' בעיקרא דדיקלא ואלא מאי טעמא דר"י וכו' כצ"ל ופי' סיב ועיקרא דדיקלא ר"ל דקל של תמרים שהוא מין הלולב ועיין לקמן בדף ל"ו בסופו ודף ל"ז:

תוס' ד"ה אבל גזל עצים וכו' עד ועל חנם דחק דמדכתיב לך וכו' ואפי' מדרבנן בלא עגלה וספינה וכו' כצ"ל ור"ל דלעולם נוכל לפרש דהא דממעטינן לעיל פ' הישן סוכה גזולה איירי בגזל עצים וסיכך בהם דמדאורייתא סוכה גזולה היא דלא קנה אותה בשינוי משום דשינוי החוזר לברייתו הוא והא דקאמר הכא דגזל עצים וסיכך בהם ד"ה אין לו אלא דמי עצים היינו מדרבנן לאחר שתיקנו תקנת מריש אבל מדאורייתא לא קנה וה"ל סוכה גזולה דבמטלטלין שאינן ברשות בעלים לא שייך שאלה כמו שכתבו התוס' לעיל בדף שלפני זה ד"ה וקרקע איגה נגזלת והדר קאמרי דתוס' ואפי' מדרבנן ר"ל לאחר תקנת מריש אשכחן נמי סוכה גזולה בלא עגלה וספינה כגון בראובן ובו' עד ולא דמי לקרקע דבחזקת בעליה עומדת וכו' ר"ל ולכך נקראת סוכה שאולה אבל הכא לא גזל שמעון

מראובן הקרקע דהא שלו היתה אלא עצי הסוכה שהן מטלטלין והן נגזלין דלא שייך בהו שאלה כיון שאינן ברשות בעליהן ולכך נקראת סוכה גזולה ופסולה אפי' לאחר תקנת מריש דלא שייך כאן תקנת מריש דהא שמעון לא טרח בשום בנין אלא גזל סוכתו של ראובן כמות שהיתה בנויה וק"ל והארכתי בדברים הפשוטים כדי להוציא מדברי ספר ח"ש שכתב בדבור זה דברים שאינם ואי אפשר לסובלן ואולי שלא יצאו אותן הדברים ממנו רק טעות סופרים הוא:

ד"ה לא מצא אתרוג וכו' עד ויש לדחות. פי' די"ל דנקיט פריש ורימון לרבותא אע"פ שהוא הדר ושלם כן כתב הרא"ש לקמן על מתני' ר' ישמעאל אומר ג' הדסים וב' ערבות וכו':

דף לא:

תוס' ד"ה הואיל ואמר ר' יהודה וכו' תימה כ"ש לרבנן וכו' וה"ה דהוו מצי להקשות אמאי דמסיק קמ"ל דמשמע דאפי' לר' יהודה אין מוסיפין וכ"ש לרבנן ולעיל אמר דלרבנן האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי והיינו מה שכתבו בסוף דבריהם והכא אפי' לר' יהודה קאמר וכו' והכי משמע לישנא דגמ':

בא"ד וי"ל דהכא מיירי כשנותן אותו חוץ לאגד לר' יהודה וכו' ר"ל דהשתא מסתברא טפי לר' יהודה לומר דהאי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי מלדברי רבנן דס"ל דא"צ אגד וק"ל ולכך אתא שפיר דקאמר מהו דתימא הואיל ואמר ר' יהודה וכו' קמ"ל דאפי' לר' יהודה אין מוסיפין וכו' כ"ש לרבנן ודו"ק:

בסה"ד והשתא ניחא דתנא קמא דר' יהודה דקתני ד' מינים שבלולב וכו' כצ"ל:

ד"ה הירוק ככרתי וכו' שקורין וירי"ד בלע"ז נ"ל ובלשון אשכנז קורין אותו גרי"ן ושקורין אירב"א בלע"ז היינו שקורין בל"א בלא"ה שהוא כתכלת הדומה לים ולרקיע ושקורין יאל"ה בלע"ז והיינו שקורין בל"א גע"ל:

בא"ד וקרא נמי מוכיח שהוא הנקרא ירוק כצ"ל:

ד"ה שיעור אתרוג קטן וכו' אין זו פלוגתא דאתרוג הבוסר וכו' וס"ד לומר דר' יהודה דאמר כביצה משום דס"ל כר"ע דפוסל אתרוג הבוסר ור"מ דאמר כאגוז כרבנן:

בא"ד משום דלאו בר זריעה הוא לטעם א' וכו' הלשון מגומגם דלקמן לא קאמר שני טעמים לפסול האתרוג אלא הטעם דלאו בר זריעה קאי אמעשר ולא אר"ע קאי אלא אר"ש דמעשר ועיין לקמן (דף ל"ו:)

בא"ד כאגוז למר וכביצה למר כצ"ל:

ד"ה של אשרה ושל עיר הנדחת וכו' עד משום דאסיק מעיקרא גבי לולב ושופר תקע יצא נטל יצא זה לשון הגמ' שם איתביה וכו' שופר של ע"ז לא יתקע מאי לאו אם תקע לא יצא לא אם תקע יצא לולב של ע"ז לא יטול מאי לאו אם נטל לא יצא לא אם נטל יצא והתניא תקע לא יצא נטל לא יצא אמר רב אשי וכו' והאי דפריך מתחלה משופר של ע"ז לא יתקע וכו' לולב של ע"ז לא יטול לא אשכחן דמתני' או ברייתא היא בשום מקום אלא נראה דההיא דשופר מימרא דרבא היא פ' ראוהו ב"ד והובא בתוס' בדבור שאחר זה וההיא דלולב לא יטול היא ג"כ מימרא דרבא דפריך מינה הכא בשמעתין והאמר רבא לולב של ע"ז לא יטול ואם נטל כשר ואע"ג דלא קתני בהדיא ואם נטל כשר דהא פריך מינה התם מאי לאו אם נטל לא יצא נקט הכא כמה דמסקא התם לא אם נטל יצא ולכך הדר ופריך התם מברייתא והא תניא לא יצא וכו' ע"ש והיינו מה שכתבו התוס' הכא משום דאסיק מעיקרא גבי לולב ושופר תקע יצא נטל יצא וכי תימא הדרא קושיית התוס' דהכא לדוכתא דהיא גופא תקשי דלמה לא הקשה המקשה שם מיד ממתני' דהכא דשל אשרה פסול א"כ ש"מ דמצות ליהנות ניתנו ותיובתא לרבא י"ל משום דניחא ליה למיפרך מעיקרא ממימרות דרבא גופיה למירמי דידיה אדידיה וק"ל ושם בפ' כיסוי הדם פירשו התוס' דניחא ליה להביא הך ברייתא דקתני בה שופר ולולב:

ד"ה באשרה דמשה וכו' נ"ל דכן צ"ל וכן צריך לתרץ הברייתא דסוף כיסוי הדם דאם נטל לא יצא וכן צריך לתרץ משופר וכו' ובפ' ראוהו ב"ד וכו' והכל קושיא אחת וקישור דברי התוס' כך הם ר"ל צריך לתרץ הברייתות אהדדי דבפ' כיסוי הדם דקתני התם בין בלולב ובין בשופר לא יצא ובפ' ראוהו ב"ד קתני יצא על כן צ"ל דהנהו בע"ז דנכרי כו' וההוא דקתני לא יצא בע"ז דישראל וכו' והא דלא משני הכא דמתני' איירי באשרה של ישראל צ"ל דס"ל להגמ' דאשרה של משה ועיר הנדחת ותקרובות ע"ז הם בענין אחד דמה לי דאוקמא באשרה דמשה או באשרה של ישראל דלכולם דין אחד להם שאין להם ביטול עולמית וכן צ"ל בכל דבור תוס' זה כמו שיתבאר עוד בסמוך ור"ל דבע"ז רנכרי אפי' קודם ביטול יצא דהואיל דראויה ליבטל לא אמרי' בה דכתותי מכתת שיעוריה:

דף לב.

תוס' בא"ד ור"ת מפרש וכו' עד והא דמשני הכא באשרה דמשה וכו' דמשנקצץ הלולב מן הדקל נתבטל ר"ל אבל ההיא דפ' כיסוי הדם דקתני לולב של ע"ז שופר של ע"ז לא יצא (לא) איירי בלולב שמשתמשים בו לע"ז והע"ז עצמה עדיין לא נתבטלה ולכך מוקי לה ר"ת קודם ביטול וההיא דראוהו ב"ד לאחר ביטול ולכך קאמר אם תקע בו יצא:

בא"**ד** ובפ' מצות חליצה וכו' ולא מפליג בשל ע"ז גופא וכו' ר"ל דבשלמא לפירושא קמא לא קשיא דאמאי לא מפליג בין ע"ז של נכרי ובין ע"ז של ישראל דאיכא למימר דתקרובת ע"ז וע"ז של ישראל הכל אחד כדלעיל:

בא"**ד** ובההיא דראוהו ב"ד קשה טפי וכו' עד דבשל ע"ז גופיה היה יכול לחלק בין קודם ביטול בין לאחר ביטול ומיהו ע"כ צריך לאוקמא לאחר ביטול כפי' ר"ת לפי מה שכתוב שם ברוב ספרים וכו' כצ"ל והמשך דברי התוס' כך הוא ובההיא דראוהו ב"ד קשה וכו' דבשל ע"ז גופיה היה יכול לחלק וכו' דבשלמא לפירושא קמא לא קשה מידי דלא מחלק בין ע"ז של ישראל לשל נכרי דע"ז של ישראל ועיר הנדחת דין אחד להם דאין להם ביטול כדלעיל אבל לפי' ר"ת קשה והדר קאמרי ומיהו אף בלא פירושו של ר"ת קשיא ההיא דראוהו ב"ד דע"כ בלא פי' ר"ת דלעיל צריך לאוקמא ההיא דאמר יצא לאחר ביטול לספרים דגרסי בהאי מימרא רב יהודה דהא רב יהודה ס"ל דמצות ליהנות ניתנו ואף בלא טעם דמכתת שיעורא אין יוצאים בה מטעם דאפי' ע"ז של נכרי דאסורה בהנאה קודם ביטול ולכך ע"כ הא דיצא צריך לאוקמא לאחר ביטול כפירושו של ר"ת וא"כ הוי ליה לחלק בסוף דבריו ולמימר אבל קודם ביטול לא יצא והכל בע"ז גופיה ולמה לו למימר דבשל עיר הנדחת לא יצא והדר מסקי התוס' ומיהו הנהו ספרים דגרסי שם רב יהודה ליתנהו דעכ"פ צ"ל רבא גרסי' התם וכו' וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דלפי' קמא אתי שפיר ולפי' ר"ת קשה הא דלא מפליג בע"ז גופיה בין קודם ביטול בין לאחר ביטול:

בא"**ד** ומיהו קשה דבפ' כל הצלמים בעי ר"ל וכו' ומסיק דב דימי באשרה שביטלה קמיבעיא ליה וכו' עד והשתא לפי' ר"ת הא אשכחן רבא דקאמר הכא אם נטל יצא אלמא אין דיחוי ומיהו י"ל דהא דאמר רבא וכו' עד וה"ה בבטלה מעיו"ט ר"ל וא"כ לפי' ר"ת יתורץ שפיר וללישנא קמא דפרישית דע"ז דנכרי וכו' דלא בעי לכם קשה כצ"ל ור"ל הפי' קמא של התוס' בריש דבור זה:

א"**כ** מי שנתנו לו לולב ביו"ט וכו' כצ"ל:

בא"**ד** ונראה לפרש דרבא שדי אפי בע"ז של ישראל ובאילן שנטעו וכו' (ההיא) והשתא מפרשים התוס' דהא דקאמר רבא לולב של ע"ז פירושה של אשרה שנטעה מתחלה לשם אילן ואח"כ לבסוף נמלך לעבדה והשתא יש ג' חלוקי דינים אשרה שנטעה ולבסוף עבדה אפי' של ישראל פשיטא ליה לרבא דיצא אשרה שנטעה מתחלה לכך כאשרה של משה או של ישראל פשיטא דלא יצא דכתותי מכתת שיעוריה ועלה מוקמינן מתני' דקתני פסול אשרה שנטעה מתחלה לכך והיא של נכרים ואח"כ בטלה היינו דאיבעיא לן שם בפ' כל הצלמים אי יש דיחוי או אין דיחוי וצריך שתדע דעל כל פנים לא חזרו

התוס' משינויי קמאי דהא ע"כ צריך עדיין גם לתירוצים הראשונים כדי לתרץ הא דקתני בשופר של ע"ז תקע יצא ובברייתא קתני אם תקע בו לא יצא וכן ההיא דאמר רבא בסנדל של ע"ז חליצתה כשרה ופשוט הוא:

ד"ה נחלקה התיומת וכו' עד ובהלכות גדולות פי' וכו' עיין באשר"י דמפרש הא דה"ג בב' פנים:

דף לב:

בגמ' כי אתא רבין אמר אמה בת ה' טפחים וכו' פי' סתם אמה בת ו' טפחים בינונים וא"כ הא דקאמרי רבנן שיעור הדס וערבה ג' טפחים היינו ג' טפחים בינונים דהוא חצי אמה של בת ו' טפחים בינונים וקאמר להו ר' טרפון דאין שיעור הדס גדול כ"כ אלא כשתעשה האמה בת ה' טפחים בינונים ותחלוק אותם ה' טפחים לו' טפחים קטנים שהרי כל אמה אינו פחות מו' טפחים באותן הטפחים הקטנים תשער שיעור ההדס ואינו אלא כאורך ג' טפחים קטנים שהוא ג"כ חצי אמה של בת ו' טפחים קטנים שהן ה' טפחים בינונים וא"כ הג' הטפחים הקטנים הן ב' טפחים וחצי טפח בינונים וכן דייק לשון רש"י ולכך כתב דקאמר ליה לת"ק אותן ג"ט שאנו משערים בהן וסתם ג"ט חצי אמה הן וכו' ר"ל דת"ק איירי בג' טפחים בינונים שהן סתם חצי אמה של בת ו' טפחים בינונים וק"ל:

בפרש"י ד"ה תרי וחד וכו' ועלה אחד מלמטה ועולה ורוכב על השנים הא דכתב רש"י ועלה א' מלמטה וכו' ולא פי' שעלה א' מלמעלה רוכב על השנים כוונתו דוקא כשהעלה הג' הוא מלמטה של השנים ועולה למעלה הוא דאמרי' בשמעתין דאמר ליה מר בר אמימר לרב אשי אבא להוא הדס שוטה קרי ליה אבל אי הוה העלה הג' למעלה על גבי השנים לכ"ע לא מיקרי הדס שוטה כ"כ מהרי"ק שורש מ"א ע"ש:

תוס' ד"ה צא מהן וכו' ובכל ענין שנפרש לא מתוקמא ההיא דתניא ה' שיעורן טפח כר"ט כו' כצ"ל:

ד"ה דולבא עץ ערמון וכו' ובפ' אם אין מכירין וכו' נ"ל דכוונת התוס' היא כלומר דבמה שפרש"י דדולבא הוא עץ ערמון האמת אתו דבפ' ראוהו ב"ד חשיב שם ערמון גבי י' מיני ארזים ומפרש שם גמ' ערמונים דולבא אבל מה שפרש"י שהוא קשטנייר"ר אינו שהרי בשמעתין משמע דדולבא הוא קלוע עבות ואנן חזינן דקשטנייר"ר אינו קלוע וק"ל:

ד"ה האמת והשלום וכו' ועל חנם הוזקק לומר טעם בפני עצמו אכל קרא וכו' כצ"ל וי"ל שרש"י פי' אכל א' מן הפסוקים טעם בפני עצמו שבדברי אביי שמביא פסוק דרכי נועם פרש"י שזה אינו נועם משום דמבריז את הידים ובדברי רבא שמביא פסוק האמת

והשלום מפרש שזה אינו אמת ולא שלום משום שהוא סם המות והיה יכול לפרש כל א' משני טעמים אתרווייהו:

בא"ד ומתוך פירושו משמע דהרדוף היינו הרדופני כו' ר"ל משום דלא אשכחן בשם הרדוף שיהא סם המות כ"א הרדופני:

ד"ה תלתא טרפי בחד קינא וכו' עד ומיהו תלתא בחד קינא הוו יתבי וכו' נ"ל דט"ס הוא וכך צ"ל וכן או כמו תלתא בקינא חד הוו יתבי כדאמר פ' הכונס ג' דקלים בשורש א' ר"ל שהיה הקרקע מפסקת ביניהם אלא שלמטה בארץ היה שרשם אחד ועיין באשר"י ויש גורסים בשורה אחת ור"ל שיהיו סמוכים זה אצל זה אבל היו יוצאים משורש א' א"כ יש להגיה כמו תלתא בקינא חד וכו' והא דמסיים בסוף הדבור וכמו כן שלשה עלין מעוקץ אחד א"א ליישבו אלא צריך להגיה וכמו כן שלשה עלין אינן מעוקץ אחד:

דף לג.

בפרש"י ד"ה יש דחוי וכו' והשתא לא דייק בין דחוי מעיקרא כו' בא ליישב הא דאמרי' בעי ר' ירמיה נקטם ראשו מעיו"ט וכו' דזהו מקרי דחוי מעיקרא ולא נקט נקטם ראשו ביו"ט דזהו נראה ונדחה דזה מיקרי דחוי טפי ותרווייהו איבעיא לן אי הוו דהוי אצל מצוה כדמשמע לקמן דף זה ע"ב משום דהשתא לא דייק וכו' וס"ד דהכל ענין א' ואין חילוק ביניהם עד לקמן:

בתוס' ד"ה נקטם מעיו"ט וכו' אע"פ שבקונטרס הזכיר נראה ונדחה כו' נראה דבספרי התוס' לא היה כתוב ברש"י והשתא לא דייק וכו':

בא"ד לא לגמרי דמי להאי דינא וכו' ר"ל דלא דמי האי לקטן דהכא להאי בידו דגבי קדשים דקבל הכשר ונתן לטמא וכו' דהא האי בידו דגבי קדשים מהני אפי' בנראה ונדחה ועל מתני' דהכא דאם מעטן כשר אמר לקמן דלא תפשוט מינה נראה ונדחה ר"ל דאם היה נראה ונדחה אף לאחר שמיעטן אינו כשר משום דנדחה כבר אע"ג שהיה בידו למעטן אלא ע"כ אין כל מה שבידו שוין וצריך לחלק ביניהם:

דף לג:

תוס' ד"ה שנים ושלשה מקומות וכו' ולפי אותה גירסא קשה וכו' ר"ל דאי גרסינן אדרבה משמע דס"ל לגמ' דבב' וג' מקומות מסתבר טפי לפוסלו מבמקום אחד א"כ ה"ל לאסוקי דאסיפא איתמר ואיפכא דבמקום א' כשר ובב' או ג' מקומות פסול כדלקמן גבי חזזית:

בא"ד דמשמע ליה סברא שהכל שוה כצ"ל:

ד"ה לעולם בתר דאוגדן וכו' עד ולא יתכן כלל דאי צריך אגד א"כ מפסיל וכו' אי ילפינן לולב מסוכה כו' י"ל מאי מקשו א"כ לעולם אימא לך דס"ל להאי תנא דלא ילפינן לולב מסוכה ולכך לא מיפסל משום תעשה ולא מן העשוי אע"ג דצריך אגד ונ"ל דצריך להגיה כן דאי צריך אגד א"כ מיפסל משום תעשה ולא מן העשוי דילפינן לולב מסוכה וי"ל דהתוס' תופסים שינויא בתרא דלעיל לעיקר דקאמר ואי בעית אימא אי ס"ל דלולב צריך אגד כ"ע ל"פ דילפינן לולב מסוכה ולכך קאמר השתא דאי גרסי' בגמ' ואת"ל צריך אגד וכו' משמע דמודה השתא דצריך אגד ואפ"ה כשר ואי צריך אגד מיפסל משום תעשה ולא מן העשוי דהא מסקינן לעיל דאי סבירא לן דצריך אגד לכ"ע ילפינן לולב מסוכה:

ד"ה תפשוט מינה וכו' ובעייתא דנקט' נמי לא תפשוט כצ"ל:

ד"ה מודה ר"ש בפסיק רישיה כו' עיקר מילתייהו בפ' ר"א דמילה גבי בשר ערלה וכו' נ"ל הא דהוצרכו התוס' לכתוב דעיקר מלתייהו שם משום דשם מוכח דר"ש מודה בפסיק רישיה דחייב מה"ת משום דשם קא יליף מקרא דמילה דוחה צרעת ואפי' בהרת יקוץ ופריך לר"ש ל"ל קרא תיפוק ליה דהא ס"ל דדבר שאינו מתכוין מותר ומשני אביי ורבא אמרי תרווייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ר"ל ולכך איצטריך קרא אפי' לר"ש ומדאיצטריך קרא ש"מ דבפסיק רישיה חייב מה"ת אפי' לר"ש וא"כ לפי זה יקשה שפיר מההיא דחותה בגחלים כיון דע"כ בפסיק רישיה איירי א"כ לר"ש אמאי פטור הא מודה ר"ש בפסיק רישיה דחייב מה"ת אבל משמעתין לחוד לא הוה קשה מידי דהיינו יכולין לומר דהא דמודה ר"ש בפסיק רישיה היינו לענין שיהא פטור אבל אסור מדרבנן דאילו בדבר שאין מתכוין בעלמא דלא הוי פסיק רישיה ס"ל לר"ש דמותר לגמרי ולכך הוה אתי שפיר ההיא דחותה גחלים דפטור לר"ש ולכך הוצרכו התוס' לכתוב דעיקר מלתייהו שם בפרק ר"א דמילה כדי להקשות וא"ת בסוף פרק ספק אכל וכו':

דף לד.

בגמ' א"ל אביי ודלמא פרושי קא מפרש וכו' צריך ליישב היאך ס"ד לאביי שיהא פרושי מפרש והא מקרא זה בתוכחת ישראל נאמר ועוד וכי לא ידע מאי דכתיב בסוף המקרא שמו ונראה שס"ד רה"ק שהנביא מזכיר רוב חסדיו של הקב"ה שהוא נטע את ישראל כמי שנוטע קח על מים רבים ומאי ניהו צפצפה והיה ס"ד ששמו קאי על הקב"ה ור"ל ששם את ישראל כצפצפה ומזכיר שם הנביא והולך בפסוקים שאחר שנהפכו ישראל לנטיעה רעה וגפן סוריה ופי' רש"י ביחזקאל שם נוטה לפי' זה ופריך א"כ מאי שמו ר"ל דאי קאי אהקב"ה הו"ל כפילת דברים ודברי מותר:

ברש"י ד"ה עשר וכו' ואמרו בזקנים מפני שיונקים הרבה ג' אילנות לבית סאה הרי אלו מצטרפין וכו' כצ"ל והא דכתיב בספרים ברש"י ממטע י' ט"ס הוא ועיין בסדר המשנה בזרעים:

בתוס' ד"ה ורבנן למקדש מנא להו וכו' אלא סבר לה כר"ע וכו' המשך דברי התוס' כך הם דאבא שאול סבר לה כר"ע וא"כ ה"ה מאן דדריש ערבי לרבות של בעל ושל הרים לא מצי סבר כרבנן דלקמן דדרשי ערבי שתים אלא כר"ע וא"כ אנן דקי"ל דאין הלכה כר"ע אלא קי"ל דערבי שתים א"כ איצטריך ריבויא דערבי לערבי שתים לא מצינן לרבויי של בעל ושל הרים וא"כ ע"כ לדידן של בעל ושל הרים פסולה לפי זה צריך ליזהר וכו':

ד"ה קנה שלה וכו' עד אלא להכשיר אף שאין בו ג' סימנין אלו. פי' ג' סימנים הכשרים וי"ל א"כ שמא איפכא לפרוש לן ג' סימנים צפצפה לפסולא וממילא נשמע מיניה שכל שאין לו כל הג' סימנים פסולים כשרה כגון חילפא גילי וי"ל דלכך פי' נמי ג' סימנין דערבה למידק מיניה דאשכחן נמי שאף שאין בו כל הג' סימנין של צפצפה פסול כגון דומה למסר וק"ל:

ד"ה בית הכוסות וכו' עד אלא שנמצאת מחט בחלל הגוף טרפה דאמרי' נקובי נקב ואתאי פי' דרך הושט ונקב הושט:

בא"ד ואיידי דנקט מצד א' כשרה נקט נמי משני צדדים טרפה וכו' יש לדקדק מה צריך לדקדק זה לפי' ר"ת טפי מלפי' רש"י דהא לדידיה נמי הקשה משני צדדים למה לי ויש ליישב דבשלמא לפרש"י דס"ל בהמסס אפי' לא אינקיב אלא חצי העור טרפה א"כ נוכל ג"כ לומר דה"ה בבית הכוסות היכי דנקיב המחט עור א' שלם וגם חצי עור הב' נמי טרפה דהא לא נשאר שלם כי אם חצי עור א' כמו בהמסס דמאי שנא וא"כ נוכל לתרץ דהא דקתני משני צדדים טרפה אין פירושו שעברה המחט ונקבה כל שני העורות בנקב מפולש אלא פירושו שנקבה עור א' שלם וחצי עור השני דזה מיקרי ג"כ משני צדדים וטרפה ולכך שייך שפיר למתני משני צדדם טרפה אבל לפי' ר"ת קשה וק"ל ועיין במה שכתבתי מזה במס' חולין ברף ג':

דף לד:

תוס' ד"ה שתהא לקיחה תמה וכו' עד ור"ת הגיה בספרו וכו' פי' כתב פי' זה בגליון בספרו לא שהגיה בלישנא דגמ' דבר מה אבל באשר"י כתב שר"ת הגיה הספרים ולפי הגירסא שלפנינו במנחות לא מצינו שמגיה כלום ע"ש:

בא"ד אבל יש לו תמה הוא כדאמרי' לקמן דלא דרשי רבנן לקיחה לקיחה ולר' יהודה דדריש וכו' כצ"ל והא דקאמר כדאמרי' לקמן והא בשמעתין לעיל איתא פלוגתא דרבנן ור' יהודה אי דרשינן לקיחה לקיחה משום דהאי דבור התוס' איתא נמי שם בהקומץ ובתר כן מפרש שם בגמ' דפליגי רבנן ור' יהודה אי ילפי' לקיחה לקיחה ולכך קאמר כדאמרי' לקמן ושם במנחות משמע מפרש"י בהדיא דמפרש כפי' ר"ת:

ד"ה ולדרוש להו כר"ע וכו' עד ומיהו קשה מפ' כל שעה וכו' עד ומשמע בהדיא דלא מפחד במידי דלא סבר ליה. פי' דהא דקאמר ואזדא שמואל לטעמיה ומייתי מיניה ראיה דס"ל דהלכה כר"ש ולא דחי לה שם דשמא להפחידם בעלמא אמר כן ולעולם לא משמע מינה דסבר כר"ש א"כ ש"מ בהדיא דאין סברא לומר כן:

דף לה.

ברש"י ד"ה ומאן דבעי דין ממון וכו' ומכשר אתרוג של טבל וכו' הא דנקט רש"י אתרוג של טבל ולא נקט של תרומה טמאה דמיתנייא במתני' ומותיב מינה בשמעתין למ"ד משום דין ממון י"ל משום דתרומה טמאה אית לן טעמא אחרינא דפסול משום דלשרפה קאי וכתותי מכתת שיעוריה כמו שכתבו התוס' בעמוד זה ד"ה לפי שאין בו היתר אכילה וכו' וצריך לומר ג"כ דהמקשה דמותיב בשמעתין תנן של תרומה טמאה פסיל בשלמא וכו' עיקרו אאתרוג של טבל סמך דנשמע נמי ממתני' דפסול דער כאן לא פליגי ב"ש וב"ה אלא באתרוג של דמאי אבל באתרוג של טבל כ"ע מודו דפסול כדאיתא בתוס' דאילו מתרומה טמאה לא היה מותיב מידי דאיכא למימר דטעמא דמתני' דפסול דכתותי מכתת שיעוריה:

בתוס' ד"ה ללמדך שהפלפלין חייבים כו' עד אלא היינו טעמא משום דאמרי' פ' בתרא דיומא כס פלפלי' וכו' ור"ל ולכך איצטריך לאשמעינן דפלפלין חייבים בערלה דלא תימא דפטור משום דאינו ראוי לאכילה דהיינו טעמא דפטור בכס פלפלין ביוה"כ:

בא"ד ואימא תלתן וכו' ובשמעתין דפריך ואימא פלפלין ולא פריך נמי ואימא תלתן משום דבהאי שינויא דמשני אפלפלין משום דלא אפשר וכו' דלא מינכר לקיחתה וכו' אידחי נמי דלא הוה תלתן:

ד"ה לפי שאין בו וכו' עד וא"ת וגבי לולב של אשרה וכו' ואפי' מאן דלא חייש הכא גבי אתרוג לדין ממון וכו' כצ"ל ונראה דכ"ש דקשה טפי גבי אתרוג של אשרה לכ"ע דלמה לן לטעמא דכתותי מכתת שיעוריה תיפוק ליה מטעם דאין בו היתר אכילה דבהיתר

אכילה כ"ע לא פליגי דבעינן אלא שהתוס' נקטי רבותא דאפי' מלולב קשה אע"ג דלא שייך ביה טעמא דהיתר אכילה:

בא"ד וי"ל דודאי לא היה צריך אלא נחלקו בהנך טעמי וכו' כדמסקינן איכא בינייהו מעשר שני ואליבא דר"מ והוה מצי למימר וכו' והא דכתוב בספרים ומאן דפסיל היינו מדרבנן ט"ס הוא דהא לר"מ ממון גבוה הוא מדאורייתא אפי' לקולא דהא פוטרו מחלה כדאיתא בשמעתין ויש מגיהין ומאן דמכשיר פי' במתני' היינו רבנן אבל אין לדברים אלו מקום כאן בתוס' וק"ל:

ד"ה אתיא לחם לחם וכו' עד אבל גבי מצה וכו' אם יש משלו כזית יצא והטעם משום דהא גבי מצה לא כתיב מצתכם אלא דילפינן לה מחלה ובחלה גופיה מרבינן דשותפות חייב בחלה:

בא"ד דתניא הרוצה להפריש תרומה וכו' ובודאי איירי וכו' כצ"ל ר"ל בודאי טבל דבדמאי אין מפרישין תרומה כי אם מעשר:

בא"ד ולא פטרינן ליה מדכתיב עריסותיכם דמיירי כשיש שם ה' רבעים בלא חלקו של כהן דבפ' ראשית הגז ילפינן לעיסה דשותפין. פי' דחייבת בחלה כצ"ל והס"ד ואח"כ מה"ד אחר דכתיב עריסותיכם וכו' והא דכתיב בספרים ועוד דבפ' ראשית הגז ט"ס הוא:

דף לה:

תוס' ד"ה דאי בעי מפקיר נכסיה וכו' כמו לישראל דנפיק בשל תרומה וכו' ולא ס"ל לתוס' מה שפי' רש"י וישראל נמי נפיק בה אם לקחה מכהן הואיל ויכול להאכילה לבן בתו כהן וכו' אלא הטעם הוא הואיל ויש לה היתר אכילה ודין ממון בכהן ישראל נמי נפיק בה ומקרי לכם:

בא"ד ובההיא דפ' בכל מערבין וכו' ניחא וכו' נראה דר"ל והואיל ושם איצטריך לטעמא דאי בעי מפקיר נכסיה קאמר לה נמי הכא ובפ' מפנין:

ד"ה מאכילין את העניים דמאי ופליגי בגמ' דירושלמי דר' יונה אמר כו' כצ"ל:

בד"ה ואמר רב הונא וכו' ותימא מאי קמ"ל וכו' נ"ל דלפי התוס' לא גרסי' בגמ' בשמעתין וב"ש עני לא אכיל דמאי דתנן אין מאכילין וכו' ל"ג דתנן וכו' אלא דאמר דב הונא וכו' דאל"כ מאי מקשו התוס' תימה מאי קמ"ל רב הונא וכו' הא טובא קמ"ל לתרץ התרי סתמי דסתרי אהדדי דבחדא תנא מאכילין ובחדא אין מאכילין אלא ע"כ התוס' ל"ג לה לסתמא שני בשמעתין:

ד"ה עלתה חזזית בירושלמי משמע קצת דביו"ט ראשון דוקא פסול כצ"ל:

ד"ה נטלה בוכנתו במתני' פי' בקונטרס כו' כצ"ל:

דף לו.

בא"ד ובפ' יוצא דופן פי' בקונטרס חוטמו ספק ר"ל שלא איתפשט מה נקרא חוטם ובערוך פי' וכו' כדתנן פיטמא של רימון אבל הא דאמר ר' יצחק בן אלעזר בוכנתו הוא קצה העץ וכו' כצ"ל:

ד"ה אי נסדק תנינא וכו' ומ"מ אע"ג דלענין טרפות אסור התם הוא וכו' ר"ל ואם תקשה לך וטעמא מאי נשתנה דין אתרוג מדין טרפה בניקב טפי מבנקלף ונסדק דבכולהו דין אתרוג שוה לטרפה וע"ז קאמר ומ"מ אע"ג דלענין טרפה אסור הכא כשר דהתם הוא דאסור משום דקרום לחודיה קאי וכו':

בא"ד כדמוכח בשמעתין דבעי ליה למיפסל נשפכה כקיתון וכו' פי' דעד כאן לא קמבעיא ליה בשמעתין אלא במקום דמכשיר בטדפה דהיינו בדקיימי סימפונהא דכה"ג הכא דקיימי חדרי הזרע אבל במקום שטרפה בבהמה דהיינו היכי דלא קיימי סימפונהא דכה"ג הכא דלא קיימי חדרי הזרע לא קא מיבעי ליה ופשיטא דפסול כמו בטרפות היכי דלא קיימי סימפונהא א"כ ש"מ דס"ל דחדרי הזרע דומין לדין סימפונות שבריאה:

בא"ד ואי הוה מפרשינן וכו' הוי ניחא טפי וכו' פי' דפריך נמי תנינא דניקב אפי' בלא חסר פסול כמו בטרפות דומיא תנינא דפריך באחריני והא דניקב בלא חסר פסול היינו בניקב נקב מפולש או לבית חללו דאל"כ הא קתני בסיפא דמתני' ניקב ולא חסר כשר ואע"ג דאף לפי מה דמפרשינן דניקב וחסר כל שהוא דמתני' הכל חדא מלתא הוא מ"מ ע"כ צ"ל דהיינו היכי שאינו נקב מפולש אבל היכי דהוה נקב מפולש או לבית חללו פסול נמי אפי' בלא חסר אעפ"כ לא נוכל לפרש תנינא ר"ל דפסול בניקב אפי' בלא חסר כגון במפולש דהא דין נקב מפולש או ניקב לבית חללו לא נשנה ולא נזכר במתני' כלל אלא דין ניקב וחסר אכל אי הוה מפרשינן דתרי מילי נינהו אתא שפיר דהשתא נשנה במתני' דין נקב מפולש דפסול אפי' בלא חסר ושייך שפיר למיפרך תנינא דומיא דאחריני:

בסה"ד אבל א"א לומר כן וכו' מדקתני סיפא ניקב ולא חסר כשר כצ"ל ור"ל דע"כ הרישא דומיא דסיפא והואיל ובסיפא ע"כ ניקב ולא חסר חדא מלתא היא א"כ ה"ה ברישא הא דקתני ניקב וחסר חדא מלתא היא:

דף לו:

תוס' ר"ה מקורזלות וכו' ומפרש ר"ת דמקורזלות היינו רכות כו' כצ"ל ר"ל ולכך חזו נמי לבה"כ הואיל והן רכות וע"ש בתוס' פ' אלו עוברין:

ד"ה בשבת כו' מותר להכניס וכו' עד אלא לפי שהיה יכול להעלותן לגג מע"ש הוה איבעי למיסר כיון דאפשר להזמינם וכו' כצ"ל ור"ל ולכך לא מקשה אכל הני שמעתתא דשרי לטלטל אבנים מקורזלות לבה"כ משום דהתם א"א להזמין מע"ש דכל בתי כסאות שלהן היו בשדה משא"כ בלחצוץ שיניו דאפשר להזמין ולכך בלהעלותן לגג דאפשר ג"כ להזמין מקשה ליה מנוטל קיסם להצוץ בו שיניו ומסיק אין אדם קובע מקום לבה"כ משמע הא במקום שקובע ואפשר להזמינן כמו בבתי כסאות שלנו אסור:

ד"ה דסיב ועיקרא דדיקלא וכו' עד מה מצה מין זרעים אף מרור מין זרעים הוא סה"ד ואח"כ מתחיל דבור אחר ר' יהודה אומר אין סוכה נוהגת וכו' ולית ליה הא דדרשי' בפ"ק באספך מנרנך ומיקבך וכו' והספרים חסרים:

בסה"ד א"נ מה שגזר ופסל מן האילן קרי ליה פסל כצ"ל:

דף לז.

בגמ' והתניא סיככה בנסרים של ארז שיש בהן ד' טפחים דברי הכל פסולה אין בהן ד' ר"מ פוסל וכו' כצ"ל ועי' לעיל (דף י"ד) תניא כוותיה רשמואל וכו':

בתוס' ד"ה כל דין וכו' עד וי"ל דהא דקי"ל התם כר' יהודה היינו מכח דין אחר דיליף במה מצינו מנותר וכו' [כצ"ל]:

ד"ה מאי ארז הרס וכו' תימה ולרב יהודה אמר רב דפליג עליו וכו' כצ"ל ור"ל דרב לית ליה דהדס הוי ארז ולא גריס בתניא כוותיה שלו ארז משום דר' יהודה סבר דאין מסככים אלא בד' מינין ושמואל דגריס בברייתא שלו ארז ס"ל כדרבה בר רב הונא וכו' דארז הוי הדס:

ד"ה כי היכי דלא להוי חציצה וכו' וילדה שני זכרים כו' עד והא דאשכחן בסוף שתי מדות דמרבה כל בעלי חוברים לסמיכה ובתנופה א' מניף ע"י כולם ולא בעי למילף תנופה בק"ו וכו' כצ"ל:

בא"ד ובפ' הוציאו לו מבעיא ליה לרמי בר חמא הניח מזרק תוך מזרק וכו' כצ"ל:

ד"ה דבעינא לקיחה תמה וכו' עד ופי' בקונטרס משום חציצה אע"ג דלקיחה ע"י דבר אחר וכו' נ"ל דהתוס' קצרו לשונם במקום שהיה להם להאריך ור"ל דפרש"י אינו דבכרך

ידיה לא שייך חציצה אלא דאיסורא הוי משום דלא הוי לקיחה תמה ואע"ג דלקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה לרבא ה"מ דרך כבוד וכו' כצ"ל:

בא"ד א"נ דל טעמא דחציצה נענש וכו' ר"ל דלעולם דלרבא לא שייך לא איסור חציצה ולא איסור דלא הוי לקיחה תמה ולא מטעם זה נענש אלא מטעם שהיה מבזה הקדשים שלא רצה ללכלך בהן את ידיו:

בא"ד ומיהו זה לא יתכן וכו' ר"ל הא דפרדשנו דהא דקאמר הכא לא לינקוט אינש הושענא בסודרא היינו שלא יכרוך הסודר על ידו:

בא"ד אלא י"ל דאגד הצריך ללולב שלא יתפרדו וכו' אבל הכא סידרא לא בעי ללולב וכו' ור"ל ואיירי היכא דכריך הסודר בלולב:

בסה"ד וי"ל דמיירי שעשה מן הסודר כמין בית יד וכו' עד ולא חשיב ליה רבה לקיחה תמה ורבא סבר שמה לקיחה כצ"ל:

דף לז:

תוס' ד"ה אמאי ונתן אמר רחמנא וכו' עד ובפרק הערל קאמר כתב רחמנא ולקחו ונתן דאפי' שקלי תרי ויהיב חד וכו' כצ"ל:

ד"ה כדי לעצר וכו' עד ובערוך פי בערך נע צריך לנענע וכו' ונ"ל דכך יש לגרוס בתוס' ובערוך פי' בערך נע דאיתא בירושלמי תנא צריך לנענע על כל דבר ודבר בעי ר' זעירא הכין חד והכין חד או דלמא הכין והכין חד פי' כבר אמרו וכו' ופי' זה הוא מלשון הערוך ומשמע שם מדבריו שהוא סבר שצריך עוד ג' נענועים קטנים בהולכה והבאה זולת ההולכה והבאה המפורשת בגמ' שלנו בשמעתין ועל אותן הנענועים הקטנים קא בעי ר' זעירא בירושלמי אם ההולכה והבאה אחת וכו' אבל האלפסי מפרש הירושלמי שעל ההולכה והבאה הגדולים קא מבעיא אם לעשות ג' הולכה והבאה על כל דבר ודבר או לא וע"ש בר"ן:

בא"ד תמן תנינן וכו' גם זה מהירושלמי שהביא הערוך:

בא"ד שבעה סמנים מעבירים על הכתם וצריך לכסכס ג' פעמים כצ"ל פי' צריך לשפשף הכתם בהולכה והובאה ג' פעמים כדרך שמכסכסים הבגדים שכופל הכתם זה על זה ומשפשף ומוליך ומביא:

בא"ד וההיא בעיא איתא נמי בגמ' שלנו בנדה פרק האשה וכו' כצ"ל נ"ל:

דף לח.

ברש"י ד"ה לכפול כל פסוק ופסוק וכו' עד יאמר נא ג' פעמים קראתי יה ענני במרחב יה ה' לי ה' לי וכו' כצ"ל:

בתוס' ד"ה ותהא לו מאירה וכו' עד דמתני' איירי בלא למד שמקרין אותו ועונה אחריהם וכו' ומשום דמבזה וכו' דלאו בני חיובא נינהו ומקרין אותו קא לייט ליה דהא בגדול וכו' עד דנפיק בשמיעה לחודיה ולא קתני תבא מאירה וכו' כצ"ל והכי פירושו ועל אשתו ובניו וכו' היה לו לפרש כן ר"ל דהא דמשמע מפי' הקונטרס דמתני' מיירי בין לא למד ובין למד זה אינו דמתני' ע"כ איירי בלא למד דוקא דהא צריך לענות אחריהן כל שהן אומרים וכו' ואי למד למה לו שמקרין אותו כיון שגם עתה צריך הוא לקרות כולו אבל בההיא דאשתו ובניו מברכין לו דגמרא דהוא אינו עונה אחריהן כלל רק שיוצא בברכתן שם נוכל לומר דאיירי בין למד ובין לא למד ומשום דמבזה במה שאלו מברכין וכו' ר"ל גם מה שפרש"י דמשום שלא למד לייטינן ליה זה אינו רק משום דמבזה וכו' לייטינן ליה דא"א לומר דמשום דלא למד לייטינן ליה דהא בגדול מקרא וכו' דבשמיעה לחוד נפיק ובסתמא איירי דומיא דרישא דלא למד ואעפ"כ לא קתני תבא לו מאירה ש"מ דלא לייטינן ליה רק משום דמבזה במה שאלו מברכין ומקרין אותו ואינן בני חיובא דעבד ואשה נמי לא מחייבי וכו' כמו קטן וא"כ כולהו לאו בני חיובא נינהו:

ד"ה באמת אמרו וכו' עד ואין יכול לדקדק מכאן דבהמ"ז דאורייתא וכו' כך גירסת הספרים ובעיני אינו נכון דלא מסתפק לן שם בגמ' אי בהמ"ז דאורייתא או לא דודאי דאורייתא ויליף לה התם מקרא דואכלת ושבעת וברכת וגו' ולא מסתפק שם אלא אם הנשים חייבים בבהמ"ז דאורייתא או דרבנן ויש ספרים שכתוב בהן ואין יכול לדקדק מכאן דחייבים בבהמ"ז דאורייתא וכו' וגם גירסא זו א"א ליישבה ונ"ל שכך צ"ל ואין יכול לדקדק מכאן דאין חייבות בבהמ"ז דאורייתא דדלמא חייבות דאורייתא אלא כיון דאין מצטרפין וכו' והכי פירושו ואין יכול לדקדק מהתוס' דקתני דאין אשה מוציאה את הרבים א"כ ש"מ דאין הנשים חייבות בבהמ"ז דאורייתא דאי חייבות אמאי אין מוציאות את הרבים דדלמא חייבות דאורייתא והא דאין מוציאות משום דאין מצטרפין לזימון עם האנשים כו' א"נ דרבים זילא בהו מלתא וכו' וק"ל:

דף לח:

תוס' בד"ה שמע ולא ענה יצא וי"א שם במודים וכו' נ"ל להגיה וכן אמרי' שם במודים ולמה לן כולי האי וכו' עד ומיהו שמא אע"ג דשומע כעונה וכו' ר"ל ומיהו יש ליישב

הקושיא דלעולם אימא לך דאם הוא שותק אין שמיעתו מפסקת תפלתו ויוצא בשמיעתו מידי קדושה כמו שפרש"י ומה שאמרו שם אם יכול להתחיל ולגמור וכו' יתפלל ואם לאו אל יתפלל משום דאע"ג דשומע כעונה מ"מ עונה עדיף וכו' לכך שאם אינו יכול להתחיל ולגמור וכו' אל יתפלל רק ימתין עד שיענה קדיש ואמן יהא שמיה רבא ואח"כ יתפלל אע"ג שהיה יכול לצאת בשמיעה אם היה מתחיל להתפלל והיה עומד בתפלתו בשעת קדושה:

דף לט.

בגמ' א"ל רב ספרא משה שפיר קאמרת אלא התם והכא וכו' נראה דהספרים מיותרים דלא אמר ליה רב ספרא כן אלא חדא זימנא אתרתי מילי דרבא והכי צ"ל אמר רבא לא לימא אינש ברוך הבא וכו' ואמר רבא לא לימא אינש יהא שמיה רבא וכו' אמר ליה רב ספרא משה שפיר קאמרת אלא התם והכא פי' בין התם בברוך הבא ובין הכא ביהא שמיה רבא אסוקי מלתא היא ובענין אחר לא יתיישב לישנא דקאמר התם והכא וכו' וכ"נ מדברי ספר ח"ש אבל בספר עין יעקב גריס אלא התם והכא אמרי אסוקי מלתא וכו' ולפ"ז נוכל לפרש התם בא"י והכא בבבל כל החכמים בשוה אמרי דאסוקי מלתא היא וכו':

ברש"י משה גדול הדור הוא סה"ד ואח"כ מתחיל דבור אחר שפיר קאמרת בתמיה:

בתוס' ד"ה עובר לעשייתן וכו' ומיהו לא מסתבר וכו' עד משעת הנחה עד שעת קשירה דכל שעה שאין המצוה מזומנת בידו לעשות לא מסתבר כלל דיברך ושמא משיתחיל ליטול לולב וכו' כצ"ל:

בא"ד ומיהו לא דמי כולי האי דנענוע אינו אלא מכשירי מצוה בעלמא ולא מעכב מדפריך לקמן בסוף פרקין מדאגבהיה נפיק ביה ומשני כשהפכו וכו' כצ"ל:

ד"ה וליתיב ליה דמי אתרוג בהדיא וכו' עד וכשהמוכר בשוק הוא הלוקט עצמו אסור דללקט לאכלה אמר רחמנא וכו' ובלבד שלא יעשה פלטר פי' שלא יהא מוכר בההוא אתרא כל שעה וכו' כן צריך להגיה:

ולא משכחת שיהו כולם שוים לענין סחורה אלא כי האי גוונא. ור"ל דמרבינן התם אין עושין סחורה בפירות שביעית ולא בבכורות ולא בתרומה וכו' משמע שענין הסחורה שאסור בהן הוא על ענין אחר ולא משכחת שיהיו ענין אחר אלא בכה"ג דהיינו שקונה כדי להרויח:

דף לט:

תוס' ד"ה בד"א דמזון ג' סעודות מיהא מוסרים וכו' עד אבל בלוקח מן המשומר וכו' הכל דבור א':

בא"ד ולא יתכן פי' זה וכו' גבי שלי חדש ושל חבירי ישן דסתם ע"ה אינו חשוד וכו' כצ"ל:

בא"ד דפירות של ילדה טובים משל זקנה וכו' ושומרי ספיחים בשביעית וכו' ולא אמרי' מן המותר באכילה וכו' ר"ל דאמרי' התם דשומרי ספיחים בשביעית ע"פ הב"ד כדי שיקצרו משם להקרבת העומר והיו נוטלים שכרן מתרומת הלשכה ולפי' ר"ת דמן המשומר אסור באכילה א"כ היאך היה העומר קרב מן המשומר הא כתיב ממשקה ישראל ודרשינן מן המותר לישראל אבל האסור לישראל באכילה אסור ג"כ להקריב ממנו קרבן וא"כ היאך היו יכולין להקריב העומר מן המשומר ותירץ שלא היו שומרים אותו מבני אדם שלא היו צריכין לזה דמאליהם היו פורשין וכו' ולא היו שומרים אותו אלא מבהמה והיה ולכך לא נקרא מן המשומר והיה מותר להקרבת העומר:

בא"ד ומיהו קשה לר"ת דלא אסר בת"כ מן המשומר אלא בבצירה כדרך הבוצרים וכו' אין קוצצים במקצע אבל קוצץ בחרבה כצ"ל והוא כעין סכין:

בא"ד ומיהו קשה דרישא דקרא דריש התם לאיסור אכילה וכו' ר"ל וא"כ ה"ה נמי מה שדרש אח"כ בסיפא ואת ענבי נזירך לא תבצור מן המופקר אתה בוצר ואי אתה בוצר מן המשומר היינו לענין שהמשומר אסור באכילה אפי' בוצר ע"י שינוי לא לענין שצריך לשנות הבצירות וא"כ צ"ל ע"כ הא דקתני בסיפא מכאן אמרו תאנה של שביעית אין קוצצין אותה במקצוע וכו' לא קאי אמן המשומר אלא אמן המופקר קאי ועוד דהסיפא של ת"כ דקתני מכאן אמרו תאנה של שביעית וכו' משנה היא וכו' משמע דבסתם שביעית איירי וכו' ור"ל א"כ ע"כ אמן המופקר קאי אבל מן המשומר אפי' ע"י שינוי אסור:

בא"ד אע"ג דבירושלמי מייתי עלה כולה דרשה דת"כ ר"ל דעלה דההיא סיפא מייתי בירושלמי דדשה דת"כ דדריש ואת ענבי נזירך לא תבצור וכו' ואי אתה בוצר מן המשומר ר"ל ולכך אינו רשאי לבצור כדרך הבוצרים אלא צריך לשנות משמע דהסיפא דקתני דע"י שינוי מותר קאי אמן המשומר:

ד"ה לרבעי הך משנה אתיא כמ"ד נטע רבעי וכו' פי' לאפוקי ממ"ד דפליגי התם וס"ל דבכל המשניות שאיירי ברבעי איירי דוקא בכרם רבעי אבל נטע רבעי א"צ חלול בשנה הרביעית:

ד"ה ולשביעית וכו' עד וי"ל משום דדרשינן פ"ק דר"ה גבי ערלה פעמים שברביעית ואסורים משום ערלה לשון זה של התוס' טורח ליישבו דכי מעיינת שפיר שם בר"ה דף י' לא איירי שם כלל מדין אי אזלינן בתר חנטה אלא לענין ערלה שאע"ג דתשרי הוא ר"ה לנטיעות ונשלמו הג' שנים בתשרי אסירים הפירות בערלה עד ט"ו שבט ויליף לה התם מדכתיב ובשנה הרביעית דמשמע דשנות ערלה נכנסים ג"כ בשנה הרביעית וכן שנת רביעי בחמישי וע"ש בדף י' וז"ל התוס' בקדושין דף ג' אי נמי י"ל אע"ג דאתרוג גדל על כל מים אין לנו לחלקו מדין שאר אילנות לענין שביעית כיון דלענין רבעי לא חלקתו תורה משאר אילנות ועל דרך זה צריך ליישב ג"כ שיטת התוס' דהכא:

בא"ד ומיתרצא בהכי. ההיא דפ' מקום שנהגו וכו' ר"ל דהא דקתני כל הספיחים מותרים וכו' איירי בספיחי ששית הנכנסים לשביעית והא דקתני כל הספיחים אסורים איירי בספיחי שביעית הנכנסים לשמינית וא"כ משמע דבפירות ג"כ אזלינן בתר חנטה ולא בתר לקיטה ועיין בפי' רבינו שמשון בזרעים וא"כ ש"מ דגם בירקות לא אזלינן בתר לקיטה:

בא"ד והנהו גמר פריים ביחד וכו' ר"ל ולכך תלה שמואל הטעם דאזלינן בהו בתר גמר פרי ולכך מעשרים מזה על זה אבל אי הוה אזלינן בהו בתר לקיטה לא הוי מעשרים מזה על זה דאין כל לקיטתן ביחד אע"ג שנזרעו ביחד ע"ש:

בא"ד ומיהו קשה מאתרוג דאמרי' פ"ק דר"ה וכו' עד אלמא דמ"ד בתר לקיטה אע"ג דנגמר פרי כבר וכו' כצ"ל ודברי התוס' תמוהים דהא אפי' אי אזלינן בתר גמר פרי אתי שפיר דנהג בו ב' עישורין דהא על כל פנים לא נגמר פריו ער אחר ט"ו שבט של אשתקד והחניטה היתה קודם ט"ו של אשתקד וא"כ נחנט בשניה ונגמר פריו בשלישית ומספקא ליה אי בתר חנטה אזלינן אי בתר גמר פרי ולקיטה ולכך נהג בו ב' עישורים וצ"ל בדוחק דאע"ג דשם בההוא מעשה רר"ע שליקט אתרוג בא' בשבט ונהג בו ב' עישורים אין נגמר חילוק בין אי אזלינן בתר גמר פרי ובין בתר לקיטה כמו שכתבנו מ"מ מייתי מיניה התוס' ראיה דבכל דוכתא דנקיט לקיטה תלוי דוקא בלקיטה ודברי התוס' חוזרים אדלעיל שכתבו דבירק אזלינן בתר גמר פרי אלא דנקט בכל דוכתין לקיטה משום דדרך ללקט בגמר פרי ומקשו דהא באתרוג דגמר הפרי הוא קודם הלקיטה ואעפ"כ נקט שם לקיטה וא"כ משמע דבכל דוכתי הכל תלוי בלקיטה דוקא ולא בגמר פרי כגון אם נגמר האתרוג בשני ולקטו בשלישי נוהג בו מעשר עני או אם נגמר בג' ולקטו ברביעית אינו נוהג בו מעשר עני וכל כיוצא בו וה"ה נגמר פריו בששית ונלקט בשביעית אסור דבתר לקיטה אזלינן דוקא ולא בתר גמר פרי וא"כ הדרא קושיא קמייתא לדוכתא דהכא משמע דאזלינן

בירק בתר לקיטה לענין שביעית ובמס' שביעית תנן כל הספיחים מותרים וכו' כנ"ל ובספר ח"ש כתב קצת דומה לזה אלא שקיצר במקום שהיה לו להאריך ויש להתיישב בדבר זה דמהכא משמע בהדיא דאתרוג הוי ראש השנה שלו ט"ו שבט לענין מעשר כאילנות והנחנט קודם ט"ו שבט דשנה שלישית למ"ד דאזלינן בתר חנטה או הנלקט למ"ד דאזלינן בתר לקיטה יש לו דין שנה שניה ונוהג בה (כל) מעשר שני ואע"ג דכבר עיילא שנת שלישית מהשמיטה מתשרי לפי מנין שנות עולם וה"ה הנחנט והנלקט קודם ט"ו שבט דשנה רביעית יש לו דין שנה שלישית לענין מעשר וא"כ ה"ה נמי דשנת ששית מהשמיטה נמשכת עד ט"ו שבט דשביעית והנחנט או הנלקט קודם ט"ו שבט נוהג בו מעשר עני כדין שנה ששית אע"ג דכבר נכנסה שנה שביעית מתשרי ונחנט ונלקט אחר ר"ח תשרי לאחר שנכנסה שנה שביעית ואי הוה אמרי' הכי ג"כ לענין איסור שביעית דכל הפירות הנחנטים והנלקטים קודם ט"ו שבט יש להם דין שנה ששית ואינם אסורים משום שביעית א"כ לפי זה יקשה הא דפריך בשמעתין א"ה אתרוג נמי בת ששית הנכנסת לשביעית היא ומשני אתרוג בתר לקיטה אזלינן ר"ל וכיון דנלקט אחר שנכנסה שנה השביעית קודם חג הסכות יש לו דין שביעית ונוהג בו קדושת שביעית ואי אמרי' דכל הנלקט קודם ט"ו שבט אין בו דין שביעית לא משני מידי כמבואר מעצמו וצ"ע אם לא שע"כ צ"ל דכל אילנות שר"ה שלהן ט"ו שבט היינו דוקא לענין מעשר ולא לענין איסור שביעית וא"כ כל הפירות הנחנטים למ"ד בתר חנטה אזלינן או הנלקטים למ"ד דבתר לקיטה אזלינן באתרוג אם החנטה או הלקיטה היתה אחר שנכנסת שביעית מתשרי וקודם ט"ו שבט נוהג בהן דין קדושת שביעית ואסורים לבעלים ונוהג בהן ג"כ דין מעשר כדין שנה ששית וק"ל:

דף מ.

תוס' ד"ה ועצים דהסקה תנאי היא וכו' עד ורבותינו היו גורסים וכו' הספרים שלפנינו חסרים וכך צ"ל ורבותינו היו גורסים וסתם עצים להסקה ניתנו תנאי היא ופי' הקונטרס דטרח עלה ליישבה ולא יכול ובהגוזל קמא פי' בקונטרס וזה לשונו תנאי היא איכא למאן דאית ליה סתם עצים להסקה ניתנו ולא חיילא שביעית אפי' אעצים דמשחן וכו'. ונ"ל דלפי גירסא זו ולפי פי' זה לא פליגי רבנן ור' יוסי אי אמרי' סתם פירות לאכילה או לא וה"ה אי אמרי' סתם עצים להסקה או לא דא"כ לפי גירסא זו לא מייתי מידי דפליגי תנאי בסתם עצים דאינו מוכרח לומד דמשום דפליגי בסתם פירות אם לאכילה ניתנו או לא פליגי ג"כ בסתם עצים דיכול להיות דבעצים כ"ע מודו דלהסקה ניתנו אלא ודאי

בהא לא שייך שום פלוגתא דכ"ע ידעי מסברא דסתם עצים להסקה ניתנו וכן סתם פירות לאכילה אלא דפליגי אי מחשבה מוציאה אותן מהסתם או לא והשתא מייתי שפיר תנאי דכמו דלרבנן אין מועיל שום מחשבה להוציא הפירות מסתמן דקיימי לאכילה להתירן למשרה ולכביסה ה"ה אין מועיל שום מחשבה לסתם עצים להוציאן מסתמן כדי שיחול עליה קדושת שביעית ולר' יוסי מועלת מחשבה בין בפירות בין בעצים אע"ג דלשון רש"י שמביאים התוס' אינו משמע כן דמכל לשונו משמע דעיקר הפלוגתא היא אי אמרי' סתם עצים להסקה ניתנו אי לא מ"מ ע"כ צריך ליישב הלשון ע"ד שיטה זו שכתבנו וק"ל וגם לפי שיטת גירסא ופי' זה של רבותינו לא יתיישב לישנא דגמ' דמשמע דפלוגתא דרבנן ור"י היא בדרש הפסוק דהא אמר מ"ט דת"ק אמר קרא לאכלה וכו' מ"ט דר"י אמר קרא לכם לכל צרכיכם ומנא לן לומר דטעמא דר"י היא משום דמחשבה מוציאן שלא תחול עליה קדושת שביעית וצריך ליישב דס"ל לגמ' דאי לאו דמטעם המחשבה לא הוה דריש ד"י לכם לכל צרכיכם דהא לאכלה כתיב ודוחק הוא וגם נצטרך לומר דמחשבת למלוגמא וכיוצא אין מוציאן מקדושת שביעית אע"ג דמוציאה לענין משרה וכביסה וכל זה דוחק וק"ל:

ד"ה יצאו משרה וכביסה וכו' בשעת רתיחת היורה כלה השורש וכו' כצ"ל:

דף מ:

תוס' ד"ה אין שביעית מתחללת וכו' הספרים שלפנינו מוטעים וכך צ"ל והא דתני לעיל ואם מכר יאמר הרי מעות חללו יהו מחוללים על פירות שיש לי בביתי וכו':

ד"ה על חיין אין מתחללים וכו' חוץ לירושלים איירי דבירושלים מותר לקנות ממנו בהמה לזבחי שלמים וכו' כצ"ל:

בסה"ד וי"ל דאין מתחללין דהכא היינו שיחזרו הדמים למקומן ר"ל דהאמת הוא דחיילא קדושת מעשר אבהמה אלא דרבנן גזרו משום שמא יגדל מהם עדרים שיחזיר המוכר הדמים ללוקח ויחזור ויפדה קדושת הבהמה על המעות וק"ל:

ד"ה שמא יגדל מהם עדדים כו' עד ותימה דרבנן דהתם דאמרי כו' במזיד תעלה ותאכל במקום וי"ל דאיירי כמו שמפרש ר' יהודה התם במה דברים אמורים במתכוין ולקחו מתחלתן לשם שלמים וכו' כצ"ל והספרים שלפנינו חסרים וקושיית התוס' היא דהכא משמע דלרבנן אפי' בזכרים ובנקבות לכ"ע אפי' בדיעבד אין מתחללים והתם קאמרי רבנן במזיד תעלה ותאכל במקום פי' בירושלים ותירצו דהתם איירי כמו שמפרש שם ר"י במה דברים אמורים וכו' ולאו דוקא לשלמים אלא ר"ל בתמימים הראוים לשלמים

והואיל וראוים לשלמים ולא גזרינן בהו שמא יגדל מהם עדרים בדיעבד ולכך לכתחלה אין לוקחים אבל בדיעבד תעלה ותאכל במקום והכא איירי בבעלי מומים דאין ראוין לשלמים ולכך אפי' בדיעבד אין מתחללים:
בא"ד אי נמי אפי' כרבנן והתם דלא אפשר יותר כצ"ל:

דף מא.

בא"ד לא יתכן מה שפי' בקונטרס פ' הזהב דגבי דמאי מחללין אותו כסף על נחושת כו' לא מצאתי זה בפרש"י שם פ' הזהב גם מה שכתבו התוס' והכא אשכחן דשרי ר"מ דמאי לחלל וכו' דמאי מאן דכר שמיה הכא ואם רצונם לומר הא דכתבו לעיל בדף שלפני זה ד"ה על חיין אין מתחללים וכו' דבירושלמי מוקי פלוגתא דר"מ ורבנן בדמאי א"כ מה כתבו אח"כ ובלבד שיעלו ויאכלו במקום דהלא מבואר לעיל דחילוק זה הוא תירוץ אחר שתירצו התוס' לעיל וכאן הרכיבו התוס' שני התירוצים יחד וק"ל:
ד"ה אי נמי סמוך לשקיעת החמה וכו' ויש מפרשים וכו' דאי סמוך לשקיעת החמה דחמיסר הא אין בנין בהמ"ק דוחה יו"ט וכו' ויש להקשות לפי זה הא בהדיא פריך המקשן אלא דאבני בחמיסר מחצות היום ולהלן תשתרי ש"מ דאין פרכא כלל מהא דאין בנין בהמ"ק דוחה יו"ט וצ"ל לפי דבריהם דהמקשה באם תמצא לומר פריך כלומר אפי' אם תמצא לומר דבנין בהמ"ק דוחה יו"ט מכל מקום מחצות היום ולהלן תשתרי וק"ל:

דף מא:

תוס' ד"ה הילך אתרוג זה וכו' בשום מקום אין מדקדק הגמ' בלשונו וכו':
בא"ד והא אנן תנן בנדרים וכו' דכל מתנה שאינה שאם הקדישה מקודשת כו' כצ"ל ובסדר המשניות גריס שאם הקדישה אינה מקודשת:

דף מב:

תוס' בד"ה והשמחה וכו' וא"ת זימנין דאינן נאכלין כל ח' כו' נ"ל להגיה כן כגון שחל יום ח' בא' בשבת דאז א"א לומר כו' דליל מוצ"ש בלילה לא ישחטו וכו' וע"כ מהני דנשחטו יום ו' כו' נמצא דבליל מוצ"ש שהוא ליל שמ"ע לא יאכל שלמים וקושית התוס' זו ל"ק אלא ללשון אחר שפרש"י שם פ' אלו דברים דהא דאמרי' לקמן בפירקין (דף מ"ה) והיית אך שמח לרבות ליל יו"ט האחרון הוי פי' דוקא הלילה של ח' ולא יום ח' ולכך הקשו הכא דכשחל ליל שמ"ע במוצ"ש לא אשכחן כלל שמחת שלמים בח' דבלילה לא ישחטו וביום אינו חייב בשמחה וא"כ לא אשכחן אז השמחה שמנה אבל לפי מה שפרש"י כאן

לקמן דהא דאמרי' לרבות לילי יו"ט האחרון ק"ו ליום ל"ק מידי דאף אם חל ליל שמ"ע במוצ"ש דא"א לאכול שלמים בלילה מ"מ ביום שמ"ע עצמו ישחוט ויאכל שלמים וא"כ איכא שמחה שמנה וע"ש בתוס' פ' אלו דברים (פסחים דף ע"א) ד"ה ליל יו"ט האחרון וכו' שמקשין שם קושיא דהכא על לשון זה של רש"י דפי' רליל יו"ט אחרון לבד חייב בשמחה וסתרו פי' זה מכח קושיא זו ומפרשים דליל יו"ט האחרון לאו דוקא דה"ה ליום ובזה יתיישב ג"כ הא דמקשין התוס' מליל שמ"ע שחל במוצ"ש ולא מקשין מכל יום מימי החג שחל בשבת א"א לאכול שלמים במוצ"ש וא"כ לא אשכח ח' ימים שלמים אלא ודאי בשאר ימים אין קושיא כלל דיכול לשחוט ביום ההוא בעצמו ויאכל שלמים אבל בשמ"ע היום אינו חייב בשמחה ללשון האחר של רש"י שפי' שם פ' אלו דברים וק"ל ע"ש:

בא"ד וי"ל כדאמר רב פפא פ' אלו דברים על קושיא כזו כצ"ל ור"ל דשם פריך למ"ד דשלמים ששחטו מעיו"ט אינו יוצא בהן ביו"ט היכא דחל יום ראשון בשבת ליכא שמחה שמנה ומתרץ רב פפא בכסות נקיה וביין ישן:

דף מג.

תוס' ד"ה לא ידעינן בקביעא דירחא וכו' ובפ' מקום שנהגו א"ל רב ספרא וכו' לא כמו שפי' בקונטרס וכו' אלא מפרש ר"ת דהוי דייר היכא דמטי שליחי ניסן ותשרי וזימנין דאזיל בניסן היכי דמטו שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי תשרי דגזרינן בההוא דוכתא וכו' והא דאיצטריך למימר דאזיל למקום דמטו שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי תשרי ולא קאמר דאזיל למקום דלא מטו שם שלוחים כלל לא ניסן ולא תשרי דא"כ היכי סלקא אדעתא למיעבד חד יומא דכיון דהשתא הוא במקום דלא מטו שם שלוחי דניסן היכי ידע אימתי נקבע ר"ח ניסן אבל השתא אתי שפיר דהוה במקום שידעו אימתי נקבע ר"ח ניסן אלא שהם עושין ב' ימים מחמת גזירה דתשרי ולדידיה ליכא גזירה דבמקומו מטו ג"כ לשם שלוחי תשרי ועבדי לעולם יום א':

דף מג:

תוס' ד"ה לא איקלע שהיו מעברין וכו' לפי שיטת ההלכה משמע שהיו מעברין כדי שלא תחול בשבת שאם היה חל היה דוחה והתוס' שמביאים מהירושלמי משמע שהיו מעברים כדי שלא תחול ואם היה חל בשבת לא היה דוחה וצ"ל דהירושלמי אתי לפי המסקנא דמסיק בשמעתין כיון דאנן לא דחינן אינהו נמי לא דחו:

דף מד.

ברש"י ד"ה שכחום וכו' וחזרו נביאים אחרונים ויסדוה ע"פ הדיבור הא דהוצרך רש"י לפרש דיסדוה ע"פ הדיבור נ"ל משום דהכא אית ליה לר' יוחנן משום דיסוד נביאים היא מברכינן עליה ולקמן בדף מ"ה ע"ב אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לולב יום א' משמע שם דס"ל לר"י דלא מברכינן אמידי דתיקון דרבנן לכך הוצרך רש"י לפרש גבי ערבה דיסדוה על פי הדיבור ולכך מברכינן עליה וק"ל:

תוס' ד"ה כהנים בעלי מומין כו' וד"ה בין האולם ולמזבח שניהם דבור אחד:

ד"ה א"ל ר' יוחנן מי אמרה כו' עד ולפי שיטה זו דפרי' לעיל דמעלה דרבנן היא קשה לאבא שאול וכו' ור"ל דבשלמא אי הוה אמרי' דהא דאסורין בעלי מומין שיכנסו בין האולם ולמזבח היא מדאורייתא לא הוי קשה מידי לאבא שאול דיליף ערבה של מזבח מדכתיב ערבי אמאי בכהנים דלמא בישראל דא"א לומר בישראל דהא אסורים מה"ת שיכנסו בין האולם ולמזבח ולכך ע"כ צ"ל דהא דאיתרבי מדכתיב ערבי ערבה של מזבח היינו דוקא בכהנים ולא בישראל אבל השתא דפרישית דאיסור כניסה של בעלי מומין אינה כ"א מעלה דרבנן ומה"ת מותרים לכנוס א"כ ה"ה זרים מותרים שיכנסו בין האולם ולמזבח דמאי שנא בעל מום מזר א"כ קשיא לאבא שאול דיליף ערבה דמזבח דהוי דאורייתא מדכתיב ערבי אמאי בכהנים דלמא בישראל כמו ערבה דלולב דהא מדאורייתא מותר לזרים שיכנסו בין האולם ולמזבח וליתי דאורייתא ולדחי מעלה דרבנן וק"ל:

ד"ה והא א"ר יוחנן דילכון אמרי וכו' עד ורבינו חננאל גריס דילכון אמר דילהון היא כצ"ל:

בא"ד דאמר חזקיה רשב"א היא שמצריך כן פ' הזורק וכו' ור"י אמר אפי' תימא (וכו') [רבי] דלכון אמר שאני הכא וכו' כצ"ל:

דף מד:

בגמ' ורב חסדא א"ר יצחק אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב כצ"ל ומה שכתוב בספרים ביו"ט ראשון של חג נ"ל ט"ס הוא:

שם הוה קאימנא קמיה דר"א בר צדוק כצ"ל וכן בכל העמוד וכן מוכח לעיל ברש"י וכן הוא באשר"י:

שם הדר אתא וא"ל מאי אעביד א"ל אפקר זיתא וכו' כצ"ל:

בתוס' ד"ה כאן במקדש וכו' ודכוותיה אשכחן דמברכין אשני י"ט של גליות וכו' ויש ספרים דגרסי הכא בתוס' ורבינו נסים כתב גירסא זו בשם התוס' ע"ש ומיהו אין מזה ראיה דהא טעמא דאין מברכים אערבה למ"ד מנהג נביאים משום דלא אפשר לומר וצונו וביו"ט של גליות אין בהם אלא קידוש והזכרת היום ואינו אומר וצונו וכו' ע"ש ברבינו נסים ולי תימה על גירסא זו דמאי דקאמר ומיהו אין ראיה מזה כו' דהא מקריאת הלל דיום שני אייתי שפיר ראיה דהא לכ"ע בשני ימים של גליות גומרים בהן את ההלל ומברכים עליו וצונו וכדאמר ובגולה א' ועשרים יום וכו' משמע דמברכים עליו דומיא דאינך ימים אע"ג דיום ב' לא הוי אלא מנהג וק"ל:

בא"ד שאפי' כשגומרים את ההלל יכול לברך לקרוא את הלל כמו שמברכים לקרוא מגילה ומה שנוהגים עכשיו שמברכים לגמור כשגומרים ולקרוא כשמדלגים לסימן בעלמא וכו' כצ"ל:

בא"ד ולכך נקיט יחיד דכי ליכא גאולת כל ישראל אין גומרים אותו אלא באלו הימים אבל לגאולת כל ישראל גומרים אותו לעולם:

ד"ה ג' בדי עלין לחין שג' בדין יוצאים מקלח א' גי' זו א"א ליישבה דאמאי מצריכים שיהיו ג' בדין יוצאין מקלח א' דאפי' בהדס לא מצרכינן לעיל אלא תלתא טרפי בחד קינא ור"ן כתב ג' בדין שיש בכל א' ג' עלין לחין וכן שם ברש"י הנדפס באלפסי אבל מלשון רש"י שכתב הכא וכי אמר ג' טפחים לגבי לולב וכו' משמע מדבריו דלמ"ר ג' בדין עלין לחין צריך שיהיו כל אורך ג' טפחים של הג' בדין עלין לחין וק"ל ועיין באשר"י וברבינו נסים לעיל בדיני ההדס ונראה שגם בתוס' דהכא צ"ל שג' עלין יוצאין מקלח אחד וק"ל:

דף מה.

בתוס' ד"ה אני והו וכו' משום דדרשינן באיכה רבתי וכו' ועדיין צריך טעם למה תקנו לומר בזה הלשון אני והו הקדימו שם אני לשם והו איפכא מבעיא ליה דוהו שם הראשון גם לפי סדר הפסוקים והנביאים דוהו כתיב בירמיה ואני ביחזקאל:

דף מה:

תוס' ד"ה אחת ללולב ואחת למזבח וכו' עד ומיהו לר' לוי דמפרש טעמא דר' יוחנן בן ברוקא וכו' שאין להם אלא לב א' לאביהם שבשמים אפשר דלא הוי אלא יום א' כצ"ל:

בא"**ד** ובין יהיה יום א' ובין יהיה כל ז' לא היתה ערבה בטלה וכו' וצריך ליתן טעם לדברי התוס' דאמאי כתבו דלר' לוי בין יהיה יום א' ובין יהיה כל ז' לא היתה ערבה בטלה ותרוייהו היו לר' יוחנן בן ברוקה ולרב הונא דמפרש טעמא דר' יוחנן בן ברוקה דיליף מקרא דכפות כתבו התוס' לעיל בסמוך דסבר חריות של דקל היו מביאים כל ז' ולא ערבה אימא לרב הונא נמי ס"ל לר' יוחנן בן ברוקה תרוייהו הוו ונראה דטעמם דודאי פשוטן של דברים משמע דר' יוחנן בן ברוקה פליג וס"ל דחריות של דקל היו מביאים ולא ערבה אלא שלפי סברת ר' לוי דאמר דהחריות של דקל לא היו מביאים אלא לסימן טוב ע"כ צ"ל דגם לר' יוחנן בן ברוקה היו זוקפים הערבה ע"ג המזבח מטעם גזירת הכתוב לאבא שאול או מהלכה לרבנן ואגב זה היו זוקפין ג"כ חריות של דקל לסימן טוב אבל אי ס"ל דלא היו מביאים ערבה כלל לר"י ב"ב לא מסתבר לומר שהיו מביאים החריות של דקל לבדו לסימן טוב מאחר שלא היו מביאים שום דבר זולת זה ע"ג המזבח מדינא מצד החיוב דמאיזה דמיון וסיבה נפלו על ענין זה להביא דבר אל המזבח לסימן טוב אם לא מחמת שבלאו הכי היו מביאים הערבה להמזבח הביאו ג"כ החריות של דקל לסימן טוב וק"ל:

דף מו.

גמ' ר' ירמיה אמר הרואה נר חנוכה וכו' כצ"ל והא דכתוב בספרים דידיה אמר ט"ס הוא:
שם מאי מברך אמר רב יהודה כו' נ"ל דלא גרסי' מאי מברך הכא דאין כאן מקומו וק"ל וכן בשבת פ' במה מדליקין ליתיה:
רש"**י** ד"ה הרואה נר חנוכה וכו' צריך לברך על הראשונה פי' על הנרות שרואה בראשונה:
תוס' ד"ה העושה סוכה לעצמו וכו' ואיכא תנא דתני בירושלמי וכו' עשאה לאחר מברך לעשות סוכה לשמה כן הגי' בספרים שלנו בתוס' אבל הרא"ש כתב בשם הירושלמי עשאה לאחר מברך על עשיית סוכה:
ד"**ה** דכל אימת דמשמשי מברכי וכו' עד או להניח וכו' כדאיתא בהקומץ רבה דהכא הרי מונחים ועומדים וכו' ר"ל דהואיל ומונחים ועומדים לא שייך לברך לשמור את חקיו דברכה זו לא שייכא אלא בשעת הסילוק:
ד"**ה** חרואה נר חנוכה כו' ועוד יש לפרש דאין שייך לתקן וכו' ר"ל דבשלמא בנר חנוכה דהמדליק שהוא העושה בעצמו מברך להדליק וגם שעשה נסים תקנו שהרואה יברך אחת מהן דהיינו שעשה נסים אבל בסוכה דאין העושה מברך כ"א לישב בסוכה וברואה

לא שייכא ברכה זו א"כ נצטרך לתקן ברכה חדשה שאינה בעושה וזה אין שייך וכן בלולב ובשאר המצות ואין להקשות דלתקן שיברך הרואה שהחיינו שאין ברכת שהחיינו ברכה על המצוה בעצמו אלא על הזמן ואינה אלא צירוף לברכת המצוה וק"ל:

דף מו:

גמ' א"ר יוחנן אתרוג אפי' בשביעי ל"ג אפי' וכן לקמן בסמוך בדברי אבוה דשמואל ל"ג אפי':

שם אמר רב כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה לאלתר ורב אסי אמר וכו' ואוכלה למחר כן הגי' בספרים שלפנינו אבל בדברי רש"י נראה דגריס איפכא דרב אמר ואוכלה למחר דאית ליה לכולי יומא איתקצאי כשיטת ר' יוחנן ורב אסי אמר ואוכלה לאלתר ולעיל פ"ק גבי עיטרה בקרמים כתבו התוס' דיש ספרים דגרסי' כספרים שלנו:

רש"י ד"ה שוב לא תשמע משתפנה לבך לבטלה שוב אין משמיעין כצ"ל דהכי כתיב ואם יפנה לבבך ולא תשמע ופסוק הוא בסוף פרשת אתם נצבים ע"ש:

ד"ה מיד תינוקות שומטין וכו' ואין נראה דאמרי' בב"ר עד הלך ושמט אתרוגין מיד התינוקות כדתנן מיד התינוקות שומטין כו' והיה אותו חסיד עובר בספינה וכו' ומכרם ביוקר גדול וחזר לביתו אלמא דגדולים שמטי ליה מיד התינוקות כצ"ל ויש לתמוה שהתוס' כתבו במתני' כפי' היש מפרשים שכתב רש"י כאן וכן האשר"י כתב פי' זה בשם ר"ת וכי לא ראו שרש"י ז"ל סתר פי' זה מכח ההיא עובדא דב"ר וצריך לומר שלא היה כתוב כל זה בספרי פרש"י שלהם וכן ראיתי פרש"י ישן כתוב על קלף ולא נמצא בו הא דכתוב לפנינו ברש"י סתירת היש מפרשים ולא ההיא עובדא דבב"ר:

תוס' ד"ה דאי איתרמי וכו' לא קשיא מידי וכו' דלא אמרי' מיגו מחמת יום שעבר אבל בסוכה כיון דחייב לישב בה בבין השמשות אי איתרמי ליה סעודתא אע"ג דמיחייב ג"כ מחמת דבין השמשות ספק יום הוא הואיל וחייב לישב מחמת איזה טעם שיהיה לא מקרי מיגו מחמת יום שעבר ועיין במה שכתבתי לעיל בפ"ק גבי עטרה בקרמים ובביצה פ' המביא דף ל':

בא"ד וי"ל דאיצטריך למיסר בשמיני אפי' נפלה בח"ה וכו' א"נ לענין נויי סוכה וכו' כצ"ל ואם תקשה לך דבשלמא התרצן נוכל לומר דלהכי אמר טעמא דאי איתרמי וכו' דנפקא מיניה דאסור אפי' נפלה או אפי' נויי סוכה אבל המקשה מאי הקשה מ"ש סוכה מ"ש אתרוג והא ה"ל לאסוקי אדעתיה דסוכה אסורה אפי' בשמיני מטעם סתירת אהל אין זה קושיא כלל דגם המקשה אסיק אדעתיה שפיר דע"כ ר' יוחנן איירי בענין דליכא

איסור דסתירת אהל כגון בנפל או בנויי סוכה ואין כאן איסור כ"א מטעם מוקצה מחמת מצוה דאי ר' יוחנן איירי באיסורא דסתירת אהל מאי אתא לאשמעינן בסוכה דאסורה בשמיני משום סתירת אהל הא כל אהל דעלמא ובכל יו"ט נמי אסור וק"ל:

בד"ה אתרוג אפי' בשמיני אסור דגזר אתרוג אטו סוכה וכו' לא מסתבר להו להתוס' פירושו של רש"י דפי' טעמו של לוי ג"כ גבי אתרוג מטעם מיגו דאיתקצאי לבין השמשות וכו' משום דס"ל דליכא למ"ד בעולם דס"ל דאסרינן איזה דבר מטעם מיגו מחמת יום דלשעבר כמו שכתבו לעיל פ"ק:

ד"ה שמיני ספק שביעי אסור בא"י דליכא ספק וכו' כתבו זה משום דהוקשה להו דהא ע"כ הא דאמר אביי שמיני ספק שביעי אסור וכו' אליביה דר' יוחנן הוא דאי אליביה דלוי הא בלא ספק אסר ליה בשמיני ולכך הוקשה לו מ"ט אסור לאביי בשמיני ספק שביעי אי מטעם דאיתקצאי לכולי יומא הא לא שייך זה אלא בשביעי אבל בשמיני אפי' לדידן דהוי ספק שביעי כיון דלא נטלינן לולב ואתרוג בשמיני לא איתקצאי כ"א לז' ימים ולא לשמיני ואי מטעם דגזר אתרוג אטו סוכה הא ר' יוחנן לית ליה גזירה דהא אמר לעיל אתרוג בשמיני מותר לכך קאמר דדוקא בא"י לא גזר ר' יוחנן בשמיני אתרוג אטו סוכה אבל בבבל וכו' גזר וכו':

דף מז.

תוס' ד"ה הכא כתיב כמשפט וכו' כצ"ל בכולהו כתיב כמשפט והאי בתרא כתיב כמשפטם. לפום ריהטא ר"ל דבשנויא דרב פפא ורב נחמן דקאמרי התם כתיבי פרים או התם כתיב וביום ן קאי אכל שבעת הימים אבל בשנויא דרב אשי דקאמר התם כתיב כמשפטם לא קאי אכל שבעת הימים אלא איום השביעי לחוד דכתיב ביה כמשפטם אלא לישנא דתוס' לא משמע כן דקאמר ואין זה כענין האחרים וכו' דקאי אשמיני אבל לרב אשי אשביעי קאי וכו' אם לא שנאמר שטעות הוא בספרים וצריך להגיה דקאי אכולהו וכן ההיא דרב נחמן בר יצחק אבל לרב אשי אשביעי קאי ור"ל דהא דקאמר בשינויא דרב פפא התם כתיב פרים אכולהו שבעת ימים קאי וכן בההיא דדב נחמן התם כתיב וביום אכל שבעת הימים קאי אבל לרב אשי דקאמר התם כתיב כמשפטם אשביעי לחוד קאי:

דף מח:

בגמ' פיסקא עלה בכבש וכו' ת"ר כל העולין וכו' חוץ מן העולה לג' דברים הללו שעולין דרך (ימין) [שמאל] וכשחוזרין חוזרין על העקב כצ"ל:

שם לימא מתני' ר' יהודה הספרים חסרים י וכצ"ל ומנוקבין כמין ב' חוטמין וכו' לימא מתני' ר' יהודה וכו':

רש"י ד"ה שהיין והמים מגולים כו' נתגלה היינו טעמא דממלא מן הכיור ולא היה מנסך מהן לפי שהמים והיין המגולים וכו' כצ"ל:

ד"ה ומקיפין ויורדין דרך שמאל וכו' שהרי פניו למזבח ואינו מחזיר לו עורף וכו' כצ"ל:

בתוס' ד"ה אחד מעובה וכו' לשון מעובה משמע ששולי הספל היו עבים פי' והנקב היה בתחתיתו דהיינו שוליו ומתוך שהשוליים עבים אין המשקה ממהר לצאת:

ד"ה שהיין והמים מגולים פסולים וכו' ויתכן פי' זה למאי דסלקא דעתך מעיקרא וכו' פי' שהמקשה דפריך וליעבדינהו במסננת היה ס"ד שהטעם הוא שהאדם משלים לשיעור ולכך פריך הכי ועיין לקמן בסוף פירקין:

דף מט.

תוס' ד"ה שכל מזבח שאין לו קרן וכו' דכתיב אבנים שלמות תבנה ובסיד פליגי בה תנאי וכו' כנ"ל להגיה ור"ל דכשנפגם האבן בעצמו הוי שיעורא כדי שתחגור בו ציפורן מדכתיב אבנים שלמות אבל כשנשבר במקום הסיד שבין האבנים ולא נפגם שום אבן פליגי בה תנאי ולא הוי מטעם הפסול דכתיב אבנים שלמות אלא מטעם דלא חשיב ריבוע וכו':

בא"ד ומיהו במזבח ניחא כו' אבל קרן מנא לן דסיד היה בקרן ר"ל דהקרן לא היה אבן אחת אלא היה עשוי בסיד ובאבנים קטנים וזפת וקנים וא"כ כשנפגם לא הוי פסולו מטעם דכתיב אבנים שלמות אלא מטעם דלא חשיב ריבוע ומנ"ל דצריך ריבוע אבל י"ל והלא כל המזבח נעשה ע"י מלבן כדאיתא לעיל (דף מ"ה) עלה אמה וכנס אמה וכו' וא"כ היכי מצינו דפגימות המזבח בכדי שתחגור בה ציפורן אלא ע"כ כשנמצא הפגם באבנים עצמן וא"כ הכי נמי נימא בקרנות המזבח וי"ל בדוחק דס"ל לתוס' דהכא קאי אמעשה דצרוקי שניסך המים על רגליו וכו' שנפגם המזבח מחמת שזרקו עליו באתרוגיהן מסתמא מאותן זריקות לא נעשה שום פגם באבנים עצמן אלא שנשברה חתיכה וחלק מהמזבח ומסתמא לא נשבר באמצע שום אבן אלא מקום השבירה היתה בסיד שבין אבן לאבן כי הוא דרך שבירה וא"כ לא נפסל אלא מטעם דלא הוי חשיב ריבוע וק"ל:

בא"ד וא"ת ואבני מזבח מאי אריא משום דנפגמה תיפוק ליה משום דחסרה האבן וכו' וי"ל מה מקשין התוס' הא על כל פנים צריך להשמיענו דאפי' לא נפגם אלא בכדי שתחגור בו הציפורן דנפסל וי"ל דלשון פגימה משמע שנעשה באבן רושם שאינו חלק אבל אם נשבר ממנו מקצתו ומקום השבירה נשאר חלק ואין בו פגימה לא היה נפסל דוגמת פגימת סכין של שחיטה דהיינו שנפגם פיו באופן שאינו חלק אבל אם נשבר הסכין מארכו ונשאר בו כשיעור סכין וגם אינו פגום הוא כשר לשחיטה ולגבי אבני מזבח אינו כן שאפי' אם נשבר קצת מהאבן והנשאר אין בו פגימה במקום השבר אפ"ה הוא פסול מטעם דלא קרינן ביה שלימות וא"כ לא הוי ליה למימר לישנא דפגימת המזבח אלא הוה ליה למימר חסרון אבני המזבח בכל שהוא אפי' בכדי חגירת הציפורן והיה כולל בלשון זה כל עניני שבירה:

בא"ד וי"ל דה"ק התם אי דגייז לשבר האבן א"א לשבר בלא פגימה כצ"ל ור"ל דאין ה"נ דלא נפסל מטעם חסרון אלא מטעם פגימה ר"ל שאינו חלק והתם הכי קאמר א"א לשבר שום אבן שלא יהיה השבר פגום ואינו חלק:

בא"ד וא"ת וליעברו ע"י שמיר כו' פי' דאז יהיה מקום השבירה חלק בלי פגימה:

בא"ד דחמשה דברים חסר בית שני ר"ל דאורים ותומים הוא אחד מן החמשה דברים:

בא"ד ובטל השמיר היינו לאחר בית שני כו' נ"ל שכן צ"ל והא דקאמר משחרב בהמ"ק בטל השמיר היינו לאחר בית שני וכן הא דקאמר רשב"ג התם וכו' מסתמא בבית שני קאמר שחרב בימיו תדע דאשכחן בבית שני שהיו פירות מתברכין וכו':

בא"ד כדקאמר ר' נחמיה פ' עגלה ערופה וכו' ר"ל דשם פליגי ר' יהודה ור' נחמיה ר' יהודה ס"ל דשמיר היה צריך כשבנה שלמה את הבית ור' נחמיה ס"ל דלבנין בהמ"ק לא היו צריכין לשמיר אלא מתקנים את האבנים מבחוץ ואח"כ מכניסין אותם לבית בפנים ולא היה צריך לשמיר אלא לאפוד:

ד"ה אל תקרי בראשית וכו' אבל אידך תנא דדריש וגם יקב חצב לית ליה פי' לית ליה דמששת ימי בראשית נבראו:

שם דמההוא קרא דריש מזבח ושיתין ומזבח בידי אדם היה כצ"ל ר"ל ה"ה ששיתין בידי אדם הוו דהא מחד קרא נפקא:

דף מט:

רש"י ד"ה אתיא קדש קדש ואיכא למימר נמי דמצות הוצאתו ושריפתו מהכא יליף ר"ל לפי מסקנא דיליף מג"ש איכא למימר דהכל יליף מג"ש גם ההוצאה דאי לאו דמוציאים

אותו אין כאן שריפה וג"ש למאי אתא אבל המקשה דמקשה מאי משמע לא הוה פריך אלא על שריפתו אבל הוצאתו לא הוי צריך קרא דסברא הוא כמו שפרש"י לעיל:

דף נ.

בתוס' ד"ה ואי מייתי להו וכו' דלילה אין מחוסר זמן וכו' ר"ל דלילה נקראת בזמנו אע"ג שאינה ראויה להקרבה לענין דכי מטא לילה נתקדש לענין שיפסל בלינה מאחר דקודם לכן נתמלא יש לנו לחושבו כאילו מלאו הקוף כו' כצ"ל ור"ל ולא נקרא מילוי ולא נתקדש כלל לענין שיפסל בלינה:

בא"ד וא"ת והלא צלוחית של זהב חמחזקת ג' לוגין וכו' ולא קתני שיהיו מקדשין אותו בכלי שרת אחר קודם ניסוך וא"כ היאך היו ממלאין וכו' כצ"ל:

בא"ד גבי אבל מקדש ליפסל בלינה ויוצא וכו' ר"ל דבגמ' הכי איתא אינו מקדש ליקרב אבל מקדש ליפסל ופרש"י ליפסל בלינה וכיוצא וברש"י שלפנינו אינו כתוב וביוצא אלא דקדשי ליפסל בלינה ותו לא:

בא"ד וגם ר' שלמה פי' פ"ב דזבחים גבי יציאה מהו שתועיל וכו' כצ"ל והשתא קשה מאי הצלוחית וכו' כוונת התוס' בכל הקושיות הללו לסתור פרש"י דפי' שם דכלי מקדש גם לענין ליפסל ביוצא:

בא"ד אבל קשה מפ"ק דמנחות וכו' עד אלמא כפנים מקדשא וכו' ר"ל דע"כ איירי שהיתה המנחה בכלי בעזרה ונתקדשה בפנים קודם שבללה בחוץ דאל"כ היכן נתקדש דהא אין כלי שרת מקדש אלא בפנים הלכך ע"כ איירי שכבר נתקדשה בפנים ואפ"ה לא מיפסלא ביוצא וע"ש בדף ט':

בא"ד ובסוף שמעתין הא דלא כרבי וכו' דאי כרבי דפריק להו היכא כצ"ל וע"ש סוף דף מ"ז ומ"ח:

בא"ד ועוד יש לדקדק מהנהו דתנן פ"ב דמעילה וכו' ובמחוסר כפורים ובלינה ולא קתני וביוצא כצ"ל ור"ל ש"מ דלא מקדשי ביוצא:

בא"ד ויציאה דקידוש ידים ורגלים לאו משום פסול יוצא הוא אלא כדאמרי' התם כיון דפריש אסוחי אסח דעתיה כצ"ל ור"ל ודלא כפי' רבינו שלמה דלעיל דלעולם דבר שנתקדש לא מיפסל ביוצא:

בא"ד יש לו מתירים משקרבו מתיריו אין לו מתירים משיקדש בכלי כצ"ל:

ד"ה חזקיה אמר וכו' ומסיק אביי דפליגי בכלי שרת מקדשין שלא מדעת חזקיה סבר מקדשין וכמו כן קשה דר' יוחנן אדר' יוחנן דרב פפא קאמר התם כ"ע כלי שרת מקדשין שלא מדעת ובפ"ק דמנחות וכו' וכי מהדר ליה לקומץ לדוכתא וכו' כצ"ל:

בא"ד ומיהו דר' יוחנן כו' פי' אליביה דרב פפא איכא לשנויי כו' אבל מחד וכו' ר"ל אליביה דאביי דאמר דחזקיה סבר מקדשין שלא מדעת קשה מהך דהכא דהא אין שיעור למים ואפ"ה קאמר חזקיה ואין מקדשין שלא מדעת וק"ל:

דף נ:

בגמ' מחלוקת בשיר של קרבן וכו' ופרש"י בחליל המכה לפני המזבח בשעת ניסוך היין כצ"ל ומה שפרש"י דקאי פלוגתייהו אי"ב יום דחשיב התם ולא פי' דפליגי בכלי שיר של כל שבת לתמיד דהא משמע דבכל יום היה השיר כראמרי' השיר של הלוים ביום הראשון היו אומרים לה' הארץ ומלואה וכו' ולמ"ד דעיקר שיר הוא בכלי א"כ בכל יום הוי כלי אלא שבהנך י"ב ימים היה שם ג"כ אותו כלי הנקרא חליל וכדמשמע התם בערכין י"ל משום דנקיט בברייתא לשון חליל דקתני החליל דוחה את השבת וכו' מכלל דאיירי בהנך ימים שהיה בהן חליל אלא שעדיין צריך ליישב דלפי סברת רב יוסף דטעמו דר' יוסי משום דס"ל עיקר שירה בכלי ועבודה היא א"כ בשיר של כל שבת נמי לידחי שבת ולמה נקיט דוקא חליל וי"ל בדוחק דלהודיע כחן דחכמים נקט חליל לאשמעינן דאפי' בהנך ימים דהוה בהו חליל אין דוחה אפי' יו"ט א"נ לאידך גיסא דדוקא בהנך ימים דהוה בהו שמחה יתירה ס"ל לרבנן דאינו דוחה משום דהוה בהו שמחה יתירה והוה בהו רוב כלי שיר ואיכא למיגזר טפי וכתירוצא בתרא בתוס' ד"ה ורבנן כו':

בתוס' ד"ה ורבנן וכו' ורב יוסף דהכא איתותב מברייתא וכו' ר"ל ולמה איתותב לקמן מברייתא ולא איתותב מהנך משניות דעירובין וערכין שהקשו מהם התוס' וצ"ל דהוה מוקי רב יוסף כר' יוסי בר יהודה ולא כחכמים אבל בברייתא דלקמן נקט בה בהדיא שיר של שואבה וקתני בברייתא דפליגי בה רבנן ור' יוסי בר יהודה:

בא"ד ועוד תנן בפירקין וכו' ולא פליג שם תנא ואין לומר וכו' והא דקתני שלש לפתיחת שערים וכו' וכל הני דרבנן ולא גזור במקדש ובמילוי המים דכתיב וכו' גזור אע"פ שיש להם סמך מן המקרא:

בא"ד לתקן תדיר גזור בהו טפי מבהנך דסגי בשופר וכו' כדמוכח בפירקין דפריך אי הכי וכו' כצ"ל:

דף נא.

בתוס' ד"ה מעלין וכו' כך פי' בקונטרס התוס' דלגו בפי' הקונטרס ולא הביאוהו כצורתו:
בא"ד ואין הלשון משמע כן וכו' מ"ס הכי הוה מעשה כו' משמע שהמעשה אין תלוי בהעלאה וכו' ר"ל דלפי גי' הגמ' משמע דפלוגתייהו דמר סבר שהיו מעמידים שם עבדים מחמת שהעבדים היו בקיאין יותר ומחמת כן ג"כ אין מעלים מדוכן ליוחסים דהא עבדים היו ומר סבר דאינו כן אלא לוים היו ולא עבדים ולכך מעלין וכו':
בא"ד ומיהו גם לפי שפי' שם יש ליישבו הלשון דחוק ונ"ל דר"ל שגם לפי הגירסא דהתם יש ליישב דר"ל כמו שפירשו התוס' כאן דהעלאה תלויה במעשה ואין ראיה לפי' הקונטרס מהתם:
ד"ה מבלאי מכנסי כו' שגם הוא שש הס"ד ואח"כ מתחיל דבור אחר שעליהם הלוים וכו':
בא"ד ובמס' מדות תנן וכו' ר"ל דשם משמע דגם דוכן לשיר של קרבן לא היה אצל המזבח אלא על מעלה אחת שבין עזרת ישראל לעזרת כהנים:

דף נא:

בתוס' ד"ה קרא (התרנגול) [הגבר] וכו' אבל מי כיור נפסלין וכו' ואפי' סלקן מן הבור אחר קרות הגבר הדר משקע להו כצ"ל פי' צריך לשקען כדי שלא יפסלו בלינה:
בתוס' ד"ה וכיון שהגיע לענות אמן וכו' רב כהן צדק וכו' גם זה מדברי הערוך ולא לתרוצי הקושיא אתא אלא אפירושא דגמ' לפרש איזהו אמן יתומה ואמן חטופה אתא:

דף נב:

ד"ה אם ברזל וכו' ובההיא דסנהדרין היה מגיה רבינו שמואל מחלק ור"ל ולא שמדמה התורה לברזל שהוא הפטיש אלא שמדמה אותו לסלע:

דף נג.

בתוס' ד"ה אם אני כאן וכו' אבל בירושלמי משמע שהיה אומר על עצמו דפריך ולקילוסיה הוא צריך כנ"ל להגיה ור"ל דבירושלמי משמע דהלל על עצמו אמר אם אני כאן וכו' דפריך שם ולקילוסיה הוא צריך ד"ל וכי צריך הקב"ה לקילוסו של הלל שאמר על עצמו אם אני כאן וכו' שנראה שאין להקב"ה מי שישמשנו ולשבחו כ"א הוא וכי היה הקב"ה צריך לשבחו של הלל והא כתיב וכו' כנ"ל:

דף נג:

בגמ' כמאן כר' יהודה אי ר' יהודה פשיטא וכו' נ"ל דלא גרסי' אי ר' יהודה וכו' אלא כמאן כר' יהודה פשיטא ור"ל פשיטא דאתיא דוקא כר' יהודה וק"ל:
בתוס' ד"ה רבי יהודה סבר וכו' לאו דוקא דתרועה היא דהא קתני מתני' וכו' ור' יהודה לא חשיב לה וכו' כצ"ל ור"ל דמדפליג עלה ר' יהודה ולא חשיב להו הג' כ"א לא' דקאמר לא יפחות משבע והמוסיף לא יוסיף על שש עשרה ובהנך היו כ"ג תקיעות של ע"ש ומדלא חשיב כל ג' כ"א לאחת מטעם דס"ל דתקיעה ותרועה ותקיעה אחת היא מכלל דע"ש נמי תקיעה תרועה תקיעה כסדר היו תוקעין:

דף נד.

תוס' ד"ה מהו דתימא וכו' כדי לגמור שלשתן כר' אבהו ולענין מילי טובא וכו' ואפי' לר' יהודה נפקא מיניה לענין שאר מילין כמו להלל במגילה וק"ל:

דף נד:

תוס' ד"ה אי משום ערב פסח וכו' ובההיא ניחא טפי וכו' וע"ש והכא ליכא למימר דהא דקאמר אי משום ע"פ לאו שיורא הוא כדי שלא יקשה להיפך דמ"ד דאין תוקעין על כל מוסף ומוסף למה לא תני ע"פ ומאי שייר דהאי שייר דא"כ לא יתיישב הא דמסיק בתר הכי אלא מאי שייר דהאי שייר שייר ע"פ שהל להיות בע"ש וק"ל:

דף נה.

תוס' ד"ה אתקין וכו' ספק הראוי פי' בכל יום אומרים ספק הראוי:
בסה"ד לפיכך ראוי להנהיג וכו' וכיוצא קורין בסוכות בכל יום ר"ל שבשני של חוה"מ קורא הראשון ביום השלישי ושני ביום הרביעי ושלישי חוזר וקורא ביום השלישי ורביעי חוזר וקורא ביום הרביעי וכן בכל הימים בסגנון זה:

דף נו.

תוס' ד"ה עד כאן וכו' ושמא אינו בא ליישב דברי רב אלא לפי דבריו בדין וכו' ר"ל אינו בא ליישב אלא שרב ס"ל ג"כ הדין של ב"ה אף שאין שוה לו בטעם:
ד"ה בוצינא טבא מקרא כו' ובלבד שיהא נוטה שער שורה לכאן וכו' אין הגי' כן שם במס' כלאים ע"ש וכצ"ל ובלבד שיהא נוטה שער של זו לכאן ושער של זו לכאן: